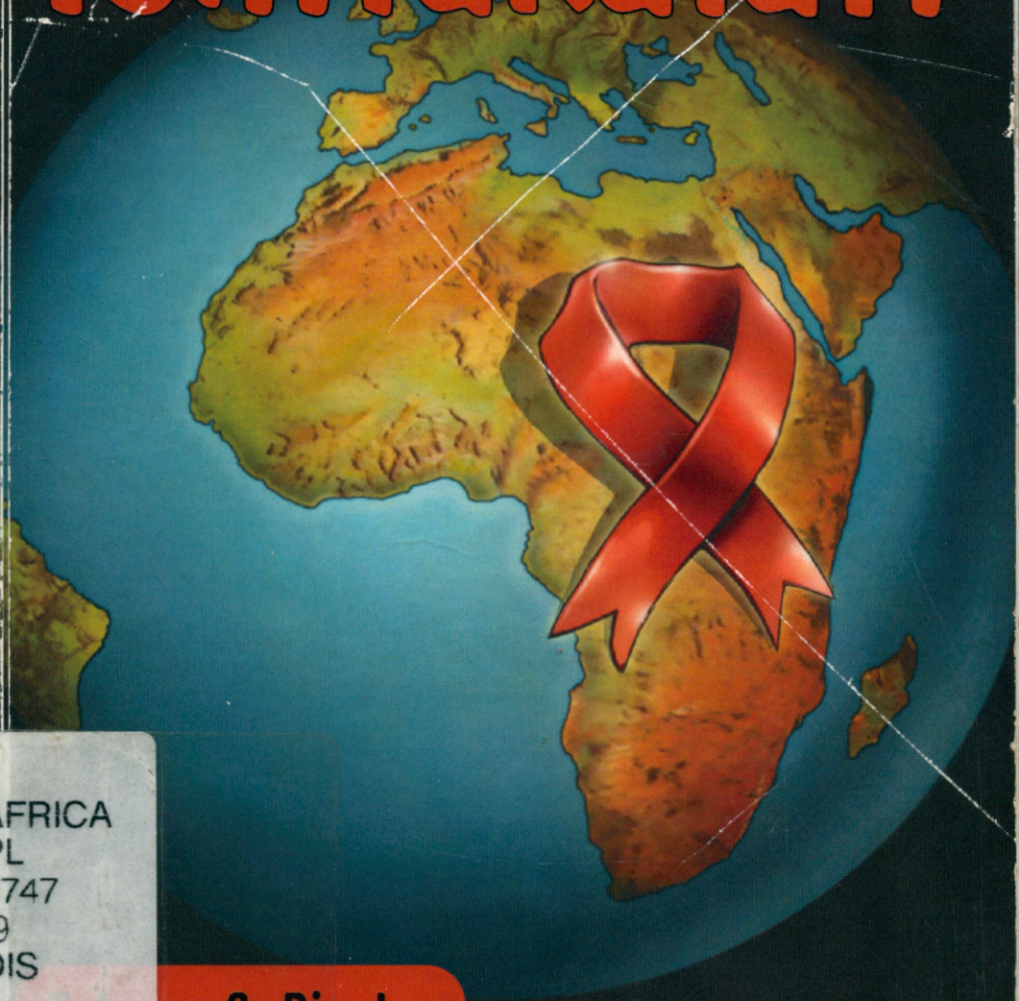

Tshitakalafi

AFRICA
L
747
9
SIS

Ishapo S. Diseko

TSHITAKALAFI

Tshepo S Diseko

Vivlia

Education for the Nation

Publishers & Booksellers (Pty) Ltd

Vivlia

Education for the Nation

Publishers & Booksellers (Pty) Ltd

1 Amanda Avenue
Lea Glen, Florida
PO Box 1040
FLORIDA HILLS
1716
RSA

BD547105

Telephone: National (011) 472-3912
International + (27 11) 472-3912
Fax: (011) 472-4904
E-mail: headoffice@vivlia.co.za

All rights reserved. No part of this book may be reproduced or transmitted in any form or by any means, electronic, mechanical, photocopying, recording or otherwise, without prior written permission of the Publisher.

Copyright © Vivlia Publishers & Bookseller (Pty) Ltd 2006

1st Edition, 1st Impression 2006

Design and layout: Letsibogo Publishing Services

Cover design by: Lenitec Design Studio

Cover Illustration by: Gareth Williams

Printed and bound by: Shumani Printers

ISBN 10: 1-77006-572-5

ISBN 13: 978-1-77006-572-7

Acknowledgements

Every effort has been made to contact the owners of copyright material, but this has not been possible in some cases, we apologise for any copyright infringement and would not hesitate to make any appropriate arrangements in respect of this.

Ditebogo

Ke rata go leboga batsadi, e bong John le Elizabeth Diseko, bao ba nnileng le seabe mo go ntlameleng go fitlha fa ke leng.

Ka go itse gore ke ne ke se nosi mo leetong la botshelo, Ntetelele go leboga Rre I.K. Masibi le ba ntlo ya gagwe yo ke sa kang ka nna le tshono go mo lebogela molemo wa gagwe go nna motsadi fa a sa ntse a adimilwe botshelo. Ga ke lebale barutabana bao ke antseng puo ya Setswana mo go bona e leng Rre Mogotsi, Rre Motswenyane, Rre Menyatso, Mme Duiker, Rre Jautse le Rre Sebokwana.

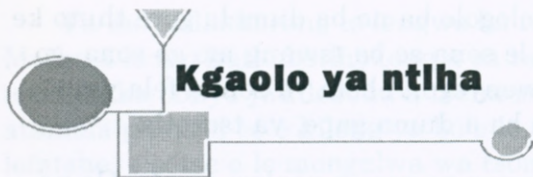
Ke boela ke leboga Rre D.P. Tswaedi fa a kile a nna le lorato lwa go ka ntle thuso go fitlhelela ke kgwa letsele la nnotagi. E tla bo e le phoso mo go nna fa nka lebala badiiri ba Themba Centre fa ba kile ba nna le seabe mo go fetoleng maemo a botshelo jwa me.

Dikolo: Khauhelo Lower Primary, Michael Seageng Higher Primary, Thabo High School, Bethel High School le Taung College of Education.

Fa e kabo e se ka thuso le boineelo jwa ga Rre Makena Makapan, nkabo ke sa kgona go gatisa le go phasalatsa lokwalo lo. Ke ene motsereganyi le morulaganyi wa lokwalo lo. Ke ka moo ke mo lebogang.

E ka nna boitumelo mo go nna fa o ka itumelela go buisa lokwalo lo, o bo o itseela sengwe go tswa mo go lona.

Mokwadi

Kgaolo ya ntlha

Ke ne ke ntse fa tlase ga setlhare ke akanya ka tsa botshelo. Ka lemoga gore motho ga se sepe mo lefatsheng le le ka kwano. Re le batho re a kgakgauthana, re a thaisana, re tsoetsana dira, fela ga re sepe gonne ga re itse ka moso. A se e ka ne e le lebaka fa mogologolo a kile a re phiri o rile ga bo se gangwe. Lekau le ne le sa tswa go goroga le tswa Gauteng. Dikeledi di ne tsa gelela fa ke gopola malatsi a a fetileng. E ne ya re fa bo tla rata go mphenya, ka tsoswa ke melodi ya dinonyane tsa Mmopi. Ka lemoga gore letsogo la Modimo le letona. Dithunya di a tlhoga, di tlatse naga ka boitumelo le bontle. Fa mariga a tsena a utswwe bontle jotlehe jo bo kgabisitseng naga. Baeteledipele ba morafe wa thari e ntsho ba ipela ka ba fentse ntwaga ya maloba ya kgatelelo le kgethololo.

Ga duma maru, ya tloga ya sarasara. Ba itse sentle gore mathata a bona a tla kgutla. Tsa tlala matlho a me fa ke gopola lenyalo leo le neng le gopolwa ke bontsi mo morafeng. A batho ba ka kgaogana ba sa tswa go tsaana semmuso ba sa tlhalana? Le seo ke pipanapipe, ke tiro ya Mmopi eo motho a se kang a e mmotsa. Ke ka gona fa e a re re tlhomile ka lengole re re, a thato go diragale ya gago. Morwa 'a motho e ne ya re a lebile setlhare a re a se mphete fela, a e nne thato ya gago. Ba goroga ba tswa sekolong a sa ntse a feretlha magodimo ka dipotso. A nyema fa a gopola maloba, a gopola lerato la batho, a gopola botho jwa batho, a gopola botsalano jwa batho. Gompieno tsotlhe di fedile, ao! re dirileng se se

tshwanetseng loso? Bagologolo ba ne ba dumela gore thuto ke boswa jwa Isago. Ka na le sona se ba tswang mo go sona, go na le mathata le matshwenyego. A beta ya senna fela ya itlogela, maru a duma a ba a duma gape, ya tsorotla.

Mmui a emelela morago ga gore a neelwe serala. Go ne go farologane le maloba. Fa a ne a pagama serala go ne go utlwala modumo wa diatla. Gompiano bao ba lebeleletseng karabo mo go ene ga ba nyenye le fa e le go nyenya. Difatlhego tsa bona di tletse bodila le maswabi, le fa ba itse gore molato ga se wa gagwe. "Bana ba thari e ntsho, bana ba Aforika ke a dumedisa. A ke lo nee madume, ke lela le lona. Legodu le re tsenetse, le re utswetsa bana. Le tlhoka botho le maitseo ka gonne le utswa le rona bagolo re ntse re rototse matlho tadi e amusa. Fela ke sa ntse ke re re batlhodi, re bafenyi. Re a tlhola, re a ... a botshelo ka leitlho le lengwe". A leka go banaya tsholofelo gonne fa go fentswe ya maloba ya kajeno ga se sepe. Ba se ka ba lemoga jaaka ene. O ne a ba lemosa gore o ba eme nokeng o lela le ba ba lelang. O ne a ba lemosa gore ga se ena yo o tlhodileng bolwetse. Ee, maikarabelo ke a bona ka gonne le ojwa le sa le metsi. Fa ba kabo ba lailwe thata ba kabo ba sa wela mo gare ga mathata a a kana. Ga se molato wa bona. Bana le bona ka go gana go utlwa motho a sa ntse a minolwa a bo a setse a tabogela ditiro tsa bagolo. Ba leka go tshedisa ka le le reng dinako ga di tlhôle di tshwana le tsa maloba. Gompiano bana ba gola ka bonako le gona ba itse dilo di le dintsi ba sa ntse ba le bannye.

Ka ntlha ya go hupa tedu a seka a tlhaloganya gore o leka go ya ntlheng efe. A gopotse molwetse yo a mo tlogetseng a lwala. Batsadi ba ne ba simolola go baya melato ya bana ba bona ka ntata ya lerato lwa bona mo go bangwe jaaka dingaka. Bangwe ba re ga ba rate go ka dira mere e e alafang ntho e.

Fa mo letlhakoreng le lengwe ba re ba a ba lomeletsa. Motho a le mo kutlo-botlhokong a sa rate go akanya. A emelela ka bonya jwa lebodü a tsena mo ntlöng, ya re a atamela phaposi eo e kileng ya bo e le ya morwae tsa atla lefatshe, e setse e le mongalwa wa tsona.

Letsatsi leo le neng le sa tswa go feta morafe o ne o tswile mo taolong wa itseela molao mo diatleng wa bolaya bašwa ba babedi setlhogo. A e le ruri le bafenyi? Seo ke se mmui a neng a rata go ba lemosa sona. Mongwe wa bona e ne e le yo mmaagwe a neng a utswa ke legodu le go buiwang ka lona. E ne ya re a bona morwae a kaname a itse gore Modimo o ba adimile ngwaga kgotsa dingwaga tse di mokawana. Ke bafenyi sebui ga se a ka sa ama mathata tota, ga a ka a bua ka isago ya bana, ga a ka a bua ka morafe, ka tswelelopele ya morafe, ga a ka a bua ka tlala, ka batlhologadi le baswagadi, ga a ka a bua ka botlhokatiro. Ke morafe e bile o dumela gore sedikwa ke ntswa pedi ga se thata.

Letsatsi e ne le la boraro mantsiboa fa ba goroga. Kgwedi ya Seetebosigo ya bo e botsa mohumanegi le mohumi gore ba dirile go le go kae. Mogodungwana wa tshelwa, mme magang a ya magoletsa. Rre yo o tedutsebeng a bontsha fa a kgotsofalela kgang ya dikgomo tse di dinaka tse tlhano. Le fa a ne a itse gore baagisani ba tsile go mo ja ditshego. Malome Setshego o ne a tsile go pata setlogolo mo leetong leo a ratang go le tsaya. Le fa ba ne ba sa itse sentle gore baagisani go tswa matlhakoreng a mabedi ga ba nesetse kgang e pula. Ba ne ba itse gore ga go na ka fa ba ka dirang ka gona, ba itse gore pelo e ja serati, sebatlelwa e a se gana. Tsholofelo e le gore ba tsamaye mmogo mo leetong le, ba se letlelele ope go ba tsena gare.

Go tloga tsatsing leo ba tswelera go etelana. Maitlhomong e le go rotloetsa bana ba bona go tshwaragana le go se ba tlhabise ditlhomong. Ngwana wa ntlha wa Thapelo le Motshidise Tau, ba mo teya leina ba re Kutlwano. E le leina leo monnamogolo a neng a tle a mmitse ka lona fa a le mo boitumelong ka nako eo a neng a gola ka yona. A gola a ratwa ke barutabana ba gagwe. Ba itumelela kafa a itshotseng ka gona le kafa a ithutang ka gona.

Dingwaga tsa goroga tsa ba tsa kgabaganya. Thapelo a wetsa dithuto tsa gagwe tsa bongaka kwa Yunibesithing ya Wits. Katlego ya gagwe ya kgetla boporofesa bao ba neng ba mo amusa. Ba rata gore e ka nna motlhatlheledi wa puo ya Setswana gona mo setheong seo, ka phatlhatiro e ne e tlhageletse mo lefapheng leo. A itse gore pilelwa e a lwelwa. Mogatse mo letlhakoreng le lengwe o ne a ithutela go nna mmueledi le fa a ne a dira jaaka morutabana mo sekolong se segolo sa motse. Batho ba nnela dipuo tsa bona tse di sa feleng. Go ne go ntse fela jalo ka matshelo a batho ba, go tloga motheong wa lerato la bona le mo tsamaong ya lona go fitlhela bokhutlong jwa lona, batho ba ne ba sa ba eme nokeng.

Maswabi a motho mo lefatsheng ke go sa itse isago ya gagwe. Maloba go ne ga tlhoga mo tharing e ntsho. Ba le bantsi ga ba ka ba bona letsatsi le mmui wa mafoko a phenyo a buang ka lona. Bangwe ba tswile ba sa dira mofago mo mmung wa naga eo ba tsaletsweng go yona, naga eo e ba lebaneng gore ba e rue jaaka boswa jwa bona le jwa bana ba bona. Go jang kajeno fa re keteka bona ba rwele mmu ka dihuba mo dinageng tse ba le bantsi ba sa di itseng? Ga ba ka ba itse gore naga eo ba e lwelang ga ba kitla ba ja nakaladi ya kgobe mo go yona. Go ntse fela jalo kajeno gonne fa re le bawo re ratana fa re iphutha ka lepai re sa gopolele le le latelang.

Lefatshe le lentle la gaetsho la Aforika, leo le tshwanetseng ke go jelwa nala ke baditshaba, dipula di a tshologa, batho ba a ja, masimo a ungwa, naga e a kgaba. Fa o rata go iketla le mokapelo wa gago o tsaya leeto o tsena mo nageng eo e kgabisitsweng ke bontle jwa ditšheše. O amogelwe ke monko o monate o o jesang di welang wa tlhologo. Mmopi e le tota o re ratile.

A tlola mmele, a tshoswa ke mmutla oo o neng o ithobaletse ka kagiso.

"Ao, ratu o tota o le legatlapa?"

"O a ntshamekela, nka bolaya tau ke se Samesone. Ke tlola gore ke ipaakanye gore ke go sireletse", a latlhela la gagwe ka go tshegela godimo.

"A tota ke ne ke sa itse gore letsatsi lengwe ke tla bo ke fetogetse naga ya ga bo rona, ke tla bo ke nna mo nageng eo e neng e kaiwa sa sireletsega", a bua e kete o ikotlhaela go nna moeng.

"Ao moratuwa, tsa maloba re tshwanetse go di lebala, re tshwanetse go itse gore re bantsho e bile re pateletsega go thusana."

Puo ya mokapelo e ne ya tsosa di letseng. A gopola ka mkgwa oo a neng a kgethololwa ka gona fa a ne a senka phatlha ya sekolo. Malatsi ao a sa nthateng kgabaganya, malatsi ao e kileng yare a tla a bo a tseile ka mpa gore a efoge selepe, bangwe bao ba neng ba itshema e le ditsala tsa gagwe, ba mo lefa ene a ne a lekile go itshwara. E ne e setse e le gantsi a wela mo dikotsing tseo di neng di sa lebagana le ene ka namana, o ne a itse gore phudufudu e e tham telele e batwa ke marumo a sa e lebana. Ditiragalo tsotlhe tsa tla ka go tlhomagana ga tsona mo monaganong wa gagwe.

A rata go rothisa keledi ka go itse gore mogatso o opile kgomo lonaka fa a nyatsa lefatshe la bogadi jwa gagwe. A lebetse gore lefatshe ga le a re amogela ka mokgwa o o tshwanang. Kgethololo kgatlhanong le motho montsho e fentswe. A tlhakatlhakana maikutlo fa a gopola letsatsi leo a neng a tsoga ka boitumelo, ya re a lebile fao a dirang gona a bona lekau la mogwebi mme a rata go ka tsweletsa kgwebo pele.

"Monna, tlaya ka kwano, ke tlhoka thuso ya gago", a bua le lona ka matlhagatlhaga.

"Rra, ke kopa motsotswana, nte ke thuse rre yo wa sejanaga pele. O seka wa mphelela pelo, gompieno ke go tsholetse magang a a lapolosang pelo e le tota".

E ne yare ka ponyo ya leitlho a bo a motla thuso. A ikwatlhaela gore a bo a rekile lokwalodikgang ka lona letsatsi leo. O lekile ka natla go sireletsa batho, bogosi le seriti sa bona. Gompieno lekau leo e leng motho montsho le mmolelela ka magang a a monate mo lokwalong etswe e le matlhabisa ditlhong. A itse gore botho bo ile, seriti le boleng jwa rona bo ya tlase letsatsi le letsatsi. Tsotlhe tse di dirwa ke diatla tsa bagarona bao ba sa rateng go bona tswelelopele.

"Ijoo! Ijoo! Baswi ba sule ba ise ba bone. A seo ke motho? Go a bo go diregang jaanong?"

A itse gore merafe e mengwe e rekile makwalokgang fela jaaka ene. A bana ba sekolo ba ka tsodisa mmona yo o kana ka yo. Boraditswantsho ka ponyo ya leitlho ba bo ba re ga a je sepe sa motho, ba gatisa ditshwantsho tseo di fatlhang matlho a mmuisi fa e se segatlhamela masisi. Ba tsile go re ja ditshego mo morago ga ditswalo, lekau la thari e ntsho, leo le nang le tshwanelo ya go bona bonno mo Aferika Borwa.

Ba tsile go re ja ditshego mo morago ga ditswalo tse di tswetsweng, ba tsile go re ja ditshego. Ba se ka ba itse ditiro tsa rona le menagano ya rona fela. Ke raya le yona nama ya rona ka sebele. Morekisi yo o neng a mo tlotla thata o mo swabisitse nko go feta molomo ka go tloga a re ke magang a a itumedisang pelo etswe e le manyaapelo.

Kgang e ne e le gore motho yo o ne a latofatswa ke bana gore o beteletse. Se se utlwisang pelo botlhoko ke gore fa mosetsana wa maratagolejwa, ngwana thari e ntsho a botsolotswa gore a e le ruri ke lona le dirileng tiro ya mothale o, a tloga a re ene ga a kgathale le fa e se bone ke ditsala tsa gagwe. A ngwana motho a ka dirwa Keresete mo nakong eno ya kajeno ya diphetogo. Pelo ya kukega ka go itse gore re fatela morago jaaka dikgogo. Basadi ba le bantsi ba bo ba nesetsa kgang e pula. Ba ipetsa dihuba gore botlhokatsebe bo tsile go khutla, dinokwane di rata kgotsa di sa rate. Ba le bantsi ba re tse ke dinyana tse dikgolo di etla. Fa e le gore re tshwanetse go leta dikgolo, go raya gore madi a balwelakgololosego a tshologetse lefela la mafela ka gonne ntwana e ne e le ya go busa seriti le botho ba rona.

Potso ya tla ka bonya jwa lelobu. A tota ditiragalo tsa mothale yo, di sa ntse di direga? Letsatsi leo a sa rateng go gopola ditiragalo tsa lesea lona la mo etela. Dikeledi tsa tsorotla mo matlhong jaaka lesea etswe motho wa gona e le monna. E ne e le letsatsi leo dira tsa gagwe di neng tsa mo etela kwa ntle ga tetla ya gagwe. Ditlhatlhobo di ne di kokota fa mojako fa a ne a tloga a se bona. Motho a le mo boitumelong jwa go bona tlotlo gotswa go ditsala tsa gagwe tsa tloga tsa mo tthanogela. Batho bao a lekileng ka natla go ba sireletsa, a sa rate go rothisa mmotla madi ka matshelo a bona. Ba mo ratela e le ka mafifi. Letsatsi e ne e le la bolesome, kgwedi e le ya Phatwe. Ee, ba mo ratela a sa ntse a itebetse.

Mo mogopolong wa gagwe a re o ya go kwala ditlhatlhobo, baeka bone ba gana nang ya banyana. Ba fitlha ba mo nosa seno sa bona, go tloga ka tsatsing leo ga a ka a tlhola a ratwa. Gongwe le gongwe fao a neng a tsena gona o ne a ilwa le go nyonyiwa ke batho. Bomadimabe jo bo kanakana o a bo a bo tshetswe ke mang le gona a batla eng. Fa kgang e, e tla mo mogopolong a rata go e naya Modimo ka gonne ke ena yo o itseng dipelo le dikhupamarama tsa bana ba batho. Tota kgang ya gore ke letseka o ne a sa e itse. Kgang ya gore o dira batho ditlhabelo mo masigong le yona one a sa e itse.

A fa a itse dilo tse tsotlhe tse, a o ne a tshwanetse go gatisiwa madi a motho yo o madimabe ka go fetisisa. A fa e le boammaruri gore ga a na molato, a batho botlhe ba ne ba tshwanetse go mmogisa le go mkgwa matlhapa. Konopi ya makgoa eo e neilweng Tlhwane, ngaka ya motse e ne e kgobokantswe ke morafe wa ga gabo. Ditaola tsa supa mosimane go sena pelaelo ya gore ga di fose. Ke lona lebaka leo le neng la dira gore mogwebi a ba neele lookwane kwa ntle ga tuelo gore go salwe senokwane se sa mosimane morago, seo se itirang kwana fa se kgatlhana le batho bao ba sa se itseng, etswe motho wa teng e le mmolai. A tlogela dithuto tsa gagwe a sa di wetsa ka go boifela botshelo jwa gagwe. Go bao a neng a ntshana se inong le bona go ne go se na yo o mo gomotsang. Botlhe e le ba ba mo kgwang mathe. Madi, motswedi le tshimologo ya tsotlhe. Fa a re o a taboga o ya go bonkadilatlha, fa ba tsholola marapo a tse di suleng ba fitlhe ba re bothata bo mo mading. Ditsebe, matlho le dikarolo tsa gagwe tse di bofitlha ga di dire sentle ka ntlha ya motswako o o mo mading.

Fa o le motho o tla dirang fa motho a na le dithata tse di feteletseng tsa go tla a tshotse seno le go se nosa motho kwa ntle ga tetla ya gagwe.

Motho fa a tlhakana tlhogo e kete setsenwa ba re dilo o di itirile. A tshwana le lekau la lokwalodikgang leo a ratileng thata go le jela nala. Malatsi ga a tle ka go tshwana, gompieno o ja ka mpa tsoo-pedi mme o lebale gore phiri o rile: "ga bose gangwe," le le latelang o nne jaaka modidi yo o nta e motopo.

Go batho bao ba bogisang ba bangwe re ba dira botoka, ba ikaya ba siame e bile ba dira se se molemo. Fela fa re sa ntse re adimilwe botshelo ke Mmopi re patikanelang?

Batho ba ne ba nyeuma jaaka diboko mo toropong. Mongwe le mongwe a tsile go reka seo a se batlang fa bangwe ba tletse go itumedisa bakapelo. Go lefelo lengwe fao batho ba sa boifeng go tlola molao o o reng: "O se ka wa akafala" ba kokoanelang gona. Lekau la maratagolejwa la tsena ka mojako, ditshikare tsa kgalemela monna go mo lemosa fa a utswa. A lebelela go la molema le go la moja, sebe sa phiri a lebala go lebelela kwa godimo. A fitlhela phutego e ntse ka nnotagi mme a italetsa gore a bolae letswalo. Monna wa thuto a lebala dikwalo tsa gagwe. Puo ya simolola go ya magoletsa, molomo wa tshela noka e tletse. Mosetsana yo montsho yo o seriti fa o sa mo itse a ikatametsa go mo laela gore go siame. A utlwa mantswe a letsatsi la boitumelo jwa gagwe a a reng: "Go fitlhela loso lo re kgaoganya". A itse gore ke moaki. Bana ba babedi kwa gae ba na le mogatse, ene yo o sa ntseng a tshepagala. A ke yona kopano ya ditsala e a buang ka yona ya kgwedi nngwe le nngwe? A itharabologela mo borokong joo a neng a le mo go jona. A itse gore tsotlhe ke lefela la mafela. Salomo o bone tsotlhe tseo mo lefatsheng a gopola gore ke tsona boitumelo. Mo bofelong a feletsa ka a a reng tsotlhe ke lefela la mafela, botlhale ke gore motho a boife Modimo.

O laela bana gore ba iphuthe metlhala fela ene ga se e e bo bowa bo ntlha.

Ga a bo boi ga go lelwe. Ba le bantsi bao ba kaiwang e le ba ba boi ga ba kitla ba lela ka ntlha ya kutlobotlhoko ka gonne ba efoga bogale joo ba sa bo itseng, jo bo ba letileng mosagong. Basadi ba bo ba phuthegile go mekamekana le kgang ya tekatekano, mme Mathipa a ema go ba ama ka lefoko.

"Bomma, nako e fitlhile gore re emelele ka dinao gore re lwele ditshwanelo tsa rona. Maloba re ne re tshwanetse go dira kwa masimong le go tlhokomela bana. Eo nako e fetile!" Mafoko ao a fitlhelela basadi ba le bantsi le fa bangwe ba ne ba sa utlwisisa, ba mo utlwile ka tsa ga morakile.

Ga tla batho kwa go ene go mo itsise gore fa e sa le a ema bomme ka lefoko ba malapa a le mantsi, bogale jwa bomme bo dira gore bakapelo ba iphitlhele ba le mo mafelong a nnotagi. Ba le bantsi ba re ga go poo pedi mo sakeng, fa ba bangwe bona ba re e a re di etelelwa ke e e namagadi pele di wele ka lengope. Bopaki jwa moseja bo thubile dipota tse di siameng tseo borraaronamogolo ba di agileng ka dingwagangwaga. Gompieno basadi ga ba rate go tlhokomela malapa a bona. Dikgaogano tseo di senang tlhaloganyo di simolotse gonna teng mo malapeng. Malapa a thubege, bana e nne dikhutsana, mme batsadi ba ntse ba ja bogobe mo lefatsheng. Bakapelo ba simolole go bo tsaya ka mpa tsoopedi, botho le maitseo bo fele gotlhelele. Bana ba itseele tseo di sa jeseng di welang go tswa mo batsading ba bona, ba tswe fa malapeng a bona go fitlhelela ba iphitlhela mo mebileng. Maemo a thuto a wetse kwa tlase, botlhokatiro le bogodu bo ye kwa godimo. Dipolaano magareng ga bana ba thari e ntsho di ye kwa godimo.

Le fa re ka kgaratlha bosigo le motshegare gore re
 siamise maemo a botshelo jwa rona, fa re sa leke ka natla go
 busa botho mo morafeng wa rona; fa re ka se lwe thata gore
 re fenye ledimo le le gaketseng le le garolang maphelo a
 batho ka go lo oba le sa le metsi, gone a re lebaleng ka isago
 le botshelo jo bo botoka go botlhe. Megagaru le
 bopelotshetlha bo re kgaogantse. Re le batho bantsho ga re
 tlhole re itsane, ga re tlhole re thusana. Fa mongwe a wetse
 mo bothateng, re mo ja ditshego go na le gore re mo thuse.
 Fa motho a tshwerwe ke tlala ga re mo nee dijo re kampo ra
 mo sotla, ra mo kgoba ka mafoko a a seng pila. Fa re bona e
 kete o na le konopi ya makgoa, go re re mo dige re tle re
 kgone go itirela boithatelo ka ene. Go thatathata mo go rona
 go ka tshameka ka megopolo ya rona. Go diregile eng ka
 botho jwa MoAforika? A mmala wa matlalo a rona ke ona
 sebe seo se re fetolang diphologolo?

Montsho mongwe le mongwe o ne a le kगतलhanong le
 tlhaolele, fela gompieno e kete ke rona re lelang selelo sa
 Ragele. Bontsi bo fetogile batlhanka ba mafoko a bona. O
 utlwe motho a bua a sa tlhabiwe ke ditlhong gore malatsi a
 maloba a gaisa a gompieno. Ba dumela gore go ne go sena
 bosenyi jo bo kwa godimo le botlhokatiro. Re le bana ba thari
 e ntsho re itsagale jaaka bagale mo tirong. Ga re ditshwakga,
 re dumelana le Motswana wa bogologolo gore pele re ne re
 tlhobaetswa ke potso e : "Re tla boga go fitlhelela leng ?" E
 ka nna maswabi a magolo fa e tla re re fitlha mo pheletsong
 ya leeto leo re le adimilweng ke Modimo ra bo re le badidi ba
 nta e e motopo.

A re lweng thata gore re se ka ra nna metlae le
 ditshegisa tsa merafe e mengwe. A e ke e nne lefatshe la bo
 rona. Ke eng se se dirang Aforika gore e nne lefatshe la bo
 rona? A ke fa re tsodisana go re merafe e mengwe e bone
 bosaikanyegeng jwa rona? A ke fa re senyana maina go
 basweu gore re tlhatlhosiwe mo ditirong tseo re di dirang?

A ke fa re tsenyana mo dipharagobeng le mo mathateng gore bakaulengwe ba rona ba we ba be ba felelwe ke ditiro, tsona tseo ba bonang letseno mo go tsona go phedisa ba malapa a bona. A ke fa re latofatsa baagisane ba rona ka boloi etswe e le rona jaaka morafe re ba digelang go tsotlhe tse morago re ba kobe mo lefatsheng la Aforika leo re reng ke la rona, le bao ba kobiwang re ba akaretsang. A re ka letlelela lefufa go ka re senyetsa maphelo, bogolo segolo isago ya rona le ya bana ba rona?

Rre Botshelo ke mogwebi yo o tumileng thata mo Gauteng. Toro ya gagwe e ne e le go bona kgwebo ya gagwe e godile, e seng fela foo, go bona a tlhola ditiro tse dintsi gore re tle re itse go jesa ba malapa a rona. Ke ene rre yo ke mo tlotlang thata ka gonne o ne a beta pelo le go ikentsha setlhabelo ka go thusa bana ba ba senang batsadi. O ne a amega maikutlo tsatsing leo modiri a neng a tshwere legodu le utswa matlhare a mogodungwana le senkgwe. A rata go bitsa matseka fela morago ga go botsolotsa mosimane, a itse sentle gore fa a ka dira tiro ya mothale oo, o tla bo a sa siama. Ngwana o swetse ke batsadi ba le babedi ka ntata ya bolwetse jo bo setlhogo jo bo tlhasetseng lefatshe.

"Mooki Ratsebe a o a re o tla siama? E kete e setse e le sebakanyana a tsamaya mo tseleng e"

"Rra, ntumele fa ke re re dira ka malwetse a mothale o, re setse re tswile bomakgonatsothle."

"Ke ka itumela thata fa lo ka phepafatsa. Ba le bantsi ba tshwanetse go ka thusiwa. Ke dumela thata gore kgetse ya tsie e kgonwa ka go tshwaraganelwa", a didimala a solofetse lefoko la bofelo le le tswang go mooki.

"O tota o opile kgomo lonaka, re Ma-Aforika. Re tshwanetse go itse ka metlha fa re le morafe le gore sedikwa ke ntšwa pedi ga se thata."

Letsatsi leo a itse gore o simolotse go atlega ka toro ya gagwe ya go fetola morafe wa ga gabo. Matshelo ao a saleng a gatelelwa dingwagangwaga a tsile go fetoga, morafe o ka nesetsa maikaelelo a gagwe pula. A laletsa badirelaloago mo moletlong o, batimamolelo, baoki le dingaka, bagwebi le bareki, mapodisi, masole, baruti le bao ba tshwerweng mo dikgolegelong.

"Rre Tau o tlhophilwe gore o nne mongwe wa baeteledipele ba morafe."

"Rra, ke a gana. Ke ganisiwa ke gore go na le banna le basadi bao e ka nnang masole a nnete go ka tshedisa morafe o mo mathateng ao a ba farafereng".

"Ke le Ratsebe ga ke solofele gore o teng fa gare ga rona mo ntlong lehalahaleng, yoo a tsileng go ikgogela morago e kete ntwa e ga e a molebana", a thusa a tletse bogale mosetsana wa Mokgatla."

"Ke rata go go leboga thata rre Botshelo. Ga se mongwe le mongwe yo a tleng a thuse ngwana e se wa gagwe. Re le matseka re tsile go kopa lefapha go re letlelela go laletsa baruti ba ntse jana le rre Thebe go ka beya bagolegwa ka lefoko. Mooki Ratsebe fa ke re le tsile go dira le be le kgathale. Melemo ya lona re a e tlhoka go ka alafa matagwa bogolo segolo bao ba amegileng ditlhaloganyo le maikutlo ka ntata ya go itemogela tse di sa jeseng diwelang".

Go ba le bantsi bao ba ikotlhaelang gore ba sentse nako ka megagaru ya bona. Bangwe bao ba neng ba dumela thata gore tuelo ya bolelelo ke loso e bile ba kile ba bua phatlalatsa gore disenyi di bolawe, ba ikotlhaela bomatla jwa bona. Ba itse gore lefoko ga le boe go boa monwana. Ngwana wa koko Bantatlhile wa gofejane, a thukutha tlhogo ka go nyatsa maiteko a mantle a morafe.

A bua le penne e bile a sa boele morago e kete motho a ja ditlhare ka meno a re: "molomo o tshela noka e tletse, e bile e tla re a re ke dipitse a di bone ka mebala".

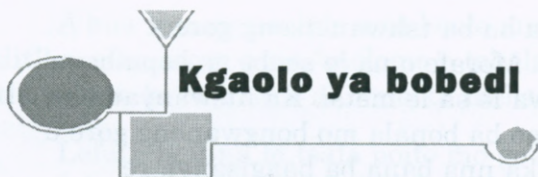
Lefufa la rona le tsala poifo mo go rona. Ke tshabo e e simololang mo mothong a le mongwe, morago e golele mo baneng. Fa o re e mo baneng maungo a yona a bonagale mo morafeng.

Morafe yo o sa ikgalemeleng kgatllhanong le letlhoo o retelelwa ke go atlega gonne mongwe o tla re ga nkitla ke gaisiwa ke ngwana wa mokete. Re le batho ga re lekane re se meno. Ga re lekane ka letlotlo, tlhaloganyo, botlhale le kitso ya tlhologo. Lefufa ga a ka a tseela mabaka ao mo tlhogong. O ne a bua ka tlhogo e ntsho a sa rate go tlhotlhomisa gore a e le boammaruri se morafe o ratang go se dira se tla ba tswela molemo.

Batho ba ba senyang re tshwanetse go ba ela tlhoko. Ba ikaya ba le botlhale fela ke bona ba ba bolayang tswelelopele ya morafe. Gantsi batho ba le bantsi ba a ba tlotla ba sa lemoge boferefere jwa bona. Ke batho ba ba ratang tlotlo le fa e sa ba tshwanela. Le fa ba itse go tshamekisa maleme a bona go fitlhelela ba bona seo ba se batlang, e leng maemo. Ba a lebala gore bogosi bo a tsalelwa. Lefufa e ne e le moeteledipele wa lekoko la sepolotiki. Ditlhopho i n i kokota fa ba phuthegile ba le batlhano ba aketsa ngwana gore a re o tsheletswe botlhole mo dijong. Motho wa boLefufa o tshoswa ke motho a ise a gaiselane maemo ka go itse gore ga a tswele morafe molemo. Sebe sa phiri ke gore morafe o ne wa dumelana le lekoko la gagwe gore ngwana wa motho ke moloi. Le fa a ne a sa dira bosula bope. Kgang e le gore o boifisa basadi bangwe mo motseng. Sebaka seo ntlo e neng e tlhotlhetswa ka molelo bangwe ba ne ba re o itira botoka. Bangwe ba re ba ne ba ntse ba sa tle go mo tlhopha ka a le mabela. Di buiwa go omanwa.

Bana ke ba, ke bona ba ba tshwanetseng gonna baeteledipele ba morafe. Morafe o na le seabe go bopa bana ba go gola sentle. Le ojwa le sa le metsi. Ka ntšwanyana e bonwa mabotobotong, bao ba bonala mo bongwaneng gore e ka nna baeteledipele, e ka nna bana ba baagisanyi, re tshwanetse go ba rotloetsa gore ba tshware ka tlhaa. Re tshwanetse ra ba ema nokeng go fitlhelela ba atlega mo dithutong tsa bona. Re tshwanetse ra ba lemosa gore tshwenyana e e boboa bo ntlha e a ikilela. Mo metlheng eno motho ga a kgalemelwe ka e e nkgwe, ga a tlhole a utlwa ka letlalo. Metlha e fetogile, fa ngwana o mmontsha molelo o re o tla mo latswa mme a sa utlwe, fa o re lerapo le a tlhaba a sa utlwe, Motswana a re mo tlogele a tšhe a be a tlhabiwe.

Banna le basadi ba betile dipelo go lwa kgatlanong le sera se se itsiweng sentle. Bangwe ba re se ne se le teng bogologolo, bagolo ba rona ba kgonne go se fenywa. Ke go reng gompiano se tllhabana le rona e bile se rata go re fenywa. A tseo bana ba di buisang mo makwalodikganyeng le tseo ba di bonang mo dithelebisheneng e ka tswa e le tsona tse di robatsang makau le makgarebe mo maokelong. Tota re gaufi le go repa diatla fa re sa lemoge. Bona magae a bana ba ba nang le mogare a tletse, batsadi bona ba agile dikgamelo. Bona bana ba tletse ka dikgolegelo fa ba bangwe ba baeteledipele ba rotloetsa dipolaano. Fa gotwe legodu kgotsa mmeteledi o bolailwe, re le morafe re a duduetsa, re nesetsa dipolao pula. Batsadi ba me, bokgaityadi le bonkgonne re ya kae? A re fentse fa re sa ntse re tllaolana ka borona e seng ka mmala wa matlalo a rona?.

Kgaolo ya bobedi

Letsatsi le ne le tshabile sentle. Go utlwala monkgo o o monate wa ditšheše. Ba tlopile lefelo leo ka go itse gore le tsile go kgatlha batla moletlong ba le bantsi. Mosetsana wa rona a tswa a segata go bonala sentle gore ga a ipelaele. A le pila ngwana wa batho. Matlho a le masesane e kete a morafe o o itseng go raga, a goletse kwa godimo. O ne o ka retelelwa ke go bona selabe lefa o ne o ka mo sekaseka letsatsi lotlhe. Mogatse e le kwana, a sa rate kgang, e le seithathi se se mabela. Le fa morafe o ne o phuthegile o tsile go paka gore ba tsayana semolao, ba le bantsi ba ne ba betilwe ke dipelo ka gobo seo ba ratileng go se kganela dingwagangwaga se sa diragala. Tshepiso a bo a le gona mo moletlong. A tseiwa ke sediidi fa a gopola gore e ka bo e le ena fa teng ga lesira. Lefufa le le bolayang motho la tuka ka fa teng ga gagwe. Ka na gatwe le kile la apewa le letlapa, letlapa la butswa lone la palela molelo. A ikana a sa tswa go ikana gore ba tsile go se bona. Molato a lebetse gore ke wa gagwe ka go tloga a tlolaka le boesengmang a tloga a itiga seriti.

Kereke e ne e phophoma batho bao ba neng ba ba itse go tswa kwa Bophelong, Tlokwe, Khutsong, Mafikeng, Tshwane le Kagiso ba bo ba le gona. A wela maikutlo go bona tsala ya gagwe ya go tshaga le go tlhonama e le gona. Tsala eo ba neng ba kgaogana tlhogo ya tsie, fa a ne a rata go o rothisa madi o ne a o rothisetsa go yona, ba arolelana dikhupamarama.

A rata go rothisa keledi fa a gopola ka mo ba neng ba aketsana ka teng fa ba ne ba le kwa setheong se segolo sa barutabana kwa Taung. A gopola tsatsi leo sentle, le gore ba ne ba sa tswa kwa leithlong go bo tsaa ka mpa. Ba lemoga gore ba fentse di le dintsi mo nakong eo ba tshetseng mmogo ka yona. Ba ikanisana gore ga ba kitla ba latlhana le gore fa ba tsaya balekane ba tsile go patana. Gakeitse mosimane wa Mokgatla a bo a patilwe ke molekane wa gagwe, Keabetswe ba tswa kwa Khutsong, kwao ba neng ba dira gona. Gakeitse e le mogokgo mme Keabetswe e le morutabana.

"Ratu o ne o gopola gore ba ka tsayana?", a mmotsa a sa akanya potso eo sentle ka gonne baeka e ne e le ditsala tse ditona.

"Thapelo, ratu, o lerato, fa ke gopola gore e kabo e le tsala ya gago, ya tloga ya mo tlogela kwa ntle ga molato. Le lona basetsana e a tle e re lo bona none e feta lo nyele didiba. O kae mosetsana yo mokima yoo?"

"O tota o tswile mo tseleng, o kare molekane wa me o mokima. Le gona ke goreng o sa mmitse Tshepiso wa tlogela go mmala maina?", a kgutla ka monyebo.

Se sa feleng sa bo se tlhola. Batho ba ne ba mmona molato mo tshimologong ya lorato la bona, ba mmogola ba re o molato go tsaya lekgarebe a sa le itse. Bangwe ba re o tsile go šwa a ise a digele ngwaga. Bangwe bona ba mo sekisetsa go re o tsere mosetsana wa Botswana a tlogela basetsana ba motse wa ga gabo. O ne a ba tlhobogile ka gonne botho le maitseo a ne a se teng mo go bona. A boifa gore e tla re a re o tseile ngwetsi e tloge e go balabale fa pele ga batho e go bitse ka maina. Ee, ba ne ba nyetse nkgo, nkgo e e ba dira go re ba latlhe marukgo lefa e ne e se nako e e maleba.

Nkgo e, e ne e tsere botho jwa bona, ba lebala se se maleba seo ba tshwanetseng go se dira, go itirela le go ja tsa mefufutso ya diphatlha tsa bona. Motho a itumelela go rekwa ka meteme. Tshwene ga e ipone makopo. Le fa ba ne ba tlhodia ba ne ba sa ipone molato.

"Ke rata go ka simolola tirelo e pele batlamoletlong ba fela pelo. A re buiseng go tswa mo bukeng ya Diane 31: 3,10,

Se neele basadi thata ya gago, basadi ba ba senyang dikgosi o se ba neele lorato lwa gago. Mosadi yo o matlametlo o bonwa ke mang? Kana ene ke lehumo le le gaisang ditalama tsa tlhwatlhwa e kgolo". A tswala buka e ntsho a tloga a tswelela.

"Bagaetsho nyalo ke mpho e e tswang kwa go Modimo mme e diretswe gore batho ba babedi e leng monna le mosadi ba tshwaragane ba nne seoposengwe. Bana ba rona ba rata go tsayana gompiano fa pele ga basupi, fa go le mongwe yo o kgatlhanong le se, a bue", a emela ba ba sa kgotsofalang. Mosetsana ya re a emelela a segwa ke ditshikare. A itemoga boelelele. Dikeledi tsa tsorotla e kete metsi a tswa mo thepeng le gona a itse sentle gore nako ga e mo letlelele.

"Ke lemogile fa botlhe ba nesetsa nyalo la bana ba pula. Itseng gore go tloga gompiano le tshwanetse la wa le go tsoga mmogo. Mo khumong le mo khumanegong, mo boitumelong le kutlobotlhokong, mo monateng le mo matlhokong". A laela gore ba dire maikano fa pele ga morafe mme morago ba tsenya dipalamonwana mme tladimothwana ya lelela boatleng.

Sejanaga se se butsweng sa thuba diphefo ka sehuba. Balekane ba sa tswa go tsayana ba tlhakantswe ke lerato berese. Dithunya di ne di kgabisitse naga.

Makgoa a betlile, banyalani ba le fa gare ga metsi ao a sa kgaleng, a tsorotla bosigo le motshegare. Ke nako eo ba tlhomang banyalani matlho ba itse sentle gore ba tsile go tshela jaaka bona. Rraditshwantsho a tsaya tse di mokawana mme ba itse go boela gae go itumela le ditsala. Dimpho tsa bulwa mme maina a bao ba di rometseng a bolelwa. Go ne go le mpho e le nngwe eo e neng e farologane le tse dingwe, e tlhaga go molekane wa gagwe Gakeitse. E ne e naya banyadi tšhono ya go ya go ikhutsa kwa Mauritius, ke raya le ya sefofane moeka a e dueletse.

"Tota ke letsatsi le le itlhophileng mo malatsing a mangwe Thapelo."

Monna, maikano a rona o a reng ka ona, go reng re latlhane?" A rata go lela, fela a ipeta pelo.

"Tsala, loleme lo tshela noka e tletse. Re ne re le basimanyana re aketsana. Gompieno re banna re itse se e leng botshelo. Tsa maloba a re di le bale gonne di tla tsosa di letseng", a mo gopotsa kgang ya kwa leitlhong fa ba ne ba sa tswa go goroga ba sa itse isaago ya bona. Baeka ba thubega ka ditshego le fa magang ao e ne e le matlhabisaditlhong.

Gantsi dilo tse re di tshelelang e nna lefela la mafela kwa pheletsong. Molato ke wa rona fa re letlelela bosula go re laola. Motho mongwe le mongwe o neilwe matla a go ka fenyana bosula ka molemo. Fa re latlhela bofoku gotlhe fa re tsamayang gona, re kgatlhana le batho ba ba fenyang bosula ka molemo. Dipelo tsa bona tseo Mmopi a ba neileng tsona di penologa ka lerato. Totatota ga re itse gore ke goreng fa re tlhoane sa ntšwa le katse. Baagisane ga ba ntshane se inong. Lebaka e le gore yo mongweo mo sentse leina kgotsa o itira yo o botoka. Re le baagi re tshwanetse go ema ka dinao, re lwe, re lwele bana bao ba sa ntseng ba gola.

Re tshwanetse ra wa fa go tlhokega le fa e le gore seriti sa motho se digwa ke go ikokobetsa.

Baeteledipele ba makoko a sepolotiki a a farologanyeng ga ba tshwanela go dirisa matla a bona ka fa go sa tshwanelang. Matla a motho a a feteletseng a mo digela mo dipharagobeng. Motswana o ne a opile kgomo lonaka fa a ne a tloga a re: "bopodi ba kgonwa ke ba ba dinaka".

Ke dipolotiki tseo di neng tsa diga Mo-Aforika a leka go bona thuto. Ke matla a batho ao a ba dirileng le go ba rotloetsa gore ba dire motswako ba sa boife ope. Ke mang yo o neng a ka ba botsa? Yo o neng a tla ba botsa e ne e tla bo e le phudufudu e e thamo telele. Lekau leo le neng le tshwanetse go ka nna le motse la thubega ka selelo ka go bona batsadi ba tsamaya ka bobedi ba sa dira mofago. Mo mogopolong a bona gore ruriruri motho fa a sa efoge dilo dingwe mo botshelong o iphitlhela a le mo gare ga naka tsa kukama. Batho bao ba lweleng ntwana e e botlhoko ga kana, le senkang mo mesunkwaneng. A maemo a ke ona a le rotloetsang go tsoma phologolo eo lo sa tleng go e tlhaba le go itumelela nama ya yona. Ke ditiro tsa dipuo le diatla tsa rona tseo di re tsenyang mo mathateng. Malatsi a ne a fetile jaaka legadima. Dikeledi tse di tshologang mo marameng a morwae yo a ratileng go mo godisetsa ngwana tsa mo tsosetsa mahutsana. Puo ya gana go tswa mo molomong ka gonne e ne e setse e le sebaka a lwala. Nkabo ke namane ya morago.

Tiro eo e dirile bana ba batho, jaanong ke nako ya go duelela tse tsotlhe tseo a sa bolong go di dira. A rata go laya morwae fela puo ya gana. Ka nako eo a neng a re o buga legaba di betoge. Buka e ne e le gaufi le go tswalwa. A seka a pega ope molato, a itse gore tlotla o e bone ka nako eo a neng a adimilwe botshelo mo lefatsheng.

Seo se neng se mo tlhobaetsa se se tona e le lefa leo a tshwanetseng go le sia mo lefatsheng. Fa ngwetsi e ne e le gona e ne e tla mo gomotsa mo botlhokong.

"Sengwe le sengwe se na le nako ya sona mma." A bua a tswala matlho a a tshologang dikeledi.

"Ngwana wa moloi o sa ntse o bua, ntšwa ke wena!", a kgalema a tuka malakabe.

Mongwe a bua a buela tlase gore a se ka a mo tsosa mo borokong joo go seng ope o a itseng gore o tla bo tsoga: "Mo tlogele gonne tsotlhe tseo e leng kgale re di batla re di bone."

Ba ne ba bone phenyo. O rwala mmu ka sehuba gompieno a fentse dira tseo a sa bolong go lwa le tsona. Bona ba itewa ke madiopo, ene le lekoko la gagwe le le etang ka mafifi ba ba fentse gonne le gompieno jwa bogompieno ba konopana ka noga e tshela. O saletswe ke tsheko e mongwe le mongwe a tshwanetseng go lebana le yona a rata kgotsa a sa rate. Morwa o tsholola dikeledi a lebetse gore mo motseng matlo a mabedi a tlhotlhreditswe le maphelo a batho ba le bantsi, a fedile ka ntata ya mmaagwe. Fa re tana lere ya botshelo re ya godimo, a re seka ra diga ba bagwe ra ba tseela kwa tlase. A re seka ra utlwisana botlhoko ka ntlha ya dilo tse di sa utlwagaleng. Leeto le a le tsereng le tsile go tsewa ke ba le bantsi morago ga gagwe.

Mo lelapeng re leka go aga kagiso. Rre le mme ba rata fa bana ba bona ba ka atlega. Masika a rata go bona lesego le katlego mo tshikeng. Go jalo ka ditsala tsa nnete. Ke goreng fa e ya mo morafeng e fetola lewa? Ke goreng katlego ya batho e fufegelelwa? Morena o re dirile gore le fa re sa lekane re tle re tshele ka boitumelo go se ope yo o utlwisang yo mongwe botlhoko le go mmolaya? Lefatshe go ba bantsi le tshwana le tshetlo.

Ga le ba amogele jaaka batho ba ba mo setshwanong sa Modimo, le ba tshola jaaka diphologolo.

Banna le basadi ba le bantsi ba lekile ka natla go fetola lefatshe leo re tshelang mo go lona, fela maikaelelo a bona a fetogile gonna toro. Toro eo e dirang motho a nne mo mafatsheng a mantle a a tletseng kagiso le lerato. Fa ba phaphama ba iphitlhele ba le fa lefatsheng la lefufa le dipolano.

Maikaelelo a mosadi yo o mokima a ne a ise a swe a go bona baratuwa ba kgaogana. Mooki a tswa letsholo la go ruta bao ba tlhokang kitso ka thobalano. A etela dikolo, a ruta bagolo mo maokelong. Ntwa e le ya go fenya bolwetse jo bo ledisang ba le bantsi mo morafeng, ba leka go diga palo ya dintsho mo morafeng. Go ne go sa rone gore ntwa eo ba e fenya. Go ne go sa belatse gore mogare o a fengwa. A re nne re gakologelwe gore le ojwa le sa le metsi. Dinokwane di ba ja ditshego ba re ba lwa ntwa eo ba se kakeng ba e fenya. Ba re bona fa e le mesomelwana ga ba kitla ba e dirisa. Fa e le panana ba tla e ja kwa ntle ga makgapetla jaaka Mmopi a e tlhodile. Wai! maaka a loleme. Baeka ba ne ba sa lemoge gore ba efosiwa selepe seo se neng se ba lebane, selepe sa loso le bolwetse. Gantsi mo botshelong batho ba le bantsi ba itshema fa ba le botlhale etswe e le dieleele. Ratsebe fa a goroga mo ba mofuta o o ntseng jaana ba ne ba re o ja tlhaga, fa e le bona ga ba kitla ba lwala. Go sa itseng go a lomeletsa. Fa a re heela batho mosomelwana, bona ba arabe ba re nama.

Banna le basadi ba ne ba tshwaraganela kgetse ya tsie. Borakgwebo ba ikaeletse go thusa fa go tlhokegang, Mapodise le masole le ona a re eno e a re tlhoka. Fa e le bonokwane le borukgutlhi bo tsile go fela. Bakapelo le bona ba bo ba ratega fa pele ga morafe. Dilo tse dintle di a itirelwa lefa e le gore re tsile go kopana le batho ba e tla nnang baba

ba diphethogo. Lefufa o ne a tlhopiwa gore o tshwanetse go tshola letlole. Motho mo lefatsheng o bolawa ke megagaru.

"Mosimane ke rata fa o ka nna motho merafeng, motho wa go ka tlotlwa. Ke rata fa o ka nkgaisa. Ga se ka wena, ke ka rona. O moemedi wa rona le wa morafe. Maitsholo ao o tla itsholang ka ona ke ona ao a tla supang seo", a bua a bontsha tshepo go morwae.

"Rra, ga ke ise ke go dige mo botshelong. Go tloga tshimologong ya dithuto tsa me ga ke ise ke lebale tsela eo o kileng wa e ntshupetsa", a bua a na le tsholofelo ya gore o tsile go atlega.

Fa go twe sedibana pele ga se ikanngwe go a bo go ikaegilwe ka mafoko a mosimane. A ikaeletse go iphutha metlhala le go dira go feta seatla. Maswabi e le gore ga a ka a kgona go bonela pele. Bosetlabošwane ba goroga ba tswa khutlhong tse nne tsa lefatshe, ba tsile go tlhabanela isago ya bona. Ba tsile go reka botlhale. Ba tsile go ikaga gonna banna le basadi ba ba tla thusang go efoga malwetse le dipharagobe tsa botshelo jo bo ka kwano. Ba tsile go ikaga gonna banna le basadi ba ba tla etelelang morafe wa thari e ntsho pele. Ba tlhokile kitso ya gore tseo ba tsileng go ithuta ka tsona di tsile go thusa tse di boboa bo ntlha e seng tse di thamo ditelele tsa go batwa ke melamu e sa di lebana. Mogaetsho kana go sa boneleng pele go a lomeletsa. Fa nka bo ke itsitse bonkadilatlhla bao ba ka re bolelelang tse di tlang ke ne ke ka tabogela kwa go bona ka lopa thuso. Lenane leo le neng la rulagangwa ke moeka fa a sena go bona karabo ya gore o amogetswe pele a gata mmu wa Tshwane. Lefelo leo a se kitlang a le lebala le bona bao a neng a ntshana se inong le bona. Ga a kitla a lebala phologolo e e bidiwang motho.

"Sejabana, tsala ya me ke tswa felo go se fa le wena", a bua a bona tseo di sa mo jeseng diwelang pele.

"Thapelo re ngathogane tlhogo ya tsie lefa re ne re se bana ba motho", a mo tlhoma matlho.

Ga fela sebakanyana, a bone sentle gore o tsile go di gama a sa di tlhapela, a ka bo a itsitse a ka bo a ganne go ka tsalwa. Lefatshe le ga se lefatshe sentle. A e le ruri Mmopi a ka tlhola motho a ba a mmeya mo lefatsheng go nna botlhokong jo bo galakang jo bo fetang le yona gala? Matlhomola a motho mo lefatsheng ga a fele. A gopola letsatsi leo a neng a goroga ka lona mo Tshwane. Malatsi ao a kileng a mo lerela boitumelonyana a tla ka lobelo a feresela mo mogopolong wa gagwe. Maikaelelo a gagwe a go ka nna morutabana a bona sentle gore a direga. E ne ya re fa a phaphama a iphitlhela a lebagane le ntwa e e gaketseng eo e a reng e dikaganyeditse botshelo jwa ngwana wa motho a iphitlhele a ile ga maotwana hunyela.

Go ne ga goroga le le katogileng monyo morago ga gore ba kwa Mafikeng ba goroge. Malatsi go ne go fitile a mararo gore ba goroge mme ba retelelwa go ka bona seo se neng se ba lerile mo Tshwane. Ka mosekaphofu ya gaabo a sa tshabe go swa lentswe, ba lwa ya khubamela, ba ikana le ka bao ba rweleng mmu ka sehuba gore ba tsile go fenywa. Go re ba tsile go fenywa mang yo o ba mo laleditseng go tsena ntweng le bona? Tsie e fofa ka moswang. A utlwa sentle gore fa a ka seka a buga legaba o tsile go bolawa ke tlala e seng diatla tsa baba ba gagwe. Tsala ya gagwe ya bo e tsere leeto la go ya kwa ga gaabo. O ne a lebeletse gore o tla goroga ka Tshipi fela ga a ka a goroga. Ka bomadimabe ga goroga yo o katogileng monyo. Koko wa moagisane a gakgamala a sa bone mosimane malatsi a le mabedi. A ithoma ka segolwane ka gonne pela e tlhokile mogatla ka go romeletsa. A kubuga fa a utlwa mongwe a konyakonya fa mojakong.

O ne a sa solofela moeng, le fa a ka nna a le mongwe.
Botlhe mo tikologong eo ba ne ba mo tlhanogetsa baba.

"Ngwanake a o sa ntse o tshela?", a botsa a bula kgoro ka bonya.

"Ee, koko ke sa ntse ke adimilwe malatsi", ya re a araba ga utlwala lentswe leo le supang tshwenyego.

"O se ka wa nkgalefela ngwanake. Maloba ga ke a ka ka go bona o ya kwa sekolong. Gompiano ga ke a ka ka go bona o ya kwa borekelong", a mo tsena ganong. "Koko ke ntse ke sa tsoga sentle, ke tshela ka go ikgoga."

A fetsa kgang e telele ka gore o tla roma ngwana gore a mo tsisetse sengwe sa go ka latlhela mo ntshung. Ngwana a goroga ka tse di rokotsang mathe. A segwa ke ditshikare e kete Mmopi o a mo kgalemela. A beta pelo a ja a ba a fetsa. O ne a setse a lebetse ka fa a kileng a laiwa ka gona fa a fatlhoga gore a ikilele mo go jeng tseo a di newang. Molato e le gore o gotse fa gare ga dira tsa gagwe. E ne ya re fa le mo garola a gopola gore ga ba kitla ba kgona go fitlha sekgala se se kalo. Go ne go sa ntse go le bosigo ka moeka a sa itse gore ga ene e a komakoma. Tsa simolola go dira tiro ya tsona. A utlwa bangwe ba e keteng o a ba itse ba bua le ene. A etelwa ke badimo a sa ba laletsa.

A fetoga setsenwa se se sa oleleng matlakala. Ba phophotha legetla la yo o katogileng monyo ka go itse gore o ba thusitse go fenywa ntwala eo ba e lweleng malatsi ba retela. Ee, e ne e se malatsi e ne e le dingwagangwaga. A botsolotswa a ba a ikarabela ka gonne a ne a godile. Batlamoletlong ba keteka ba bo ba sala ba iphotla melemo. Ga dumelwa se le sengwe gore ke ene yo o sa siamang. A bewa molato mo lekgotleng ka go dirisa ditswammung lefa a ne a leka go itshireletsa.

A bonwa molato ka gonne a ne a tlogelwa a sa ikatega. A bonwa molato wa polao. A bonwa gape molato wa go rekisa baeng bao ba tsileng ba sa lalediwa ba be ba mo tshelela dijeso mo dijong. Molato ke wa gagwe. Ga kwalwa gore molato ke wa gagwe. Ditsala tsa gagwe tsa simolola go itse gore ga a siama ke loleme lo ntlha pedi, nkgathe ke kaname.

Batsadi ba simolola go itse eo ba e boneng mabotobotong e ne e se ntswanyana e ne e le lebolobolo leo le a tlang e re motho a le ruile a le godise le none le be le mo ragise kgamele. Ka tlhagolela mookana ya re o gola wa ntlhaba, seo e ne e le se se lediwang. Ba itse ba be ba dumalana le mogologolo ka mafoko a a reng: "Kgomo mogobeng e wetswa ke namane." Borrangwane le borakgadi ba fetsa ka go itshwara diledu. Le bona ba dumelelana le baeng gore ba bantle. Molato ke wa gagwe. Mo malatsing ao mogare o no o sa tsiwe tsia e bile motho o a neng a tshwaetsegile o ne a latlhwa ke morafe. A re seka ra lebala gore Morwa-motho o ile sefapanong sa matlhabisa ditlhong lefa e ne ese sesenyi. Go dira jalo e ne e le go bula tsela ya gore botlhe bao ba tla ratang tshiamo le bona ba pagame mo go tsa bona. Batlhatlheledi ba sala ba atlhame ka gonne ga ba bolo go sireletsa lebolobolo leo le laolwang ke letlhoo, boaka le polao. Moloi wa go šwa a ša.

Nako e ne e le ya bosupa bosigo fa sejanaga se ema go lebagana le ntlo eo mosimane a nnang mo go yona ka tuelo. Fa a ka bo a itsitse gore seboba go tsile go batwa sa mokwatla mme sa mpa se tsile go mpampetswa, a ka bo a sa gata mo lefatsheng la seeng. Mesunkwane eo e neng e tshetswe mo diyamaleng e ne e simolola go bona babolai ba gagwe ka leitlho la semoya. E se leitlho le le boitshepo. Diabolo o tshameka ka matshelo a bana ba batho, o kgarakgatsa batho a sena pelotlhomogi. Fa e kete o a tlhakatlhakana a feleletsa a buile a a reng: "Lefatshe

phatloga ke tsene!" E le ka gonne baba ba gagwe ba na le dithata go mo gaisa.

Mosadimogolo a aparetse ntwana a tlhatswa ke sejanaga. Batlamoletlong ba itse gore go tsile matwetwe tota go tswa Gauteng a patilwe ke yo mongwe a tswa Mafikeng. Le fa go ne go na le bangwe go tswa mo ntlheng tse nne tsa lefatshe le bona ba apere bongaka, go ne go bonala mosadimogolo yo wa ngaka. A bua a sena mathe ganong gore ba reteletswe ba le bantsi, go ene o tsile go bona disitapelo. A bua fa ene a setse a tenegile, se se leng gona ke go tsenya mosimane ka lebitla ka gonne a bolaile batho ba le bantsi mo motseng wa gaabo. A romela tsa gagwe go dira tiro gore e re a tsena a fitlhele go le bonolo.

A di bala ka maina, a ba a di foka a sa tswa go di foka ka seditse. A di reta a ba a di naya mainamafatshwa.

"Ntwana e ga se mantlwane, ke ntwana tota," a bua jalo ka go bona seo ditaola di se mo senolelang.

"Nna ke rata go mo thala ka thupa ke mo rute molao le maitseo," ga bua mogolo wa lekgotla la morafe wa Tshwane.

"Yo mosimane ga se motho, batho ba fedile ke ene; mmolai wa go ithaya ka madi a batho. Dino di le teng fela ena o tshela ka madi a batho," a bua a tlhoma matshwititshwiti ka matlho.

Ya tloga ya nna. "Ijoo! Ijoo! Ijoo!" Batho ba tlala letshogo ka go itse gore ba ne ba sa mo gopolele fao. Mosadimogolo mongwe go tswa mo batlamoletlong a bua fa ena a ne a mo tshepile e bile a gopola gore ke motho yo o botho le maitseo. Motho wa batho.

Lekau le le tswang Gauteng la emelela la bua fa lona e le mosupi gore yo mosimane yo o robetseng fa pele ga lekgotla ke morekisi e bile ke mmolai. Ga go na le motho yo o belaelang a tle kwa go ena o tla mo lotlegela tsotlhe tsa botshelo jwa mosimane. Moeteledipele mongwe a bonala a fela pelo a mo rutlarutla gore a thanye mo borokong jo a bo robetseng. Boroko jwa setlhare sa Setswana.

"Monna o mang, leina la gago ke mang?" a botsa a mo tlhomile matlho.

"Ke nna...", ya re e tla re o a lora a bona lekgotla. A itse gore go swa motho. Molomo wa gana go bulega.

"Ka gonne o gana go bua, ke tsile go go buisa ka thupa mosimane ke wena wa mmolai. Re setse re itse gore o feditse batho kwa Gauteng."

"Rra ke Thapelo, ga ke itse gore o bua tse feng."

"A o ko o sute gore ke ame mosimanyana yo. Ga a nkitse gore ke nolofaditse ba le bantsi ba ba tshwanang nae."

"Diga makgwafo mogaetsho, diga marumo kgabo;" a kgalemelwa ke monna a bonala sentle gore o na le kgatlhego e e tletseng mo kgetseng e.

Letshogo le legolo leo le neng le apere mosimane la fokotsega. A sa itse gore go dirwa gore a nne le tshepo go yo o mo thusitseng. Ngaka ya tla le motswako ya mo rapela gore a nwe. A kata ka sa morago ka gonne e ne e le mofeta ka tsela. A bolela fa a rata gore ba mo tlogele mo kagisong ya gagwe.

"Ke rile le nkadimeng mosimane le fa e ka nna metsotso e le some fela, e le some fela."

"Bua mosimane tlhobolo o e fitlhile kae?" A letela karabo.

"Rra ga ke na serope sa kgogo, ga go na dintsho mo diatleng tsa me," a rothisa dikeledi ka go itse gore fa e le gompieno o tsile go di gama a sa di tlhapela.

"Kedibone emela kgakajana, mmaMamolelo mphe kgamelo eo, tsala ya me e tla hupa" a bua a tsaya seno mo diatleng tsa ngaka ya rona.

Ngaka e, e ne e kile ya tsaya matsapa mo botshelong jwa yona jwa bongaka ya etela mafelo a le mantsi. Thuso ya bonwa ke botlhe bao ba neng ba e senka. Ditlotlwane tsa tsiiswa gae. Baloi ba upulolwa. Fa mapodise a ne a paletswe, kgetse e le thata. Ba ne ba etela mme yo, mme a kgone go rarabolola kgetse tsa bona.

A ba tle ka thuso eo ba e senkang. Lefatshe le tlhoka batho ba mofuta o. Ga ke itse mmuisi gore a kgetse e o tsile go e rarabolola ka bofefo jwa logadima kgotsa o tsile go tshwara phage ka mangana.

"Rra ke hupile go siame ntlogeleng," a bua jalo ka go tlhoka kitso ya gore ke go na e simologang.

"Tkhutse mosimanyana wa me yo montle, repa," a mo gomotsa ka go itse gore ba gaufi le go e fenywa.

Lemphorwana le atlhamela babolai. O ne a ba fentse. Fela ka go tlhoka kitso ya seo se tsileng go diragala a hupa. Maswabi a gaufi le go direga. Ka sebaka se go ne go se motho ope yo a mmuelelang le go lemosa lekgotla gore ga le dikgopo tsa nare ka go nwesa motho botlhole kwa ntle ga tetla ya gagwe. Mme wa ngaka a bua fa a ise a siame, a ba a kaya gore tiro ya gagwe o e weditse, se se setseng ke gore badimo ba upolole masaitsiweng.

Tsala ya gagwe ya latlhela tlhware legonyana ka gore ba tsile go tsenwa ke matlho, ba tsile go wa. A se ke sona seo se dirileng mosimane noga ya lebolobolo? A se ke sona se se fetolang mmele wa motho mo botshelong? Ditlhare tsa ngaka tsa totela mo mmeleng wa motho yo o sa itseng le gore o kae. Mosadi a mo getlha ka leitlho go lemosa gore tsotlhe di apere tshiamo.

Ba simolola go mmotsolotsa dipotso tseo ba neng ba tsile ka tsona mo lefatsheng la seeng. Tota mo gongwe ba tsenya mafoko mo leganong la gagwe.

"Mmona, o mang?" Ya re a botsa ga bonagala monyebo mo go mmotsadipotso.

"Ke... " a kgaoga. E ne ya re a re o a araba a kgalemelwa ke mongwe, sebe sa phiri baba ba bo ba lemogile. Go re ba lemogile jang se se mo teng ga mmele wa motho, ga ke itse.

Ngaka ya nna e kete e ja ditlhare ka meno. A bontsha gore ene ga a kitla a letlelela maragaraga a mofuta o go direga. E seng ena yo a kileng a fitlhelela tse di fitlhegileng. A tlopolo setlhare ka menwana mo teng ga kgamelo a mo pateletsa go ja. Ga fifala, ga latlhega, ga nna go ntsho. Go tloga mo sebakeng seo a itse gore batho ba na le thata. Karabo ya tswa bonya mo molomong wa motho a araba ka boikokobetso a itshema gore go araba ena ntekwane ba feditse. Lenaneo la dipotso le dikarabo la feta. Bokhutlo ga ba ka ba jesa diwelang le e seng. Ke jona jo bo tlogetseng mosimane mo ditlhong, a swabisa bao ba kileng ba tsalana le ena, a godisa ngaka e, e e tlhagang Gauteng. Bao ba mo itseng ba sala ba athame, ba re atha! Ditsala tsa eletsa fa di ka bo di sa mo itse, e se motho e le molatlhwa-le-boboa.

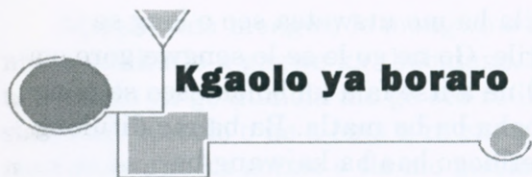
O ne a opile kgomo lonaka fa a ne a re tiro ya gagwe o e weditse mo tshimologong pele mosimane a ikarabela, pele a atlhama kgotsa a atlhamolesiwa molomo.

Ga tsisiwa lomao loo go neng go sa itse ope gore le tshetse eng mo teng. A ba a segetse ba le bantsi mo lefureng. Bosula bo kgatlha batho go na le tshiamo. A laola gore go tsisiwe kgamelwana eo a neng a tswakantse mere e megolo ya gagwe mo teng ga yona. Lomao lwa tsenelela sentle mo nameng ya motho, madi a gagwe a kgotlelega. A mo nosa kwa ntle ga tetla ya gagwe la bobedi mme ya re fa a digela a mmolelela puo pha, gore ga a kitla a alafega botshelo jotlhe jwa gagwe. Modimo o mogolo.

A lotlegela morafe gore o mo robile letheka ka lomao, o tsile go nna mo setilong se se tsamayang ka maotwana. Ga a kitla a alafega lefa a ka tsamaya dingaka tsa lefatshe. Go ne go na le seo a se tlogelang kwa morago a sa se ranololele batho. Seo e ne e le pipanapipe ya gagwe le bao ba etileng le ena. Ba solofetsa thata gore mmutla ga o kitla o rothisiwa madi. Ke ka go bo mosimane o ne a sa itse gore ga a lore. Mo mosong a rata go ipakanyetsa sekolo ntekwane ba itomile sesino gore ga a kitla a fetsa. Le bao ba neng ba mo tlhatlhelela ba itse gore ngaka e e boifiwang sekanakana e feditse ka gore ga a kitla a bona dikwalo le kalafi. Ke mang yo o neng a kile a beta pelo a botsa gore ke goreng a sa mo tlogele ka gonne o mo diretse ka setlhogo a sa itse. Bangwe ba ba dikgopo tsa nare ba ne ba bone gore o mo gateletse a ba a tsenya mafoko mo leganong la gagwe, fa ba bangwe bao ba neng ba sirilwe ke letlhoo ba ne ba dumelelana le ngaka gore o tshwanetse go balelwa le badimo. Ba ikana gore fa a goroga gae o tla fitlhela ba mo letile. Go ne go sa belaelse gore ke batho ba ba ipakanyang sentle pele ga nako.

Ba gorogile tadi e amusa ba diragatsa tiro ya go botsolotsa mantsiboeng. Masole a a ipaakantseng, dibetsa tsotlhe tseo di neng di tlhokagala mo ntweng di ne di baakantswe nako e sa le gona. Batho ba go itse gore sedibana se se pele ga se ikangwe. Ditlhare tsotlhe tseo di neng di tlhokagala go thethebatsa ngwana wa motho o ne a di tshotse, setlhare sa seno se ne se baakantswe le lomao. Ba ne ba tletse kitso ya seo se neng se tsile go direga. Ngwana wa motho a swa loso lo lo botlhoko. Botshelo ke ntwa bo a lwelwa. A dumela kgang eo e neng e ba rotloeditse go tla sekolong pele ditlhatlhobo di simolola.

A e dumela, a e dumela mme ya re a dumela a ikepela lebitla a ba a epela bao a kileng a golagana nabo. Lefoko ga le boe go boa monwana. Bao ba neng ba sa tlhage Gauteng ba itse gore fa a ka nna lesego la go kgabaganya bosigo, fa a goroga o tsile go di gama a sa di thapela. Go re bosula ke eng fa ba batla gore a balelwe le badimo bana ba bona ba ja ka tsoo pedi, go itse Modimo. Lekgarebe lengwe la ikaya le le sego ka gonne le ne le sa amane nae. Maswabi kutlobotlhoko, boloi le matlhabisa ditlhong e setse e le ditsala tsa rona bana ba thari e ntsho.

Kgaolo ya boraro

E ne ya re fa malatsi le dingwaga di ntse di kgabaganya a lebala tse tsotlhe. Bogalaka jwa nno eo a sa kakeng a e bolela ka leina, lemao la ngaka eo a sa itseng leina la yona, lekgarebe leo le kileng la mo jabetša le go swa ga ntlo lorelore ga feta ka bonako jwa legadima. Gaabo motho go thebe phatswa. A gopola gae moo a goletseng gona, a itse gore go tshwanetse bana ba gagwe go kgabaganya gona. isaago eo a reteletsweng go e bonela pele a itse gore masitlapelo a yona le kutlobotlhoko jwa yona o digela ka tsona. Ke mofenyi mo lebaleng la ntwa leo le tshwarisang mongwe le mongwe phage ka mangana. A iphothapotha mme ya re a bona gore o gona a itse sentle gore ga go ope yo a sa ntseng a ka mo ema pele.

Le fa a ne a re o fentse o ne a sa itse lefoko leo le tlogetsweng kwa sekolong sa ntlha la gore o tsile go di gama a sa di tlhapela. Morafe ka go lemoga gore ba tshwanetse go leta dingwagangwaga gore seno se ntshe mokgwa. Ba swetsa ka gore ba mo epele lemena, fa a sa wele mo go lona, a ba mo tshidise jo bo makgwakgwa. Ntwa ya tswelela pele. A wa a ba a tsoga a le esi e bile botshelo jwa tshikanosi a setse a bo tlwaetse. Thukwi o rile ke lobelo motlhaba wa re ke namile. A tsena Taung ka maikaelelo a gore o a digela. Mongwe a bua a sena mathe mo ganong gore sesuga se tshwanetse go duelwa, a re molato ga o bole. Botshelo jo moeka a bo tshidileng bo mo rutile matlhale a lefatshe le.

A itse gore ga ba kitla ba mo utswetsa seo e leng sa gagwe gape jaaka ba dirile. Go ne go le se le sengwe gore o a tshela kgotsa o a swa. O ne a itse fa a ka boloka seo se neng se roromisa mangole a baba ba ba matla. Ba ba mo ditulong le bana ba bona ba ba setlhogo bao ba kaiwang ba tlhokomela morafe. A itshepela Modimo.

Taung ga e a ka ya mo amogela ka diatla tsoo pedi. Letsatsi leo a gorogileng ka lona o ne a goroga le ditsala tse pedi tsa gagwe. Le fa e ne e le ditsala ba ne ba sa itsane. A sa ba itse mme bona ba mo itse ke raya le lona leina la gagwe. O ne a solofetse gore ba tla mo sala morago mme a sa lebelela gore e ka nna ka bonako jo bo kalo. A tshela le motho a sa itse gore ke meno masweu. A rata lekgarebe mme lona la mo phuaganya a sa lebelela. Morago la tlogela sekolo ka go itse gore tiro eo a e dueletseng ka madi o e dirile. A sala a gamaregile ka gonne o ne a itshema a mo itse, a lebetse gore motho ga a itsiwe e se naga. Mo kgamaregong ya gagwe a newa molaetsa o a tlogeletsweng ke mokapelo. A ikwatlhela boelele jwa go sa tseye mafoko a Motswana mo pelong a a reng: "O se ka wa bona thola borethe teng ga yona go a baba". Bontle bo mo sirile, bontle bo mo latlhile, bontleyana bo seng nosi, bo sa loye bo a rota. Ngwanake ithute botlhale o tle o itse go efoga mathata le malwetse mo botshelong. Ditiro tsa Modimo di a gakgamatsa.

Ga tla dingaka tsa sekgoa di na le molaetsa go bašwa, baeteledipele ba ka moso. Lorato lwa bona ke go ba dira bo tshwenyana ba ba boboa bo ntlha. Go ba efogisa mogare. Ka sebaka seo e ne e le thogano go bua ka ona. Mongwe le mongwe o ne a re o ka se mo tshware. Molaetsa wa gore ba seka ba kgomarelana wa seka wa utlwala. Maikutlo a botho a ba fenywa. Dingaka tsa lemoga gore se se botoka ke go ba tlogelela mesomelwana ka gonne bona ba buile phatlhalatsa gore ba rata go ka dira.

Morutwana mongwe le mongwe o ne a tlotlwa gore a ntshe maikutlo a gagwe ka thobalano. Ka rotlhe re na le tshwanelo ya go dumela mo go seo re ithomang gore se re siametse. Kabelo o ne a ema a re ene ga a bone mosola wa mosomelwane ka gonne o tla mo tseela monate oo Modimo a ratang go o mo neela. A re ga e ka re o ja monamone o phuthetswe ga o kitla o utlwa tswina ya yona. Go barutwana ba le banatsi ba ne ba dumelana le Kabelo fela ba tlhoka kitso gore puo eo e tla ba tsalela dintsho tsa batho ba le bananyana ba solofetswe gonna baeteledipele ba morafe. Difofu tsa Modimo di ne di sa itse gore Motswana wa bogologolo tala o ne a opile kgomo lonaka fa a ne a re thuto ke boswa. Ba ne ba ya le modumo ka go sa itse gore mosimane kgotsa mosetsana yo o iphutang metlhala a itshomarela go fitlha tsatsing la nyalo o tla tlotlwa ka gonne a ne a itlotlile. Fa bangwe ba ganana le maikutlo a, ba re bona ga ba rate go ipona ba olela matlakala ka ntata ya madi a a tla tsapogelang mo tlhogong. Wai! Lefela la mafela. Batho ba re ba newa bokamoso ba bo tshele ka mmu e kete motho a gasa lebolobolo ka mmu.

Morafe o ne o duduetsa ka meduuetso ya boitumelo. Dingwaga tseo e neng e le tsa matlhomola, fa motho a ne a lebelela morago o ne a di ja setshego ka gonne ga di a ka tsa atlega go fenywa botho, kutlwano, tirisanommogo le lerato. Kajeno go bonagala boitumelo mo difatlhegong tsa batsadi, bašwa, makau le makgarebe. Batsadi ba itumeletse gore ba tsile gonna seoposengwe. Ba dumela thata gore kgetse ya tsie e kgonwa ka go tshwaraganelwa. Ba tsile go ipiletsa bašwa go ba ruta maitseo le botho. Go tsile go agiwa ntlo e ntšhwa mo dipelong tsa bana ba bona. Lorato. Lorato lo lo tsile go ba lemosa gore batho ga ba lekane e se meno. Bao batsadi ba bona ba atlegileng mo botshelong ba tsile go gomotsana le bao ba jang ntšwa.

Bao e keteng ba kgona dibuka ba tsile go thusa bao ba itsosang, ka go dumelwa gore mokodue go tsoswa yo o itekang. Ga ba kitla ba tshegana. Motheo oo ba neng ba ikaeletse go o aga e ne e le motheo wa go ka amogelana. Sedikwa ke ntšwa-pedi ga se thata. Ntlo lehalahala ya sekolo se segolo sa Kwena e ne ya baakangwa le go phepafadiwa gore thuto e tsweledisiwe pele. Rre Botshelo a thusa ka tseo di neng di tlhokagala go kgabisa sekolo. Bašwa ba ne ba bonala mo mebileng ya motse ka maikutlo a le mangwe fela a go phepafatsa motse. Maemo a ne a simolola go boela mannong.

Matseka a ne a le gona fa go ne go ithusiwa ka mogodungwana. Monate wa matlhare wa emisa mongwe yo o lefatlha. Baagi ba bantsi ba motse ba simolola go bona lefatlha la gagwe ka gonne moeka o ne a tsenya tlhoro go le bolelo lefa go le maruru.

"Bagaetsho, a e nne modiga," a latlhela mafoko a leka go didimatsa bao ba tsositseng modumo. Batho ba simolola go retologa go senka mongwa lentswe le le sa tswang go bua.

"Ke tagwa ke monate wa seno se," a bua a dira motlae. Ya re batho ba swa ka ditshego a itse go tswelela.

"Morafe ke gopotse dithula, babolai, magodu le bothuntsebe. Legae la rona ke la batho, ke solofela gore le bona ba a bona gore re le fetotse, re le ntshitse mo dinaleng tsa Satane. Mo bekeng e e tlang go simolola Mosupologo ke tsile go laletsa dinokwane go tsisa dibetsa tsa mefutafuta gore bonokwane bo wele tlase. Ga go ope yo o tsileng go lelelwa ke ditshipi ka ntata ya go lere sebetsa," mmui a tlhoma Ratsebe matlho e kete o a akanya a tloga a tswelelopele.

"Ke ntse ke lebeletse bontle jwa mooki Ratsebe, ga go kitla go nna le sethula seo se tla mo tshosetsang. Basadi ba tla tsamaya ba phuthologile ba sa boife go thulwa ke batho ba ba apereng bolwetse jwa madi. Matlo a rona le maphelo a rona a tla nna a sireletsegile ka gonne ga go kitla go nna le batho bao ba tla thukothang." Ba mo opela diatla go mo lemosa gore ba nesetsa mafoko a gagwe pula. Ga ema rre yo o katogileng monyo, a le seriti, matlho a sireleditswe ka matlhwana. Gangwe le gape a di kgotlha ka monwana go di busetsa mo mannong a tsona. Moriri a o neile tetla go golela kwa marung, marukgo a bofelwa mo mpeng. A le montsho ka tlhago. Seithati sa MoAforika, a itlotla fa gare ga batho le fa a le esi.

"Borra le bomma, nako e a re sia. Ka re e a re tlogela. Maloba ke ne ke aperwe ke letshogo, ke buswa ke maswabi. Ke ne ke boifa go ema fa pele ga morafe go ba oka ka dijo tsa semoya. Bagolo ba me, le fa re bua ka mekgwa go bana ba rona, maitsholo a sephologolo a sa ntse a bonagala mo go bona. Bogologolo re ne re lobelwa, re bolelelwa fa ngwana a tswa kwa legodimong kgotsa a wa mo sefofaneng. Gompieno a ke ka gore re lobe mme re letlelele bana ba rona go swa. Batsadi ba rona ba ne ba re ke moila go bua ka dikobo. A re bueng ka tsona mo sekolong, mo magaeng, mo kerekeng le mo morafeng. A re seka ra e godisa mme re e kgale fa e ka dirwa pele ga nyalo. Kajeno re fetogile batlhanka ba mafoko a rona. Re ba rotloetsa go thibela pelegi, re ba naya mesomelwana. Go reng? Go reng? A ke ka gonne re ba rotloetsa go robalana? Ke bana ba rona ba ba rategang, baeteledipele ba kamoso. A re ba rateng gore ba kgone go phela, a re lweng thata go ba efosa malwetse. Modimo o tla lwa le rona fa re ka lebala taolo ya gagwe e e reng; "re seka ra akafala." A pateletsa maikutlo a gagwe go kgutla le fa a ne a sa rate.

Mmoki a leka go bontsha morafe gore lefa ba ka kgalemela go tsile gonna le bangwe bao ba se kitlang ba reetsa. Bo-Thomase ba ba dumelang ba bone ka matlho. Bao ba tshwanetse go thusiwa ka mesomelwane. A lemosa morafe gore bana ba gola ka bonako. Maikutlo a botho a ba imela ba fitlhele ba robetse lefa seo se le kgatlhanong le go rata ga bona. Tota ke mang yo o ka ipetang pelo a re o a itse? Ke mang yo o ka tlhomamisang gore kamoso go tla bo go le jaana? Mokaulengwe sedibana pele ga se ikanngwe.

E ne e le malatsi a keteko. Badiri le barutwana ba iphokisa phefo ka gonne ditiro tse di farologaneng tseo ba di dirang di ne di tswaletswe. Go ne go jewa menate ya mefufutso ya diphatla tsa bona. Go ne go bonagala sentle gore fa motho a ikaelela go tsoga phakela, pula e na kgotsa go le tsididi, o tla boelwa ke tuelo. Bana ba ne ba setse ba ntshitse ditlhogo. Dingwaga tsa bona di ne di tlola menwana ya diatla le ya looto lo le nosi. Ba ba phutha gore ba ke ba ye kwa lewatle go tlhapa sefifi. Fa motho a rata gonna motho o tla itsetsepela kgatlhanong le ditsuatsue tsa botshelo. Moremogolo go betlwa wa taola wa motho o a ipetla. Seo se re lemosa sentle gore mogologolo wa Setswana sa logorogoro o ne a opile kgomo lonaka fa a tla tloga a tlhama seane se. Ka metlha ba ne ba segwa ke matswalo fa ba akanya ka Isago ya bana ba bona ba babedi. Ba sa boife le go ka duelela thuto ya bona eo ba neng ba ikaeletse go e ba naya. Konopi ya makgowa ba ne ba e bolokile mo mafelong a dipolokelo a a farologaneng. Ba ipitile dipelo gore fa ba ka bona masea a bona a falotse diteko tsa botshelo. Ba ne ba sa tlodise matlho a bona dipharagobe le ditsietse tseo di a tleng di gwetlhe bana ba batho. Fa di ka go fenya o iphitlhele o apere maswabi o tshaba go tlhomana le batho ka matlho. Bona ke basupi ba gore botshelo ga bo dikgopo tsa nare. Le mogologolo o ne a itse gore lefatshe ga le re amogele ka go tshwana. O ne a itse gore batho ga ba lekane e se meno le gore seboba re bata sa mokwatla sa mpa re a mpampetsa.

"Motshedise, moratuwa, bona ka fa bana ba rona ba itumetseng ka gona? E kete boitumelo jo re ka bo bona ka metlha mo difatlhegong tsa bona le fa lelapeng la rona," ya re a latlhela la gagwe ya ne e kete o itsosetsa diletseng.

"Rraabo, boitumelo ke dipholo tsa dipelo tse di boammaruri, dipelo tseo di laolwang ke lorato lwa nnete. Akanya, fa bana ba ba ka bo ba laolwa ke lotlhoo lwa katse le ntšwa, ba kabo ba sa thume mmogo," a leka go mo lemosa lobaka.

"Le rona re tshwanetse go ipela ka re lebile go wetsa dingwaga di le some a mabedi re nyalane," a mo tsena ganong.

"O nkgopoditse sengwe. Re tshwanetse go putsa bana ba rona ka maitsholo a a eletsegang a bona. Go ba akgola fa ba kile ba itima tsa lefatshe ba dira ka natla go falola dithuto tsa bona."

"E kete ga se maabane fa masea a mantle a rona a ne a belegwa. Thapelo ke sebetša se se thata moratuwa. Nako ya nyalo ya rona re ne ra ikanelana gore re tla kgaogangwa ke loso. Go tloga tsatsing leo re kgatlhaneng ka lona re ne re thusiwa ke Modimo go tshwaragana. Ra mo boka le go mo tumisa mo dithapelong tsa rona ka metlha," a kgalemelwa ka go betswa ka tladimothwana.

E ne e se tlwaelo mo go bona go dira tiro ya mofuta o o ntseng jaana fa go fereselang batho. A ineela mo ntweng e e matlho mahibidu eo e neng e fagile kgatlhanong nae le boroko. Lefatshe le ne le ba amogetse ka diatla tsoo-pedi. Katlego e bonagala mo go bona. Thuto ba lekile go e kga ka ditlhogo tsa bona.

E le batho bao ba neng ba se kitla ba tshameka ka nako ya bona. Bana ba boleletswe go thula magodimo ka ditlhogo. Ba neilwe sephiri gore fa motho a sa ntse a ja bogobe o tshwanetse go lora.

Fa o sa tshelele go lora ga o tshele, e bile ga o na maragogo mo botshelong. Moeka a gopola sentle malatsi a a kgabagantseng a botshelo jwa gagwe. A gakologelwa ditoro tseo a neng a na natso. A rata go thubega ka selelo ka gonnye di ne tsa fetoga ka letsatsi le le lengwe. A ipona e le motho yo o tlotlegang a itse gore le gompiano e ntse e le motho yole wa maloba, segatllhamela masisi, motho a ka se boifisiwe ke ope ka go mo kgalemela gore a ka se kgone mo botshelong. Ka malatsi e ne e re a gakologelwa malatsi a a fetileng a rate go tshwana le lesea.

Moeka o ne a simolotse go kgarakgatsega mo botshelong. Malatsi le ona a nna a tllhatlhagana. A gakologelwa boswa jwa gagwe. O ne a tlotlega mo ditsaleng tsa gagwe, a ikangwa. Motho a ne a rarabolola mathata a bosea ka bofefo jwa lefofa. Ditoro tsa bongwana gore o tsile go nyala mang? A nna mo lefelong la mofuta ofe? Ba le bantsi bao a godileng le ena ba setse ba mo kgelela fatshe. Ba mo nyatsa ka ba itllhoma gore ba fentse. Mosetsana wa Botswana a bo a ipitile pelo, a rata go beya nkwe setsetse. Pelo ya ja serati. Le fa dipuo di buiwa gore Thapelo o minolositse nkgo e tletse malwetse. Ene o ne a re "mmatla sa gagwe o se bone. Bao ba neng ba tsile moletlong wa nno bontsi jwa bona ba ne ba laetse lefatshe le le ka kwano. Tshenko eo e neng e tllhakatlhakantswe ka matlhapa a magolo ao a tsitsibanyang mmele wa motho fa e le e e boboa bontllha. Ya re fa ba dumedisana bontsi bore gore mosimane ke noga, ba tloga ba itebala ba roga le go rumola bao ba sa tlang le bona.

Ba tenega mme ba re ka ba ba boleletse gore nkgo e tshetse mesunkwane e e buisang motho nnete lefa a rata go ka e fitlha. Ba re a senwelo se dikolosetswe kwa go baeng. Baeng ya nna diphudufudu tse dithamo ditelele tseo di batwang ke marumo a sa di lebana. Mogare wa tabola lekoko la dinokwane ka bogare. Bontsi jwa bona jwa rwala mmu ka dihuba ba sa rate. Ba kologana ba be ba fetola lewa ba re mosadimogolo o molato. Go sa ntse go le bangwe bao ba neng ba beile diatla mo phatleng. Tlotlo eo ba e boneng ya ba thibela go ntshetsa mantswe a bona ntle. Buka ya mogare ya tswalwa. Mafoko a bagologolo a a reng, "ngwana yo o sa lelang o swela tharing" a fetoga boammaruri.

Gongwe tiragalo e ke yona eo e neng e mo tlhotlheletsa gore a direle batho ba bangwe ka botho le lorato. Bomadimabe jwa thiba ditsela di le dintsi tsa gagwe. Dira tseo di neng di sa rate go ka fengwa tsa mo sala morago. Koko Bantatlhile o ne a lwa le monnamogolo ya re a mo tswa dinaleng a tlhotlheletsa Lefufa go senya maikaelelo a mosimane. Tsatsi lengwe e ne ya re fa Thapelo le Motshedise le bana ba boa mo leetong la go bona batsadi, mongwe a mo lotlegela gore o sego. Batho ba ba tlhokang nnete.

"Mogaetsho, ke go eletsa gore o fuduge," a kgaotsa fa moeka a tla tloga a mo tlhatlhaganyetsa dipotso.

"Moagisane wa me, go a bo go diregang? A ke Lefufa?"

"Rra Lefufa o tshetse batho mowa a re o moloi, e bile o mmolai. A lo a itsane mogaetsho ka o ise o mpolelele?"

"Ke a mo itse, e bile ke itse le mmaagwe. Ke ne ka tshemola kwa Tshwane ba re ba ntobela dintsi. Gompieno ntlo ya me eo ke e bitsang legae la me e digilwe."

"Rratsebe ke tsala ya gago. O ratile go fitlhela e ole. O ne a rapela a sa tswa go rapela gore e nne modiga. Mosetsana ena a buletse thepe ya matlhapa."

Sejanaga sa tsena mo tseleng mong wa sona a wele matla ka gonne a bolailwe ke batho a ba thusa. Ao! rona bana ba thari e ntsho. A thusiwa ke go ipeta pelo. A ipolelela mo pelong gore fa e le Gauteng e ka se tlhole e mmona. Lefoko la gore o sego la mmusetša mo dingwageng di le dintsi morago ga go boa kwa Tshwane. Seo ba neng ba se lebeletse e ne ya fetoga lefela.

Katlego e ne e bonwa mo lekeišeneng ka ntlha ya go tshwaraganela kgetse ya tsie. Bašwa e ne e le bašwa ka ntlha ya ditiro tsa diatla tsa bona, ka ntlha ya botho le maitshwaro a bona. Batsadi ba ne ba tsentse botshelo mo teng ga mebele ya bona. Ba itse gore mokodue go tsosiwa o o itsosang. Ba seka ba nna dikgomo tsa boroko. Ba kgobokana ka maikutlo a le nosi a gore ba tsile go ikaga le go itira morafe o o tlotlegang. Bagolo ba nna motlotlo ka bana ba bona. Go ne ga nna le ditlhopho tse di farologanyeng tseo di neng tsa tswalwa ke kopano ya bona. Bangwe ya nna badiragatsi ba metshameko ya ditshwantsho, bangwe ya nna borrametshameko e e farologaneng, ba kgwele ya dinao le ya diatla. Bao ba neng ba na le bokgoni mo dikwalong ba rotloetswa gore ba thuse ba ba bokoa. Tswelelopele e ne e bonagala fa gare ga makau le makgarebe. Bagolo ba ne ba tlhopho bangwe gore ba rutwe ka ga mogare le malwetse a mangwe gore bašwa ba tle ba nne le maikaelelo a go efoa bolwetse jo bo senang kutlwelobotlhoko jo. Lamatlhatso mongwe le mongwe, bašwa ba ne ba kopana mo ntlonglehalahaleng ya sekolo sa Kwena. Morago ba tla bolola ka ditlhopho go phepafatsa motse wa bona. Morago ga tiro e tona ka sethoboloko ba tla boela magae go ikhutsa le go latlhela sengwe mo ntsung.

Ba ne ba gakologelwa ka metlha gore tsie e fofa ka moswang. Fa e le mafelo a kgwedi batsadi ba tla ntsha karolo ya madi a mongwe le mongwe gore ba tle ba itumedise bana ba bona bao ba leng mosola mo motseng wa bona.

Nako e ne e le ya botlhamo maitsiboa fa makau le makgarebe, basetsana le basimane ba patilwe ke bagolo ba kgobokanetse mo sekolong sa Kwena go tla go bona bana ba bona ba diragatsa. Go ne go se ope wa bona oo a neng a ka ganela gore e le tota bana ba bona ba na le bokgoni. Ga emelela mosimane yo o neng a ka balelwa mo dingwageng tsa bolesomelemetso e e merataro. Go bonagala sentle gore le itshepile e bile le supa gore tiro eo le sa tswang go e abelwa le a e itse.

"Bagolo ba ba rategang, tiro e ga se ya rona. Ke tiro eo re e abetsweng ke lona ka e le lona le kileng la ala metheo le go tlhagola ditsela gore re gate mo go tsona. Ke lona basupatsela le metlhala mo go rona. Re leboga Modimo ka gonne a re neile lorato lo lo kana. Kwa ntle ga go senya nako ke tla sutela bana ba lona ka gonne lo ba phuthile la ba kgwesa letswele la nnotagi, lwa ba tlogedisa motekwane. Ba tsile go diragatsa motshameko oo molaetsa wa ona go bao ba tlang fa tlase ga rona e le go ikilela mo loratong lo lo sa siamang." A felegetswa ke legofi le le neng le lelela boatleng.

Ba le bantsi ba gakgamalela rra-ntwa-dumela le letagwa leo le neng le tlhobogilwe mo motseng. Ka motho ga a tlhobogiwe a sa ntse a tshela o ne a bona tšhono ya go ka hularela ditiro tsa gagwe tseo di neng di sa jese di welang.

Kabelo a tlotlwa jaaka ngwana wa motse ka letsatsi leo. Badiragatsi ba tswelela pele ka matlhagatlhaga go diragatsa motshameko.

Morago ga moo bašwa ba le bantsi, ke raya le bao ba neng ba sa dumelelane le baoki ba re mesomelwane e tla dira gore ba se ka ba latswa seo Mmopi a se ba abetseng ka bojotlhe, e ne ya nna bo nkgate ke kaname ka gonne ba ne ba tlhala ditumelo tsa bona. Ba simolola go dumela mo go reng thobalano morago ga lenyalo. Mekgatlho e mengwe ya bašwa le yona ya tshwara ka tlhaa gore e se ka ya gaisiwa. Lamatlhatso o o latelang bao ba nang le bokgoni mo kgweleng ya dinao le ya diatla ba tshameka. E ne e le ditlhopha tse nne go tswa mo maphateng a mabedi. Sekgele mo go bao ba tsileng go fenya karolo, ba bo ba etleetsa batshameki ka dikopelo. Monate o o kalo mo motseng o ne o ise o ke o bonwe. Se se ne se rotloetsa botsalano mo bagolong le mo baneng. Lefufa le ne le wetse tlatse mme lerato lo goletse godimo. Bana ba ne ba amogelana sentle ka go itse fa ba sa lekane e se meno mo dithutong, metshamekong le mo magaeng.

Bagolo le bona ba ne ba ithera gore ba tsholetse bana ba bona. Bangwe ba ne ba nkgisetsana magwafe go lemosa bana ba bona fa ba na le bokgoni. Go ne go itshupa sentle fa Motswana a ne a opile kgomo lonaka fa a ne a tloga a re, “sedikwa ke ntšwapedi ga se thata”, “Mosekaphofu ya gaabo ga a tshabe go swa lentswe”. Ba ne ba sa boife go dira gore ba bone katlego mo bofelong. Ba sa lapisiwe ke morwalo e le wa bona. Go itshupa sentle gore ba ne ba lapisitswe ke ditiro tsa maloba tseo di neng di sa jese di welang. Ka ga go motse o o se nang segole, le mo go ona di ne di le gona. Se se teng e ne e le go tsosa mekodue le go e otlala ka lorato le maele a botshelo. Mathata le dipharagobe di le dintsi di ne di fentswe. Go ne go wele le matshwenyego ao a digang bana ba le bantsi mo leetong la botshelo. Botagwa ba fitlhwa le baswi, ke raya le motekwane wa tlhagolwa. Metse e e mabapi ya tla go iponela ditiro tse dikgolo le tse dintle tseo di dirwang ke morafe.

Batho ba le bantsi bao ba sa laolweng ke lefufa ba ne ba ba opela diatla. Ba ba akgola le go ba rotloetsa gore ba tshware ka natla ka tiro ya mofuta o e sa dirwe ke mongwe le mongwe. Go ne ga lebalwa gore sengwe le sengwe se na le nako ya sona. Go na le nako ya go aga e bile go na le nako ya go rutlomolola, nako ya go tsalwa le nako ya go swa, ya boitumelo le ya go tlhonama.

Lefatshe la rona le laolwa ke bosula. Go ne ga se ka ga tlhokagala bomeno masweu polaya e tshega. Batho ba tshwana le bo Lefufa ba be ba sa nesetse tiro ya bonatla ya morafe pula. Fa morafe o ntshitse ga tshwene o aga, bona mo letlhakoreng le lengwe ba diga. Ba ne ba lebetse gore le bona ba na le bana ba ba sa ntseng ba gola. Ba itlhokisa boroko ba loga maano a go ka senya tsotlhe tse di dirilweng. Ka moloi a le pelotelele ba se ka ba lapa. Go ne ga tla maikutlo a bo Satane mo teng ga Lefufa e kete ga a ka a akaretswa mo tirong kgotsa mo morafeng. Thapelo a gopolwa ka boloi. Mmuisi ka re Thapelo a gopolwa ka bomampipi jwa gagwe, a gopolwa ka go ema mmuso wa maloba nokeng. Mosadimogolo o ne a tlhatlheletse ngwana wa gagwe sentle. Le fa ene a ne a bo leka kwa Mmabatho, ngwana wa gagwe ene o ne a tshela ka mokgwa wa boferefere joo mosadimogolo a bo mo rutileng.

A ikana gore ga a kitla a mo tswa seatleng jaaka ngwaga ole fa a ne a le kwa Tshwane. O fentse batsadi ba gagwe maloba, gompieno o kgaatlhane le molekane wa gagwe. Ba epa lemena leo ba ratang go bona Thapelo a wetse mo go lone. Malatsi le dibeke tsa feta ba itlhokisa boroko. Batho ba batho ba sa lemoge gore seo se dirwang ke morafe, se o direla bana ba bona.

Ngwana wa motho o ne a feretlha magodimo ka dipotso gore totatota o dirileng mo botshelong. Kwa Heberone o ne a jabetswa a buisiwa ka tsela ya mereo gompieno ga a ratelwe lesego.

Ga a ka a utswetsa ope fela batho bao o kileng a ba thusa thata gore ba bone tswelelopele ba rata go mmona a thutse botala ka tlhogo. Tsa tsorotla ka gonne mo tshimologong o ne a sa rate go ka nna motsaya karolo yo o kwa pele.

Mo letsatsing le ba dumelelane le ngwana wa ga nkoko Bantatlhile gore ba tlhotlhetse tseo e leng tsa gagwe ka molelo, ba be ba mo digele ntlo. Lefoko ga le boe go boa monwana.

Mosetsana yo mokima yo o nontshitsweng ke tuelo ya botshelo jwa ngwana wa motho a tla go akgola Lefufa tsala ya gagwe. Ba kopantswe ke lefufa le le feteletseng; lefufa la go bolaya motho. A rata go wa ke pelo fa a lemoga gore go setse pelo fela ya go ka nna motho.

"Tsala e setse e le sebaka ke sa go itse, o bo tlhaga ntlheng efe?" A botsa a gagamaletse molekane.

"Ke ntse ke le gona mo Gauteng ke farafferwe ke matshwenyego le malwetse".

"Tshepiso o jewa ke eng fa o fedile jaana ? O bolawa ke eng kgotsa ke mang?" A botsa a tletse letshogo le legolo.

"Ke sa ntse ke re ke lesego ka gonne e ka bo e le bogologolo ke baletswa le badimo. Ke ne ke le botoka ke na le tsholofelo ya gore ke phekotswa, ga tloga ga simologa gape".

"O re o jewa ke eng tsala? Tlogela go ratha sekgwa mme o mpolelele gore o tshwere ke eng".

"Mogare o mpheditse tsala." A rothisa keledi.

"Ao!" A bua a emelela. "Selo se ga se bolwetse ke loso lo lo setlhogo!"

"Maabane o ne o akotse bona gompieno o latswegile o se monamone."

Ditiragalo di ne di tla, mme di fete ka ponyo ya leitlho. Bana le bona ba nna ba gola sentle. Mosetsana wa Botswana a bolelela mogatse gore ba tshwanetse go ya go tsosa dipota tse di weleng. Mogatse a rata go kata ka sa morago ka go itse gore mokapelo ga a na maitemogelo a gore o tsogetswe kgatlhanong ke batho ba mofuta ofe. Mo nakong ya tlhaolele e ne e le batho ba ba diphatsa. Batho ba ka go bolaya loso lo lo tsitsibanyang mmele. Fa a gakologelwa gore o sego go bo a tshedile sebaka se seleele. Tseo di diregileng go tloga bongwaneng jwa gagwe tsa simolola go direga e kete ke setshwantsho. A gopola ka fa a gorogileng ka gona kwa Taung morago ga gore a retelelwe kwa Tshwane ka ntlha ya selo se le sengwe fela. Ee, sele sengwe fela. Nno eo a e nositsweng. E ne e kete ke seno jaaka dino tse dingwe, morago ga gore e tsene mo mateng a gagwe a senyegelwa ke isaago le botshelo. A katogwa ke batho e kete o a ba nkgela. Lekgarebe le ne la mo tlogela mo sebakabakeng. Ene a ne a akantse gore ba tla agana.

Morago ga gore a boele gae ga sala puo eo e neng ya netefatswa ke ba le bantsi gore a ka se digele le fa e le tse tlhano. Puo eo e ne e le molalatlhageng. Ditsala di itse le bao ba phutegelang dithutong le ena ba itse mme go se ope yo o ipetang pelo gore a thube makgwafo kgotsa go mo loma tsebe.

Mathapelo a mo kgona ka go mo lemosa gore isaago ya bona le ya bana ba bona ba e radile mo lefelong le. Mogatse o ne a itewa ke ditshikare fa a gopola mosetsana yo o pelompe. A gakologelwa lefoko la ga koko mmaagwe leo a kileng a le bua gore o tsile go se bona.

O ne a digile mmele ka nako e telele a itlhome gore ba digile dibetsa ntekwane ba ne ba dira nana robala gore e re ba mmata a seka a kgona go ba tswa jaaka kwa Tshwane. Mogopolo wa ya le naga, fa a sa ntse a feretlha magodimo ka dipotso a botsa ka bonyana jwa gagwe, dingwaga tsa boswa jwa gagwe kwa sekolong.

A gakologelwa ka mosetsana yoo ba sa tswang go itsane e bile botsala jwa bona e se jo bo jesang di welang. A itse fa a na le motse oo a tshwanetseng go o direla le go o godisa. Botshelo ba simolola go bula matlhare e kete ke ditšhese le gona a kgona go bo tshela sentle. Maloba fa e ne e le lekau o ne a ikaeletse go dira ka natla gore a tle a ntshe tlhogo mo merafeng. Gongwe se ke sona seo se neng sa tloga sa mmolaisa batho. Ba tloga ba mo tlhoya ba mokgwa mathe le go mo jabetsa ka merero ya boloi. A gopola fa e ne e le mosimane a eletswa ke ba le bantsi le go akgolwa ke bagolo ba morafe. Koko a mo akgola gore a tshware ka thata a se ka a latlha. Ka ntšwanyana e bonwa mabotobotong, a tlhoka kitso ka e le ngwana gore batho ga ba ratelane botshelo. A boa a ipetile pelo gore o tsile go fetola megopolo ya batho ba le bantsi bao ba mo athlotseng kwa ntle ga go tlhoka kitso gore ke motho wa mofuta ofe.

Dingaka di ne tsa dumelelana le kgang ya ga Lefufa ka ntlha ya go itshenkela leina mo morafeng. Ditiro tsa bonatla tse dintle di a tle di sengwe ke batho bao ba se nang mosola mo botshelong le mo morafeng. Morafe wa lebala ka bonako jwa logadima ditiro tseo ba kileng ba di thusana le monna yo wa batho. Ka sebaka seo go ne go se ope yo o gakologelwang matsapa ao a kileng a a tsaya le nako ya gagwe eo a neng a e ntshetsa morafe wa ga gabo. E tota e le boammaruri fa gotwe moporofeti ga a na tlotlo kwa ga gaabo. Dithuto tse a lekileng mo bosigong bongwe le bongwe jwa beke gore a di tsenye mo ditlhogong tsa bana ba bona gore ba nne le isago e e

phatsimang di mo fetogetse ditshetlo. A simolola go thuba se se reng " Ka tlhagolela mookana ya re o gola wa ntlhaba." Bana bao a ba rutileng go tloga tshimologong ya kago ya morafe go goroga motsing oo a neng a senyetswa ba mo fetogetse baba. Tseo di sa siamang moeka o ne a leka go di bolaya ka tse di siameng.

Bopelompe joo morafe o mo diretseng ka jona a bo bolaya ka katlego eo a e boneng mo barutwaneng bao ba falotseng mophato wa marematlou ka dinaledi ka thuso ya gagwe. Morafe o tlhokile kitso ka ba ratile go bolaya mothusi wa bona mme ba galaletsa le go godisa sera sa bona. Mmaba yo o lekileng ka natla go bona maikaelelo a bona a gore morafe o o tswelelang pele o iteile sefololetse.

O ne a setse a simolotse go ikwatlhela ditiro tsa gagwe tseo di sa siamang. A leka go ipotsa gore totatota o tlhoka eng mo botshelong. O nyetse mosadi yo montle yo o mmelegetseng bana ba babedi ba ba maitseo le botho. O nyetse mosadi yo o sa tlolakeng, motho yo o boikanyego le bopelotelele. A gakologelwa gore mo botshelong fa a ne a latlhilwe ke ba ga gaabo ke ene fela yo o neng a mo ema nokeng. Leeto la botshelo leo a le tsereng o le patilwe ke ene fela.

"Motshedise ke go bogisetsang ga kanakana? Nnana, motho yo o lorato ke go reng fa ke rata go phunya pelo ya gago ka go tlhoka botshepegi?" Mafoko a o ne a a buela mo pelong ya gagwe ka boikwatlhao. Ditiro tsa mafelo a kgwedi nngwe le nngwe tsa simolola go mo tlhorontsha moo a ratileng go phunya seso go mogatse. A boifa gore fa a ka goroga ka mokgwa o o sa siamang o tsile go mo tlogela le go mo phuaganya Mathapelo. E le leina leo a le dirisang go mo lemosa fa a mo tlotla le go mo rata.

A ikgalemela gore o tshwanetse go iphepafatsa pele mme fa a siame o tla mo lotlogela ditiro tsa masigo tseo a sa bolong go di dira le ditsala tsa gagwe e sere gongwe a di bolelelwa ke mofeta ka tsela. Le fa a ne a ikaya gore o sego o ne a sa itse gore o lesego lo lo fetisang. A sa itse gore o ntse a efoga dibetsa tseo di neng di tlhodilwe gore di mo tsenye ka lebitla. O ne a efositswe loso lo mo lebane, ka phudufudu e e thamo telele e batwa ke marumo a sa e lebane.

Marumo a tlhaba moeka kwa lefelong la boikhutso a sa mo lebane. Ba simolola gore o sego. Mo metlotlong ya Tshepiso le Lefufa ba ne ba dumelelana ka se le sengwe fela gore Thapelo o lesego.

Kgaolo ya bone

Malatsi a tla a be a fete. Ditiragalo di a diragala, dingwe di lebalwe fa tse dingwe di gopolwa. Matshelo a rona a tshegediwa ke tsona ditiragalo tse. Go bangwe ba ba dumelang gore fa o ka lebala setso sa gago ga o kitla o itse kwa o lebileng gona. Fa re bua ka setso ga re lebale borraronomogolo go tswa kwa ga Lowe. Bangwe ba dumela gore fa o ka itse maina a bona ka tatelano o tla bona matlhogonolo mo lefatsheng le le ka kwano. Katlego e gona mo lefatsheng la bo rona. Lesego go ba bangwe ga le a fitlhega, ba tsurutla mafura mo melomong. Bangwe ke badidi ba nta di motopo. Go bofitlha go ka bolelela pele ka ga botshelo jwa ngwana yo o sa tswang go tsalwa. Masea fa a tsalwa ga go ope yo o itseng maemo a bona mo isagong. Rotlhe re lwela go nna bahumi, fa re bone konopi-ya-makgoa re lebale kwa re tswang teng. Bana bangwe ba lebala batsadi ba bona bao ba sa leng ba ba tataisa go tloga boseeng jwa bona. Fa ba arolelana lesego, boitumelo le letlotlo la lefatshe le le ka kwano ba gana nnang ya banyana gore ba ba belege.

Ke mang yo o ka tlhomang legodimo ka dipotso go bona dikarabo ka gonne ga di teng mo lefatsheng. Ga ke na pelaelo epe mo pelong gore Modimo o re tlhodile gore re arogane dikuno tseo lefatshe le re lebogang ka tsona. Fela mo tsamaong ya botshelo bangwe ga ba bone dikarabo tsa bona. Ba aparwa ke kobo ya bodidi eo e a reng e apere motho e gane go mo apola. Boitumelo re tshwanetse go nna nabo mo botshelong.

Fa go na le diyamaleng botlhe mo legaeng ba tlala boitumelo, ba nna kwa ga mothakga ba ja ba namile. Fa go le tlala botlhe ba a tlhonya, ba simolole go tsogelana kgatlhanong.

Fa o tsena ka lekeišene la Soweto o tswa kwa toropong ya Gauteng go lefelo lengwe le le bidiwang Diepkloof. Fa e nna Labotlhano, Gakenamotho o tlala a be a penologe, batho ba feresela jaaka diboko ba gatana. Ke lefelo leo le neng le itsege thata mo Soweto le mo mafelong a a mabapi. Ditsala di ne di laletsana, mme di je setlhako mo ba bangwe ba neng ba tswa taolong ya botho. Mo sekhutlong go ne go repile ditsala tse tharo tseo di neng di kgaogana tlhogo ya tsie. Sebe sa phiri e ne e le gore ba tlogile ba nyala, mme nyalo ya tsena botsala fa gare. Magang a ne a ile godimo le gona go ne go bewa nnotagi godimo ga nnotagi mo godimo ga lobati lwa bojelo. Ke mang yo o neng a ka botsa Thapelo le Gakeitse gore goreng ba ne ba itumedisana? Ga go ope, ka gonne ba ne ba ja mefufutso ya diphatla tsa bona. Fa ba ntse ba bitsa dino magang le ona a ya magoletsa.

Morago ga diura tse pedi ga tsena makgarebe a matlhano. Tota ntetlelele ke re a mararo ka gonne a mabedi a ne a laela morago ga madume. Sammy a gwetlha mosetsana yo motshwana wa maratwagolejwa. Ya re a lemoga gore o a mmita a thetha, e kete ga a rate pilediwa ntekwane e le seo a se tletseng. A se gata a tshikhinya letheke le lesesane go supa gore ga a ipelaele mosetsana wa Mo-Aforika. Mo ditsaleng tseo di mo patileng a bo a le montle go ba gaisa botlhe. Go se pelaelo gore ga go lekau leo le ka mo kgapelang thoko. Le ba bašwa ba eletsa gore a ka bo a tsetswe mo malatsing a bona.

"Abuti o rata fa nka go direlang?" A mmotsa ka monyebo.

"Kgaitradiaka, ke rata fa o ka nna gauifi le letheka la me," a busa monyebo.

Basimane ba itlhome basetsana. Batho ba le pila e le tota. Motho o ka boulela ka go bona bontle jo bo kana mo ntlong ya nnotagi. Batho ba simolola go itsane, ba ja tlhako. Ba simolola go itebala gore ke banna ba metse.

A go rogakwe motho yo o kileng a tswakanya tseo Mmopi a di re neileng, a dira nnotagi ka tsona. Basetsana ba le bantsi ba digilwe ke nnotagi. Re ka dumelana re le batho gore re rata go tshela re na le seriti re ratiwa le go tlotlwa ke balekane ba rona. Malapa a le mantsi a kua selelo se se tshwanang se se reng; "Bojalwa o setlhogo jang ka go thuba malapa!" Bojalwa jo e a re fa motho a re o itumedisa ka bona bo se ye fela kwa tlhogong mme bo tshabele le mo lethekeng. Basetsana ba le bantsi ba ba tlotlegang ba iphitlhela ba latlhile marukhu ba sa itse gore go tsile jang. Ba fitlhele bosaikategang jwa bone bo senotswe. Mo malatsing ano makau a mantle ao a solofetsweng go nna batho mo setšhabeng ba iphitlhelang ba le mo go ona morago ga go bo tsaya ka mpa ba dira gore ba rekise botho jwa bona ka tlhwatlhwa e e sa bonaleng. Banna le basadi ba rekisa malapa a bona ka dibotlolo tsa dibiri. E ne e se malapa fela a a neng a lebanwe ke lerumo le le setlhogo le, masea a a se nang molato le matshelo a batho bao ba ikaeletseng go jabetswa ke monate wa nno.

Sejanaga sa Kgang se ne se thula diphefo ka dihuba. Baeka ba digile mowa fa gare ga sona. Boitumelo bo lerilwe ke botsala jwa bona. Ya re ba dumedisa Tshwane ba itse gore ba ja tswina ya botshelo. A o rapela gore o fokotse lobelo, ya re o rapelesaga a o retololela mo nomorong ya "7". Legae la sejanaga la ipula mme ba itse go ikhutsa, ba tsena mo ntlong gore ba tsweledise monate pele. Bafetika tsela ba lebatso batho maikarabelo a bona.

Morago ga dingwaga di le somesupa mosetsana wa Botswana o ne a simolola go bona motlholo o o ntseng jaana. O ne a ntse le bana ba gagwe ba babedi mo phaposing ya boitiso fa mogala o lela.

"Ratu, a o robetse?" a botsa a lebetse gore seyalemoa se lelela godimo.

"Ao, Thapelo, o ntirelang jaana moratiwa ke go tshepile?"
"Potso ya tswa mo pelong e e phatlhogileng.

"O seka wa ntshema tumoga, moratuwa, dilo tse re a di itse, fela ke ne ke sa solofela gore di ka dirwa ke wena nnana."

A dirisa leina leo a neng a tlwaetse go le dirisa fa a le mo boitumelong. Gompiano o le dirisa a le mo botlhokong, a swabisitswe ke mokapelo. Maikutlo ao a neng a tsosiwa le go reketlesiwa ke motho a feta ka tsela. Lorato lwa batho ba babedi lwa tsenwa ke motho a sena maikaelelo mo botshelong. Ke raya le yona isaago e e phepha. A motho a ka lebala ka bonako? Basimane bao a tswang kgakala le bona, ba latlhegelwa ke tsela. Batho ga ba ratelelane botshelo. Maikaelelo ao a neng a fitlhegetse baeka ke bolwetse. Bolwetse jwa ka bomo jo bo tlholwang ke motho a rotloetswa ke lefufa. Mosetsana a feketswa ke lefufa gore a be a ikanye ditlhare le boferefere. A fetoga moila kgaka o senwamoro.

Maloba o ne a mo kaya seelele gompiano o fufegela katlego ya gagwe le boitumelo ka go phutana le mokapelo. O ne a lebetse gore nkabo ke namane ya morago. Batho ba ne ba ja monate ka metlha ba lebetse gore tsatsi lengwe pipanapipe e tla tswela pepeneneng. Ba lebetse gore motho ga a itsiwe e se naga. Botlhale bo a tle bo je mongwa bone. Tiro ya boferefere ba e tlwaela. Baeka go bakapelo gangwe ka kgwedi ba ya kopanong le fa ba ne ba sa dire tiro e e tshwanang.

Ke mang yo o neng a ka ganela. Go ne go ba fitlhegetse gore ba itlhaba ka marumo mo dipelong ka bonokwane joo ba bo dirang. Ya re malatsi a ntse a kgabaganya mogatse a bona fa go le maleba go ntshetsa maikutlo a gagwe kwa ntle. A phatloga ga sala leo a le lebitseng. Ya re a le amogela a itse gore kagiso e fedile, le buisega le re:

“Moratuwa

Lorato lwa rona le kae? Ditoro tsa rona di utswitswe ke mang? Wena moratuwa wa pelo ya me. A ke wena o fetotseng mmala wa itira lebody? Maloba o ne o nkgela lefatshe, le go nyonya. A o lebetse mokapelo? O lebetse ka fa ke go phuthileng ka gone morago ga gore lekgarebe la Gauteng le go phuaganye? Ka tsamaya leeto le le thata le wena. Ka kgaphela mabarebare thoko; ke go rata. Pelo ya me ya tlhokofatswa ke batho ka ntata ya gago. Gopola tlhe, moratuwa.

Fa o le mo kopanong gopola ka bana ba gago. O se le bale malatsi a a fetileng. Gopola ka fa bontsi bo neng bo go logela maano ka teng go go ragisa kgamelo. Gakologelwa lorato lwa rona. Malwetse a tswile letsholo a senka banna ba malapa ba ba lalang paeng. Ke fetsa ka gore botlhale bo tsile go ja mong wa jona.

Mokapelo wa gago o o nosi”.

Ya re a le buisa a itse gore tshega e fapogile. A rothisa dikeledi. Molato ke wa gagwe fa a tlogile a itshema letlhale. Dikopano gompiano di khutlile. Botlhe ba bua le le lengwe gore nkabo. Ba tshamekile ka matshelo a bona. Letsatsi lengwe le lengwe e ne e re fa a tswa go tlhola ditsala tsa gagwe a tle a huduegile maikutlo. A itse gore botshelo ke morabaraba, bo tshameka ka matshelo a bana ba batho. Seo a se dirileng ka ngwana wa batho ga a kitla a se dirolola.

Ba agile morafe mmogo. Ba fetola matshelo a batho ba le bantsi, bašwa le bona ba nna le maikaelelo mo botshelong. Ba ikaelela go lebelelana le isaago, ba solofetse gore baeka e leng baeteledipele ba morafe ba tla ba gorosa fao ba ratang go goroga teng. Mo tshimologong batsadi ba ne ba itse gore sedikwa ke ntšwapedi ga se thata. Ba tlhamalatsa dipelo ba epela dipharologano tsa bona ka go itse gore ba direla bana ba bona isaago.

"Nnana, ga ke itse gore ke dire jang? Bana ba me bone ba setse ba godile." A khutsa sebakanyana.

"Monamone ya me, ke ne ke ka nna eng mo botshelong kwa ntle ga gago?" A itebala ka gonne moeka o kgatlhane nae a setse a tsofetse.

"Tswina ya lorato la rona e ya lolololo, e kete re ka tsaya leeto ra ya mose kwao re ka se tshwengweng ke ope gona."

"Pelo ya me, se lebale gore o nyetse, o monna wa lelapa." A nyema e kete Jutase a eka Morwa-motho.

Botshelo mogaetsho bo a re fetola. Bo fetola botho jwa rona, bo fetola maemo le maina a rona. Bo fetola puo le semelo sa motho. Go dilo di le dintsi mo botshelong tseo di dirang gore motho a lebale gore ke mang. Go dilo di le dintsi tseo re di kgaratlhelang mo botshelong. Dingwe tsa tsona di dule mo tseleng e bile fa motho a ka tsena ka tlhogo mo go tsona o itharabologela a le mo ntlwanatshwane a leletswe ke ditshipi. Matshelo a rona ga se sepe fa re setse re eleditse go ka di bona. Fa nkabo kgopolo e, e ka bo e ne e le mo mothong mongwe le mongwe, re kabo re iphetotse tse di boboa bontlha ra ikelela. Se segolo mo botshelong ga se pheko, mme ke thibedi. Maikutlo a botho a re feketsa.

57 Fa a goletse godimo a re gatelela fa fatshe, re fitlhele re tsoga mo malaong a a sa re tshwanelang. Ke tshwanelo ya motsadi mongwe le mongwe go bona gore ngwana wa gagwe o bona thuto le bokamoso jo bo phepha. Re retelelwa go lwa jaaka re le morafe. Nako le nakwana fa motho a iphitlhela a le mo mathateng o supa yo mongwe ka monwana.

Tshepiso o ne a supa Thapelo ka monwana. Mo malatsing ao mosimane a neng a lora magodimo le mafatshe, mosetsana yo motshwana o ne a mo tsepile matlho fa morago ga ditsebe tse di ntsho. A futhumatsa noga, lebolobolo ya re le utlwa mogote la tloga la mo ponya. La mo ponyela sa ruri. Botlhole joo baitsanape ba retelelwang ke go bo anya mo mading a motho. Re le batho re tshela mo lefatsheng le le ka kwano re kgatlhana le mathata a le mantsi. Bontsi jwa ona re palelwa ke go lebana le ona. Botshelo bo fela boleng. Motho yo o neng a tlotlwa ka ntlha ya botho jwa gagwe o wele maemo a botho le boleng jwa gagwe. Go ne go tsitsibanya mmele go utlwa gotwe motho o lobetse yo mongwe dintsi. Gompiano makwalokgang a re supela ka batho bao ba sa ntseng ba akanya ka matshelo a batho ba bangwe. Go itlotla go setse go ya moribe letsatsi le letsatsi. Re a tle re kgatlhane le magamana a mantle e le ruri, re simolole go aga ntlo ya ditoro eo e senang motheo. isaago ya batho ba le babedi e agiwa mo godimo ga motheo wa lerato, kagiso le boammaruri. Mo malatsing ano re nyala gompiano mme e re la kamoso le tlhaba re be re arogana. Batho ba semelela ba aka le penne fa pele ga moruti ba re go fitlhelela re kgaogangwa ke loso. E a re fa mathata a botshelo jo bo ka kwano a itelekela ba kgaogane tadi e amusa ba sena le ditlhong.

Lorato mo malatsing ano le fetogile tshetlho. Motho o tshwanetse a nna e e boboa bo ntlha fa go tsenwa mo loratong. Re tshwanetse ra itshireletsa thata mo lefatsheng leno.

Mongwe le mongwe yo o ratang go bonela bana ba gagwe isago e ntle o tshwanetse go ba thusa go kgabaganya melapo le melatswana ya botlhole jo bo fetsang setšhaba sa thari e ntsho. Fa monna a tsenya palamonwana mo seatleng sa mosadi a re "Ke a go rata," o a bo a aka fela jaaka mosadi. Se se botlhoko ke gore a mongwe mo go bona ga a na kitso ya seo. Re simolotse go tshameka ka lorato. Lorato ke letlhoo gompieno. E a re fa mokapelo a robala paeng mme a fitlhela a aperetswe ke mogare a nne le maikutlo a go ipusolosetsa.

Ke gopola tsatsing leo morafe o neng o itumetse, o itumeletse go bona mogale oo ba neng ba mmoifile sebaka se seleele. Go tloga boseeng jwa gagwe ba tlhabana ya khubamela ba rata go mmona a rwele mmu ka sehuba, go pala. Tsatsing leo ba neng ba boa mo leetong kwa Tshwane nama ya jewa, nngwe ya apeiwa fa e nngwe e ne ya beswa. Seo se neng se kopantswe le ditswammung tseo ba rileng di tla upolola nnete e ne e le botlhole jo bo bolayang ka setlhogo. Botlhe bao ba kileng ba bona motho a faraferwe ke bolwetse jo ba ka dumelelana le nna fa ke re ga se bolwetse joo motho a ka bo eleletsang ngwana wa motho. Ke rile botho bo ile, gompieno bao re ba bitsang batsadi ba rona ke ba ba nosa mosimane yo go se nang pelaelo gore ke monna wa katlego wa kamoso seno. Ba nna pelotelele jaaka baloi. Ba simolola go bona gore maiteko a bona a iteile sefoletse, ba simolola go loga maano a mangwe. Mosimane a tswa a tlihanotse diretse mo lefelong leo a neng a tsalelwa le go golela mo go lona.

"Ratu, ke go tlhomogela pelo," a bua e kete motho a ikwatlhaya.

"Ke go ratile ka lorato lo lo bolelo lo lo makaditseng," a araba a sa ikakanya.

"Ke ikwatlhaela go bo re kgatlhane ka lorato lwa mofuta o," a fetola lewa.

"Tabs, ratu, ke rata go go botsa potso ke e. O leofetse mang mo botshelong o e a reng o mo gopola o solofele ipusolosetso?" a gelela dikeledi.

"Mokapelo ke monna wa matlhoko. Ke godile ke ilwa lenkonkong. Ka wela dinaleng tsa bagolo ba morafe wa gaetsho. E ne e kete ke a lora. Toro ya fetoga boammaruri, ya ntsalela mahutsana le kutlobotlhoko eo e neng ya okobatswa ke Modimo. Pelo ya me e a lela le gompieno wa bogompieno. Monnamogolo o ne a nkepela lebitla ka go reka ntlo mo Gauteng."

"Ratu, ke rata go go raya ke re itlhokomele, iphutha metlhala. Fa o le lesego o tshela, tshela le molekane le bana ba gago."

"Ke simolola go utlwa o bolela mafoko a a tletseng botlhale le bophelo moratuwa."

Botshelo ga bo dikgopo tsa nare. Go bangwe bo siame fa go ba bangwe bo le bosula. Bangwe ba itumelela tswina ya botshelo fa bangwe ba gora lorole la lefatshe. Se segolo mo botshelong ke lorato. Le fa a ne a araba potso ya Lerato, one a e araba a sa itse gore o lebanwe ke eng. Re a tle re nyele didiba mo lefatsheng. Boitumelo bo re lebatsa mafoko a mogologolo a a reng "sedibana pele ga se ikanngwe". Mogote wa lorato lwa kwa ntle la rata go mo lebatsa mokapelo wa gagwe wa lenyalo yo a mo ikanetseng gore ba tla kgaogangwa ke loso. Le gona ka sebaka seo Sammy a neng a ithoma mosetsana, ene o ne a sa itse gore o mo efosa lerumo le le bogale. Mosetsana a rata go rothisa mmutla madi. Fa Lerato a bua mafoko a kgalemo o ne a sa itse gore o mo rutela isaago ka gonne motho ga a itsiwe e se naga. Tswina ya lorato e ne e mo tlhakantse berese. Go re motho a godile a tloge a itshenkele legwafe o jewa ke eng?

Ke ka gonne a dumelelana le batho bao ba tle ba reng motse o thata ka nyatsi? Mo lefatsheng le le ka kwano merafe e thula botala ka tlhogo ka ntata ya go tlhoka maitseo. Maitseo a go itlotla le go tlotla mebele ya bona. Kgora le katlego di a tle di bele motho a tloge a lebale kwa a tlhagang gona. Motho a ratiwa bobbe jaana a be a kgalemelwa mme ene a gagamatse thamo. Mo botshelong tsala ke motho yo e a reng a bona kotsi e tla e go lebane a re tsala tila kotsi ke eo. Lerato o mo tlhaba botlhale gore a mo rutele lefatshe fela ena ga a rate go tila.

Ga a ka a gakologelwa ka fa ditsala tsa gagwe di mo diretseng ka gona. Batho a re ke baagisane ba mo senyetsa bonno. Go aga go matsapa, mme go diga go bonolo. Go re ntlo ya gagwe e eme e ne e le ka ntata ya go itlhokisa menate fa bangwe ba ne ba iteboga ka tsa lefatshe leno. Re le batho re a tle re tshелеle gompieno. Go utlwiswa botlhoko go bona motho a tsogelela moso mongwe le mongwe a re o ya tirong, mme e re morago a tshwane le motho yo o sa itseng gore fa go buiwa ka tiro go buiwa ka eng. Fa re amogela mo mafelong a beke kgotsa a kgwedi o fitlhele motho a tlhakane tlhogo a tsena fa le fale. A puputle madi otlhe ao a a amogetseng e re fa la Mosupologo le mo dumedisa a bo a sena le fa e le e ntsho mo kgetseng. Ke matlhabisa ditlhong go fitlhela go sa ntse go na le batho mo tharing e ntsho bao ba tshamekang ka madi ba sa lemoge maemo a botshelo. Dilo di fetogile, go farologane le maloba fale fa basweu ba ne ba re tima kitso ya matlole mo dipolokelong. Fa bangwe ba amogela ke gona ba gopolang ka tshetsana. Go tla tseiwa maeto go jewa menate. Batho ba ba beya nkwe setsetse. Le fa o tshosa fela fa o na le konopi ya makgoa ba go amogela ka diatla tse di bofuthu. Madi a dira gore difofu di bone.

Botshelo ke botshelo ka kgalemelo. E re fa go twe kwa ga go iwe, o ipotse o bo o ipotsolotsa gore goreng go twe ga go iwe. Potso e ne e le gore ke mang yo o go ilang lekonkong. Ga a ka a rata go utlwelela ka gonne fa a ne a araba o tlogile a ratha sekgwa. Mo go bao a ba bitsang ditsala o ne a emiwa ke a le mongwe nokeng, Gakeitse. Motho a ka tshepiwa, motho wa batho. A le botho, bonolo, maitseo le bothale jwa go sekaseka dilo. Fa o re motho ga a siama a sa dumele kwa ntle ga go iponela, gongwe se ke sona se dirileng gore a itshoke le Thapelo mo matlhomoleng a botshelo. Kwa sekolong e ne e le ena a le nosi tsala ya ga Thapelo. Fa a digelwa ntlo e ne e le ena yo a mo tshedisang le go mo utlwelela lefelo la go latsa tlhogo. Le gona ke ena yo o neng a bontsha Thapelo gore ba tshameka ka molelo. Lerato o ne a setse a bontshitse Thapelo gore o na le botho le tlotlo mo go tseo e leng tsa batho ba bangwe. Go ne go itshupa sentle gore leina lebe ke seromo, le ile borelelong. A nna le lorato la Mathapelo le bana ba gagwe.

Fa Thapelo a ka bo a nnile bofefo mo tlhogong a ka bo a gakologetse ka botshelo jwa gagwe. Lekau leo le neng la itlola kwa Diepkloof tota e ne e se tsala ya gagwe. Le kwa sekolong sa barutabana ba ne ba sa nosane metsi. Lerato o ne a leka go thusa fela. Fa a ne a kabo a sa kopana le ena mo ntlong ya dino re ne re ka re ke moporofeti. Mosimane yo o kileng a pata mosetsana kwa Taung ya re a tlwaela mafulo a timetsa motlhala. Mosimane a sala a dira tiro ya go senya leina. Moeka ya re a re e ile modiga a rata go swa. A lemoga fa letlhoo le golela godimo a sa itse mabaka ao a le tlholang.

Moapaya-bodila o a bo a bo ikapeela. Mosimane yo montle yo o goletseng kwa Tshwane ya re a digela lokwalo lwa marematlou a ya go nna le koko'agwe kwa Gauteng. Le ene o ne a simolotse go ithaya a re e ile moribe ba digile marumo ntekwane ba rata go mmona a rwele mmu ka sehuba.

Mo go bona botlhe e kete ke ene yo o neng a atlegile go ba gaisa. Mo tsamaong ya matshelo a rona re a tle re epele batho lemena re ba direle bosula. Tota ga re rate go bona bangwe ba atlega, re itlhoma gore ba tsile go re gaisa. Re a tle re lebale mafoko a botlhale a a reng batho ga ba lekane e se meno. Letlotlo la lefatshe le le a tle le re ye mo tlhogong re be re lebale bakapelo ba rona bao ba saleng ba re ema nokeng mo nakong tsa menate le tsa tlhonamo. E re fa lefatshe le sena go re amoga tseo re neng re na le tsona re re; "kgabutle ga a nke a feta gaabo a re go tlala". Potso e le nosi ke gore a ke kgora eo e neng ya rotloetsa ditsala go ineela mo leratong leo e seng lona? Fa ba ne ba tsaya bakapelo ba rile go fitlhelela loso lo re kgaoganya.

Dingwaga tse dintsi tse di fetileng ba ne ba epa lemena ba rata go wetša mosimane mo go lona. Lemena leo ba sa bolong go le epa o wetše mo go lona. Go botlhokwa gore fa re sa ntse re adimilwe botshelo re tlotlane, re lemosane botho le maitseo re be re akgolane le go rotloetsana. Fa re dira jalo re a bo re sa itirele molemo re le nosi, re a bo re direla le bana ba rona. Go a swabisa go fitlhela batho ba le mo tebelelong ba boka mogale yo o tsileng go balelwa le badimo. Ga go ope wa bona le fa a le nosi yo a sa siamang. Lebaka e ka ne e le gore ba simolola go bona botlhaswa jwa bona jwa go sa kgalemele. Fa motho a sotlega re mo ja ditshego. Fa a iphanya re simolola go bua dipuo tsa batho le baengele gore fa a ka bo a ne a kopile thuso re ne re ka mo thusa ka pelo e tshweu, e tswe re itse sentle se se diragalang. Ga go ope wa bona yo o kileng a re tshabang lo a ša. Fa e se mosetsana yo o neng a re moratuwa kana o tlhometse palamonwana.

Basimane e ne ya re ba lemoga gore musi o tloga o tswa ka sekhumelo, ba ithera gore ba tshwanetse go dira moletlo go lemosa bao ba ba tsereng ka dikgomo gore ba sa ntse ba ba rata.

Malapa ao a kileng a itumelela go kopangwa ke Modimo a ne a simolola go tlhonamiswa ke magwafe... Se se itumedisang ke gore ba simolotse go bona gore boferefere ga bo age bo a diga. Mo mosong wa Lamatthatso ba kopanela kwa ga Thapelo mme ba fetsa dithulaganyo tsa moletlo. E ne ya re ka nako ya boraro tsotlhe tsa bo di apere tshiamo. Mathapelo a sa itumedisiwe ke seo ka gonne o ne a simolotse go belaela thata gore molekane wa gagwe wa go tshega le go tlhonama o ne a simolotse go mo jabetsa. Le fa a ne a ititaya sehuba ka metlha a re o a mo rata, ene o ne a ikgomotsa ka gore, "e tla re a re ke dipitse a di bone ka mebala". Ee, fa e ne e le maloba o ne a ka dumelelana le ena, fa e le gompieno o mo tlhanogetse a itira lebodu leo le fetolang mebala ya lona nako le nako.

Mantsiboa baeka ba bo ba ja leoto le bakapelo. Boitumelo jo bo kalokalo ga ba kitla ba bo lebala. Bana ba bona ba itumeletse go itsane. Kutlwano e ne e setse e le monnatia ka gonne o ne a setse a ipaakanyetsa go ya kwa mafelong a magolo a dithuto. Go marematlou go bonala sentle gore o tla bona maduo ao a tla mmulelang dikgoro tsa ditheo tse di kwa godimo. Ka botho le seemo a goditse rraagwe. Pharologanyo e ne e le mo semelong. E ne e le kwana eo e utlwisang botlhoko. Motho a ipitile pelo gore o tla dira kagiso ka metlha le fa e sa bonweng. Keneilwe e le mosetsana yo o puo, fa o le rrapelwana o ne o ka mo felela pelo mo nakong e khutshwanyane. Go bonagala sentle gore baeng ba gorogetse gore ba je. Dijo tseo ba neng ba di beilwe pele e le tsa maemo a a kwa godimo. Go ne go sa belatse gore baeka ba ne ba duetse go utlwala go itumedisa ba malapa a bona. Bokwana jwa gagwe jwa mo rotloetsa gore a amogele baeng. Ba yo o neng a sa nosane metsi le ene ba le bararo. Wa maitibolo e le molekane wa Kutlwano kgotsa mosimane a ka mo feta ka ngwaga. Fa e le yo o kileng a bontsha botsala le botshepegi bona ba le babedi.

E le mawelana a basetsana ba bantle. Ditsala tse, e ne e kete di ne tsa ithera gore nako e e siameng ya go aga malapa a bona ke efe.

A gana ngwana Thapelo. A re seo ke moila mo Setswaneng. Ya re e tla re ba tla belaela a ba gakolola gore fa di ka etelelwa pele ke e e namagadi di tla wela ka lengope. E ntse e le mma ke go thuse ka eng? O rata fa nka go tsisetsa mofuta ofe wa senotsididi? Ditiro tsotlhe tse o ne a di dira ka bopelotshweu. Ka motswana a kile a re “phokojwe go tshela yo o dithetsenyana”, mosimane le ene a dirisa malepa gore a bone seo a se batlang. Wa gofejane a le letshwenyo, go bonala sentle gore o mo kgoreletsa go tsweledisetsa maikaelelo a gagwe pele. Gangwe le gape fa a re o itsheba le maitibolo a ga Sammy a mo tsene ganong. Go ne go bonala gore moeka o simolola go nyema mooko, a ikaelela go latlhela seditse. A lebetse puo e e reng phiri o rile ga bo se gangwe. Magang ao a neng a rata go a tšhotla le mosetsana o ne a tla mo aneela le fa e ne e le ka le le latelang. Mawelana a kopa Keneilwe gore a ba pate go ya ntlwaneng. A re o a pala, a ba pateletsa go dirisa e e ka fa teng ga ntlo, mme bona ba mo raya ba re ba rata go dirisa e e ka kwa ntle le go iphokisa phefo ka e setse e le nako ba gorogile. Kutlwano a rata go pateletsa Keamogetswe gore a ye nabo mme a gana nnang ya banyana. Moeka a tshwere pelo ka letsogo gore a se ka a dumela. Ya re ba epela selepe, a itse gore e ke yona nako e e tshwanetseng. A boledisa basetsana ba baeng.

O ne a ka se ka a dumela gore a latlhegelwe ke tšhono e e ntseng jalo. E ka re a lwele e e matlho mahibidu ya re a bona tšhono a e kgaphela diatla. Ga a ye go gasa lebolobolo ka mmu. Go na le gore a tlhotletse magala o tsile go diga marumo. A re o tlolela kwa godimo jaaka pitse e katisiwa a mo rapela. Totatota kgang eo e neng e dira gore a lwe ya khubamela ke bontle jo bo boitshegang jwa Keamogetswe.

A sa farologane le mmaagwe, fa o itse mmaagwe a ka se ka a go timelela gore ke wa ga mang. Dintshi e le mofuta o o supileng kwa marung fa matlho a le makima, nko e se e e pharilweng, mme e le e e motsu, mmele o le moosesane o supa gore mosetsana o tla tsofalela bothateng.

Lefatshe leo a le adimilweng a le gata a ba a le gatoga. Bontle bo mo naya matla gore a se ka a ipelaela. Go ya ka yoo a mo lomang seroto botlhale bo botswa mo go ene. Mo borarong a itshupile gore o a kgona. Gangwe le gape a ntsha la motlhagare go supetsa moeka gore o a agela mosako.

"Ke ne ke rata go go bolelela sengwe, kgotsa ke tla go bolelela ka moso?" A garolwa ke letswalo, ke ka moo a iphitlhetseng a rile ka moso a sa itse gore a baeka ba tsile go latsa tlhogo kgotsa nyaa.

"Ao, Kutlwano e ka re re kopane gompieno, o a bo o rata go mpolelela eng?" A mmotsa ka monyebo.

"A go na le mongwe mo botshelong jwa gago yo o kileng a go loma tsebe gore o montle e le ruri? Ke raya le ditšhese ga di tseye sepe." A mo tlhoma matlho go mo lemosa fa a letetse karabo.

"Ke mafoko ao ke a utlwang ka metlha. Ga ke tlhole ke dumela le beng ba ona. Fa e le tshimanyana lo tshameka ka nako ya bana ba batho." A mo tsena ganong ka go lemoga gore o mo fokoleditse morwalo.

"Ga ke mongwe wa ba ba ntseng jalo. Ke simolola go gogelwa ke mosetsana jaaka wena. O na le kgogedi ngwana wa batho."

"Nka go tshepa jang gore tota o mpolelela boammaruri?" A mmotsa go bonagala sentle gore o mo amogetse.

"A o ko o nkatamele."

A mo ratha ka tladimothwana mosetsana a bona dinaledi. Ya re e tla re ba etegela ba utlwa modumo. Ba kgaogana ka go itse gore fa ba sa dire jalo o tsile go ba tshuba. Go bagolo ba bona e sa ntse e le masea ao a neneketswang. Mosetsana a bona go mo tshwanetse go iphutha pele a tllhabisa batsadi ba gagwe ditlhong. Ka ntlha ya go itse gore ba sa ntse ba le mo leetong la go tsosolosa dipota tsa lorato leo le tsikintsweng ke dilo tsa lefelo le.

"Ao o ka ikgantshetsa? Fa rre a rata re ka boela gae ka moso, Ke tla tsamaya letsatsi le tllhabile. Ke tla le bona sentle le tllhabile."

Moeka a ba bolelela gore e nne modiga. A ba lotlogela kgang ya malapa ao a neng a e fagile, morago ga gore bana ba bona ba isane ga maotwana hunyela ba lemoga gore dipharologano tsa bona di ne di sa tshwanela go rarabololwa ka ntwa, mme ka mafoko. Ba aga kagiso nako e setse e ba fetile. Ba ja nkabo, namane ya morago. Bana ba motho ba lemoga gore ntwa ga e age e a diga.

Moeka o ne a ja monate fa a utlwa go twe baeng ba tla tsoga ba tsamaya ka moso. Bakapelo ba bašwa ba ne ba sa lemoge gore ga twe ka moso go tewa kajeno ka gonne nako e ne e setse e fetile ura ya lesomepedi. Kutlwano le ene o ne a itumeletse ditsala tse dišwa mo botshelong jwa gagwe. Bana ba lemoga gore ba ka tswelela pele fa botsala jwa bona bo ka golela pele go feta jwa batsadi ba bona.

Kgaolo ya botlhano

Dingwaga tsa kgabaganya, peo le yona ya nna e jalwa mo lefatsheng lotlhe. Mo malatsing ao batho ba simolola go inyalana le boammaruri. Ba itse e le ruri gore moeng o etetse lefatshe la bona kwa ntle ga go ba itsise le kwa ntle ga tetla ya bona. Ke mang yo o neng a sa ntse a ka ikgantsha kgotsa go ikgodisa gore fa e le kwa ga gagwe ga a kitla a gorogela gona. Tuduetso ya bagolo e ne e wetse tlase ka gonne go ne go simologile go bonala le fa go ne ga lekwa go lobiwa gore e le ruri bolwetse bo kgabaganya le go ikgalaletsa ka baagi ba motse. Fa ba kwa Gauteng ba simolola go eta ka nkgo e tletse bolwetse ba ne ba tlhokile kitso gore senwelo seo se tla nowa ke bagolo le ba bannye. Mo malatsing ao moruti a bo a semeletse go rera ka go ikilela le ka thapelo e e ikaegileng ka bopelotlhomogi jwa Morena.

"Bana ba thari e ntsho! Lorato lo feditse masea a rona. Re tlogetswe, re latlhilwe ke Modimo. Re tsamaisa efangele ya mesomelwane, ya dipolaano, bogodu le maaka. A re itelwa ke Modimo ntlha ya go kgaogana le ditsela tsa gagwe tsa tshiamo. Noa o tsene mo arekeng ka ntlha ya boaka, botlhapelwa, maaka le bogodu. Lota o tshabile bogale jwa Morena ka ntlha ya ditiro tse dintsho tsa batho. Nako e fitlhile ya gore re fitlhwe ke manong jaaka Keresete a boletse. Felo ga baswi go a tlala, go phophoma ka baswi. Batsadi a re sa ntse re rata go tswelela pele ka go tlhoka maikarabelo le nnete. Le fa a rata go tswelela", a bonagala gore o kgaotse thero ka ntlha ya kutlobotlhoko.

Morafe o ne o simolotse go ikwatlhaela go nna dieleele ka go reetsa Lefufa gore go digwe ntlo ya moagisane. Ba lemoga gore seo ba neng ba se aga ka dingwaga se ne se simolotse go atlega fa se tloga se sengwa ke mosetsana a sena botho, maikaelelo le nnete mo pelong. Ba le bantsi ba bagolo ba ne ba simolotse go bona gore matshelo a bana ba bona a mo kotsing. Se ne se le sengwe fela seo se neng se ka golola matshelo a bana ba bona mo serung. E le thuto ya go tlhokomela le go tlotla mebele ya bona. Morago ga tirelo Modimo bagolo ba phatlhalala ka go itse gore go tshwanetse ga tshwarwa phage ka mangana, tiro e ntsi eo e tshwanetsweng go dirwa. Potso ya sala gore e tla dirwa ke mang?

"Mooki ga ke itse gore wena thero ya gompieno o e bona jang?" RreBotshelo a botsa.

"Rra, rona re godile e bile re dirile ditiro di le dintsi mo lefatsheng. Bana ba rona, a ke gore re ba tlogelele loso? A re molato fa re ba ruta ka thobalano? A e le ruri re molato ka go ba abela ditlhare tsa thibela pelegi? Re dirileng se se tshwanetseng loso?" Tsa tlhomagana di sena dikarabo.

Morafe o ne o simolotse go ikatlhola ka mafoko a a reng: "Loso o setlhogo jang, wa ntseela mokapelo, moratuwa le bana ba ba sa tswang go fatlhoga. Magamana ao a neng a tshwanetswe go tlhomiwa ka leitlho ke makau ao bokamoso jwa bona bo phatsimang."

"Ke gopola monna tota, senatla mo tirong. Mothusi wa nnete. Mme rona le bana ba rona re mo fetotse maikutlo ka gonne re ne ra tloga ra nna boJutase. Moruti o opile kgomo lonaka, ga re rute bana ba rona. Re ba rotloetsa gore e nne marumo a a re tlabang. Re ba neile tetla ya go bolaya moagisani wa rona." Mmê Mathipa a gelela dikeledi fa a kgwa se se mo teng ga pelo.

"Botshelo re tlhoetseng Thapelo? A re lefufa kgotsa Thapelo o tshwanetswe ke seo re mo dirileng sona?"

Mosetsana wa mokgatla a botsa a bontsha maswabi mo sefatlhegong.

"Mma, re le bana ba thari e ntsho re boifa diphetogo le katlego. Fa re senya ga re kgathalele ope fa e se rona fela. A bana ba rona re ba dirisa tiro ya matlhabisa ditlhong kgotsa nyaa, ga re kgathale. Fa re bona maungo a diatla tsa rona re simolola go ikwatlhaya le go supa ba bangwe ka menwana." Mooki a mo tsena ganong.

"Lefufa. A re masea gobo re ne re sa lemoga seo a neng a se dira ka ditlhaloganyo tsa rona? Bona, o re digetse, mme ga a tlhole a ikaya jaaka a dirile fa a re jabetse gore re senyetse Thapelo. Mogale o kaiwa ke bagale ba bangwe."

Basetsana ba morafe ba ne ba tlhakantswe berese ke mosimane a tswa Tlokwe. Motho e kete ke morwa. Bontle bo bonwa mo go ena. Batsadi ba le bantsi ba rotloetsa bana ba bona go iteka lesego. Mo go bao ba tsereng la semphete ke go fete ga bo go le mosetsana wa maratwa-go-lejwa. Ngwana wa Lefufa a taboletswe bontle. Lefufa a bo a mo rotloetsa gore a tseye sefoka a se lere mo gae. Re a tle re direle bangwe ka rona tse di nang le go re diragalela mo isagong. Fa go twe bontle bo na le dibelebejane go kaiwa fa go ntse jaana. Lekau le ne la gorogela fa diatleng tse di mogote tsa ga Kabelo. Moithuti a le ruta dikhutlo tse nne tsa lekeišene. Mo tshimologong fa le se na go goroga le ne la itshola jaaka moeng yo o maitseo le botho. Bobi jwa tswala ba le bantsi matlho. Go ne go se ope yo o neng a ipotsa gore lekau le bewa ke eng mo Gauteng. Go se ope yo o ratang go ka botsa ka botshelo jwa lona kwa le tlhagang gona. Lorato lo bofofu.

"Kgosi, ke ntse ke go letile gore o botse potso ya mofuta oo. Ntekwane re diyathoteng di bapile. Ga ke a tsalana le wena fela, ke go lemogile mo sefatlhegong gore o rata monate, tswina ya botshelo."

"Ke utlwile go twe go na le tshetsana e ntle fa Gauteng. E kae mmata? Ba kae bao ba bolelwang khutlong tse nne tsa lefatshe?" A botsa a tletse matlhagatlhaga.

"O se ka wa itlhaganela thata. Ga o a tshwanela go lebala gore "lepotlapotla le ja podi, modikologa o ja namane ya tona". Ke tla go kopanya le basetsana tota e seng matlakala." A mo solofetsa jalo ka go itse gore ba le bantsi ba tsholola dikeledi ka ntata ya bontle jwa gagwe.

Mosimane yo fa a re matlakala o raya bo mang? Le gona ke eng se se dirang bana ba batho gore e nne matlakala? Bana ba thari e ntsho, boleng jwa lona bo ile kae? Fa motho a sa dirise maina a a utlwisang pelo botlhoko a a tshwanang le mogodungwana kgotsa sopo ga a ikutlwe e le mosimane yo o botlhale.

Ka le le latelang ga bonwa Makhumo le Kabelo ba tsere dikgang. Lefufa a itse gore ke yona tsela e e isang phenyong.

"Makhumo ke rata gore ka labotlhano re ke re iphokise phefo."

"Ao, Kabelo, o a reng ka Dineo? O tla bo a le kae fa o rata go ikentsha le nna?"

"O tla bo a le gona. Ke eletsa fa le wena o ka itumela fela jaaka rona."

"A o lebetse gore ke ratana le Mogale? Moratuwa o tla reng?" A bua a thetha e kete ga a rate, etswe a itse sentle gore o laletswa moletlong go tsalanngwa le moeng."

"Mogale? E kete o bua ka motho etswe o bua ka dišaše, setshosa sa mosimane. O tshwanetse wa tswa le basimane tota. Tlogela go bua ka mapempetlhwane."

Ba dumelelana gore o tsile go phuaganya Mogale, le gore o a dumela gore a kopane le bona ka Labotlhanano.

Go tlhoka maikaelelo a a siameng le a a tsepameng a baeteledipele ba morafe a ne a digela bana ba bona bao ba neng ba tshwana le dikwana mo tlhabong. Lefufa o ne a senya tsotlhe tseo morafe o neng wa di kgaratlhela ka dingwagangwaga. Lefufa la gagwe la digela morafe oo morago o neng wa ja nkabo eo e leng namane ya morago. Bana ba tswa mo tseleng. Boitumelo joo e neng e le bopaki gore ba tswela pele mo go seo ba se agileng a fela. Bophepa mo motseng, tswelopele mo thutong, maikaelelo mo metshamekong e e farologaneng ya fetoga toro ya motshegare. Maikaelelo a go ruta bana ba bona ka tsa botshelo le go ba naya seatla sa go ka ikilela mo bolwetseng jo bo setlhogo jo bo anamang go fetsa magosi, baeteledipele, baetapele, banna, basadi, makau le makgarebe. Go ne go se na pelaelo ya gore le bona bašwa ba ne ba ratile go ka lwela matshelo a bona ka gonne motsing oo go neng go phutegetswe kwa ntlolehalahaleng mošwa o ne a emelela morago ga gore a newe tšhono ya go ka kgabagantsha molaetsa wa gagwe ka mokgwa wa poko:

"Ntellelele ke go rute nkgonne,

Ga ke go rute ke go tidisa marumo,

Marumo a a tswang go mmaba kwa moseja,

Bona wena thaka e e tshesane marumo,

Marumo matsunetsa maaparankwe,

Modidi ga a tlhaolwe ka ntata ya tlala,

Ee, khumo le lehuma tsa lala mmogo,

Bokobodikhutswane le baiketli ba lela mmogo,

Ngaka nte ke go fe tšhono,
Tšhono ya go ruta lefatshe letsho,
Ga se thuto ke go efosa thari e ntsho
Marumo a a tlhagang go mmaba felo go se fa,
Bona ngwana wa thari e ntsho,
Marumo a efoswa ke mosomelwana,
Mosomelwana mmaba wa Thamaga ya boJesu,

Ntettlelele go laletsa,
Wena buka e ntsho ntettlelela,
Ga se buka ke boammaruri,
Wena monna tsena,
Ka o apere sefemela sehuba sa nnete,
Ga se nnete pholoso,
Kgthatso ya pelo botlhoko,
Bua mo dikagong,
Thuto sedi la lefatshe,
Bonesa o re efose loso,
Loso ke bolwetse,
Bolwetse motswana a re Tshitakalafi,
Ee, e ntse e le mogare."

Mafoko a ke ona ao a neng a tsosa kgake mo batsading ba le bantsi. Ba lemoga gore le bana ba bona ba rata go ka efoga bolwetse jo. Baagi ba le bantsi ba ne ba gopola gore bolwetse jo ke thogako mo setšhabeng. Bangwe ba gopola gore ke dinaane ga go na kgang e e ntseng jalo. Mo motshamekong wa lorato go ne gona le ditshimega tsa malwetse, dingaka tota tsa ditshipi. Thero eo ba neng ba e rera e ne e farologane le ditiro tsa bona. Ba ne ba rera gore go ikilelwe, mme bona ba dira tsatsi le penne. Ka taolo e ne e tlhaga mo bagolong ba morafe gore go digwe tshiamololo. Thaka e tshesane ee, e ne ya dira ka fa keletsong ya morafe.

Waa! Tsotlhe tsa senyegela go ya pele, seso sa tutegela go ya pele. E ne ya re fa ba phaphama mo borokong joo ba neng ba bo robetse ba fitlhela maloba e le maabane. Ba lemoga gore kgalemo ga e kitla e ba thusa ka sepe ka gonne e ne e re fa ba re ba a kgalema o utlwe ngwana a re re bone mo go lona. Ba ne ba ruta ditshwene mapalamo. Tsa tlwaela di sa lemoge gore go na le loso mo go tseo ba di dirang.

Moletlo o ne o le gaufi le go simolola. Bao ba lekileng go lwa le maikutlo ka nako e telele ga bonatshega sentle gore ba latlhetse seditse. Bana bao go neng go sa belaelwe gore ba tsile go etelela morafe pele ba ne ba simolotse go repisa diatla tsa bona mo go direng tse di molemo. Batsadi ba sena puo mo go tseo di simologileng go direga. Bontsi jwa bona bo dumela gore le ojwa le sa le metsi. Bo dumela gore fa ba ka kgona go ba lemosa nnete ya botshelo ba tla nna le isaago e e phepa. Ka ntšwanyana e bonwa mabotobotong, go ne go le baeka bao go beilweng leitlho gore ba tla etelela bangwe pele. Bontsi e le bao ba neng ba rata le go rulaganya ditsela tseo bašwa ba ka di dirisang gore ba tloge mo mebileng. Gompieno re basupi gore ga ba tlhole ba tshameka motshameko wa botho le maitseo. Tseo ba di tlogetse fa ba sena go anya mathe a baeteledipele gore ba bolae mampipi. Seo e neng e le mmaba wa bona e ne e le thamaga ya bo Jesu. Ba ne ba sa rate go utlwa go twe ba lete go fitlhelela nako e e tshwanetseng ya go ka tsaya sego sa metsi. Ba ne ba tla jelwa ke nako ka go leta, sa bona e le go ipagololela mogodu. Nyalo e ne e sa tlhole e kaiwa sepe ka gonne le fa ba ne ba aketsane gore ba tla tsayana mo isaagong, e ne e re fa mongwe wa bona a tenega, a phuaganye mokapelo. Bašwa ba rona ba ne ba simolotse go tshameka motshameko wa nyalo ba sa ntse ba anya thuto. Ba re ga ba batle go kolopa ka letlapa le le lengwe.

Letsatsi leo le neng le emetswe ka maikutlo a a kwa godimo la goroga ka gonne nako ga e a ema mo felong go le gongwe. Bašwa ba rata go ka itsane. Letsatsi le ne le simolotse go itshuba le go naya ngwedi tšhono. Le fa e ne e se kgwele, bontsi bo ne bo bonagala bo itumetse ka gonne bo tla dirafatsa maikutlo a dipelo tsa bona. Mo matšhwititšhwiting go ne go bonagala sentle gore ga go ope yo o ratang fa senwelo sa lorato se ka mo feta. Bao ba neng ba ema ka ditsetsekwane ba goa lentswe la thuto gore balekane ba efoge malao, ba ne ba nyemile mooko mo thutong, ba latlhetse seditse mo ditirong tsa go ikgobokanya e le bašwa. Ba peteketsa ba ba ba peteketsa puo e ntšhwa ya motshameko wa bagolo e le bašwa. Mmopi o re ratile e le tota. Fa motho a ka ipha nako go ela tlhago tlhoko, o tla fitlhela gore go ditšheše tse dintle tseo di kgabisang naga, ga di a apara bontle fela, le monkgo wa tsona o o thobang marapo o na le kgogedi.

Go itshupa sentle gore bajatlhapi bane ba akgola le go leboga lorato. O ka bona sentle gore tiro e ne ya tswelala le mo go rona bantsho ka gonne ka kgwedi ya Tlhakole ka letsatsi la baratani o fitlhele banna ba itlhotlhora ba reka tsa mefutafuta ka go itse gore bakapelo ba bona ba tla di refosa ka lorato. Basimane ba ne ba etsa maesimane mo tsatsing le la go letwa. Mosimane yo montle, yo o kwenneng sentle, sefatlhago se tsogile e bile se ratega, tsebe a e kopetse ka gouta, a ikgamile ka gouta eo e neng e rothisa dikeledi tsa makgarebe a ka balwa, nko e kete o e adimilwe ke makgoa, molomo e le o mokima o o eletsegang. Ka kgolo a ntshitse tlhogo, moriri wa motho a o kamela kwa morago. Ka ntlha ya go agega, moeka o ne a sena mathata a diaparo ka gonne di ne di mo tshwanela tsotlhe, e bile di mo okeletsa le sona seriti.

Basetsana le basimane ba ne ba simolotse go itelekelwa
 mo ntlonglehalahaleng ka bobedi ka bobedi ba etsa Noa. Ka
 sewelo o bona mosetsana kgotsa mosimane a tsena a le esi.
 Bontsi bo ne bo keleka bao ba tshwanang le bao ba ba
 letileng. Mo sekhutlong go na le mosimane le basetsana ba
 babedi. Go bonagala sentle gore ba tsere dikgang tse di
 thata, ka monyebo o ne o tla lemoga gore ga go tšhotlhiwe a
 kutlobotlhoko, mme ke a a rokodisang mathe. Ba nanoga mo
 lefifing fa tlase ga setlhare go atamela mojako. Motho a rata
 go fetela pele a mo ja ka sejabana. A tlhala tshetsana go
 lemosa molekane gore tsotlhe di apere tshiamo. A lebelela yo
 o neng a apere mosepe o mosweu e kete ke lenyoloi.
 Mosetsana wa maratwa go lejwa ke a go bolelela. A nyeba fa
 a lemoga gore ga a latlhega. Yo o phuangangwang le go
 bolelelwa a sa bolelelwa a kile a tsena mo lobelong ya re a re
 o a ineela a utlwa go twe ke ena mofenyi. E ka bo e le lebaka
 la gore ke goreng ga molekane a mo supetsa o o nonneng wa
 botlhano, ke raya kgonotswe. O ne a ka se ka a belaela ka
 gonne mosetsana ena o ne a apere bontle jo bo boitshegang.
 Dipone tsa makgoa di ne di menogana, rapelwane a ntshiwa
 ke modumo wa seyalemoya. Bao ba neng ba setse ba bo tsere
 ka mpa ba ne ba sa kgone go ka emelelana le modumo o
 mogolo o. Bagolo kwa gae ba tshositwe ke kgodumodumo e e
 utlwalang kwa ntlolehalahaleng. Bašwa ka go nna sebete, ba
 ipitile dipelo ba re ke nako ya bona. Rre yo mongwe ka go
 gopola gore go sa ntse go tshwana le maloba, a kgabaganya
 gona a gopola gore ke o mongwe wa meletlo. Kgorogo ya
 gagwe ya mo itsise matlhotlhapelo. A rata go kata ka sa
 morago. Madila a mo ruta go ruta molao. Mongwe yo o sa
 itsemeletseng a tlola a mo gwetlha. A mmolelela gore ga se fa
 ga gagwe moo a beyang molao, e bile bona ga se bana ba
 gagwe. Ya re e tla re o tla betsega a fitlhela a neilwe seatla sa
 go mmeya kwa ntle. A rata go betoga, ba rata go tlapoga.
 Mo monaganong ga feresela megopolo e le mentsi. Maitseo ao
 a yang moribe, lorato leo e leng la maila la bašwa.

O katisitswe ke go nna mosupi wa matlhabisa ditlhong. Ka nako eo a neng a itelekela, moatlo o ne o lelela boatleng. A kata ka gonne o ne a se na pelo ya go tlhoma ditiragalo tsa mothale o matlho. A epela selepe le pelo ya gagwe ka go lemoga gore yo o mo kgarameditseng o ne a opile kgomo lonaka ka go mmolelela gore o iphaga dibese mo go seo se sa mo lebanang.

A itemoga gore ke phudufudu e e thamo telele e e batwang ke marumo a sa e lebana. Marumo a diteme a ka bo a batile batsadi ba bona e seng ena. E ne ke mofeti ka tsela.

Wa maratwa-go-lejwa o ne a tsile ka lebokoso la malatsi ano le tshotse dino mo teng. Bašwa ba ijesa monate wa lefatshe e sere gongwe ba tloga ba ikwatlhaya. Bangwe maitseo le botho jwa bona bo simolola go tswa taolong. A lemoga mongwe e kete o a mo itse ya re a mmotsolotsa a gana nnang ya banyana gore o a mo itse. A mmolelela gore o a mo tshwantsha. Ya re a lemoga gore o simolola go hupa tedu a mo lesa pele a tshelwa ke madi a kgofa. Ba direla mo nakong ka go lemoga gore fa ba sa e dirise ka tshwanelo ba tsile go ja nkabo namane ya morago. Bakapelo ba ba naya nako ya go ka itsheba. Boammaruri e le gore ba setse ba itsane le gona ba setse ba dumalane le fa ba sa rera seo. Dilo tsa segompiano di bonako fa di bapiswa le tsa maloba.

"Ratu, o ngwana wa ga mang?" A mmotsa a mo tlhomile matlho.

"Ao motho ke wena. O mpitsa ratu re sa itsane?" A araba jaaka motho a le ditlhong.

"O rata fa re ka itsane? Ntebe mo matlhong naletsana ya me." Mosetsana o ne a ithaya a re o tla mo utswa fela ka leitlho ntekwane moeka o tlwaetse motshameko wa mofuta o. A mmolaisa tladi-mothwana go fitlhela mosetsana a mmolelela gore ga e le ena o utlwile.

Go tloga ka tsatsi leo lerato la bona la ya magoletsa. La tuka magala. Motse wa itse gore go na le mofenyi mo go batsaya lobelo.

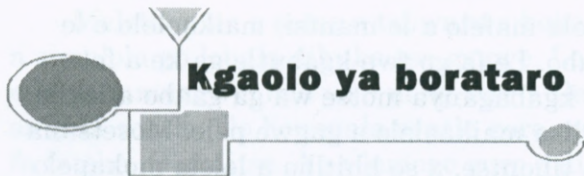
Moeka o ne a leka go botsolotsa ka boikokobetso fa a tla tloga a wela magaleng a a lebile. Bontle jwa fela. Fa e tla re o tla botsa gore molato o fa kae a utlwa lebole le le bolelo leo le neng la mo phunya fa godimo ga leitlho. A kata, lebotlolo la mo tla matshediso. A itse go inamolela ka lona mo mothong e kete tshikanosi. A mo sega gore madi a pumpunyege jaaka metsi. Go tlhoka kitso a mo rothela. Nko ka go sa dupe, le gale motho yo o ka bong a mo tsile thuso ke yo o neng a tlhapa diatla pele a lobelwa dintshi ke motho a latola gore ga ba itsane. Mosimane yo o neng a bontshitse mo tshimologong gore o rata fa a ka leka sejanaga pele a ka se duelela motsing wa ketelo ya baoki kwa sekolong se segolo, a tsena go kgaoganya. Bontsi jwa mo kaya mogale ka gonne go ne go se na ope yo o neng a ipitile pelo a rata go kgaoganya.

Kwa bookelong baoki ba mo thusa ka segolwane go roka ntho. A ikana Mogale gore fa e le mosetsana ga a kitla a utlwa lentswe la gagwe gape. Seo se dirwa ke mafoko ao a tswileng mo molomong wa mosetsana a gore ke pholo e bile ga a itse katlo ke sematla seo se sa itseng gore mosetsana o tsholwa jang. A rothisa keledi fa a gopola ditsholofetso tsa bona tsa gore ba tla tshega ba be ba tlhonama mmogo. Fa go twe "motho ga a itsiwe e se naga", go tewa fa go le jaana. O fetogile e bile o tsamaya le ba ba botoka. Ka re bo rantwa dumela. Mosimane a rata go senyegelwa ke isaago ka ntlha ya motho yo a sa ntseng a le mo montshamekwaneng. Mosetsana a sa ntse a phepheulwa ke diphefo. Mosimane a lemoga gore seo se mo ganang se mo rola morwalo. Ene o feditse o tlhabela pele ka botshelo. Bomadimabe a sa itse seo se sa tswang go direga, seo se tsileng go fetola botshelo le isaago ya gagwe e ntlentle. A ka bo a itsitse gore o lwa ya mofuta ofe, a ka bo a diregile tshwenyane e e boboa bo ntlha, a ikilela. Waii! Maaka a loleme, isaago, isaago e e feng?

Meletlo e ne e setse e tshwarwa beke le beke. Mosetsana a simolola go lebala dibuka tsa gagwe. Le gale ka thuto e ne e le ya mmaagwe, ene yo o neng a re a tle le sekgele, motho a sa gola sentle. Go bonagala sentle gore morwadie ga a tsaya fa fatshe. O goditse. A sa lemoge gore o digela mosetsana. Mosimane ene a sa itshwenye ka sepe. Ka ya gagwe isago o feditse. O dirile madi a le mantsi, one a a dirang meletlo ka ona. Le fa a ka balelwa le badimo ene o feditse ya gagwe tema. Sebe sa phiri ke gore o ne a sena maikutlo a botho a go ka tsibosa ba bangwe gore ke boammaruri bo bo phepa gore mogare o a tshela. Fa go twe o teng ga se dinaane kgotsa ditlontlokwane. A ineela lorato la motho a kgabaganya ka tsela. A lebala ka ga isaago ya gagwe, a aga ntlo ya gagwe le moeng. Bakapelo ba bane ba ntshana se 'inong. Kwa gae le Tshepiso mo bolwetseng a itse gore tsala ya gagwe ke mofenyi, legatlapa leo le tshabang go gotolela lefatshe matlho le go itirela.

Mosimane wa kwa Tlokwe ka gonne o kile a dira, e bile konopi ya makgoa e botswa mo go ene. A laletsa mosetsana gore ba iphokise phefo ba tswele kwa hoteleng nngwe ya maratwa-go-lejwa. Sekoa se sa lemoge gore se beiwa bobi fa matlhong. A ise a lemoge gore ke kwana eo e isiwang kwa tllhabong. Ba aga isago ya bona eo a itseng sentle gore ga e kitla e direga. Lorato lo lo agilweng mo dilong tsa lefatshe le leina tsa dira gore mosetsana a se tlhole a dirisa tlhaloganyo ya gagwe. A iteseletsa gore mosimane a tshamekele mo mmeleng wa gagwe jaaka a rata. Tlotlo a e bona ka fa ntle mme a sa lemoge gore fa letsatsi lengwe le lengwe le ntsha nko le a be le mo utswetsa letsatsi la botshelo jwa gagwe. Baeka ba itlwaetsa go tshamekela mo mapaing. Maikaelelo a gagwe e le go mo naya yo e tla reng a lela a mo kganele go tshamekela kgakajane, ntekwane moeka a itse gore tsa isaago ke lefela la mafela. Ene ke mofeti le moeti mo Gauteng ga a tlela go aga.

A ikaeletse go etela mafelo a le mantsi, maikaelelo e le go godisa leina la gaabo. Le fa go twe kgabutle ga ke a feta gaabo a re go tlala, a kgabaganya motse wa ga gaabo a lebile Mmabatho go tsweledisa maikaelelo a gagwe pele. Mosetsana a bonala ka metlha a tlhontse, a se khithla a lelela mokapelo o o jelweng ke lefatshhe.

Kgaolo ya borataro

E ne e le moso o o phepa. Maru a itharabolotse gore a tsile go adima batho khutso. Maabane fa moeka a latsa tlhogo o ne a sa itse gore o tsile go lora. O ne a rothisa dikeledi ka go itse gore ga a kitla a tlhola a bona yo o tshwanang le ena. Boammaruri e le gore molelo o fisa baori ba ona. Ka go itse gore; ke ene a ikgotletseng dinotshe a ikgomotsa ka gore se sa feleng se a bo se tlhola. O ne a gopola motsing oo ena le mokapelo ba neng ba aketsana ka ona. Motsing oo a mo ratela go ka nna mmabana ba gagwe. A ikaeletse go dira tsotlhe gore a itumedise mosetsana. E ne ya re fa e tlare o aga lapa ga tsoga dikgogakgogano. A bona gore ene ga a ikaelela go emelelana le mathaithai a mofuta o. E ne ya re a dira phetelela, a lemoga gore phokoje ga e ke e latlha moseselo e le wa yona. A ikaelela go boela kwa gaabo. Fa e ne e ka re o a tlhobaela kgotsa a gopola mokapelo gantsi o ne a leka go itebatsa ka mosetsana yo o maratwa go lejwa, a rata go mo gorosa gore e nne ngwetsi ya gaabo a sa itse gore mogopolo oo o gaufi le go nyelela. Malatsi a go tshela a khutshwafaditswe.

Meletlo jaaka e ne e le tlwaelo go bakapelo gore go a ketekwa, ya nna e tshwarwa. Go ne go tswa go jewa setlhako fa ene moeka a lotlegela ditsala gore ba sa tswa go kopana. Ene o ne a gopola gore o ile ka lenga la seloko ntekwane o tla eta. A ba lotlegela a penologa ka lorato gore o ne a setse a le gaufi le go latlhela seditse gore o ile ga a kitla a tlhola a mmona gape. Lefatshe le a tle le re jese madiopo oo o re

dirang gore re se tlhole re akanya sentle. Fa a ne a sa ntse a gola o ne a na le ditoro. Ditoro tsa botshelo jo bo botoka. Botshelo jo bo elang mašwi le dinotshe. Ditoro tsa go bona bana ba gagwe ba tswelletse mo botshelong maina a bona a sa lebalwe fa go bitswa maina a marena a lefatshe leno. O ne a itse gore malatsi a magomo, mabodi, lobotsane, serapa sa dikolobe le lotsomane ke pakapheti, a gompieno motho o itsetsepela ka thuto. Lerumo leo le neng le phuntse dipelo tsa bona le ne le ba fetoletse boitumelo, e bile le ba neile maikaelelo a mašwa mo isagong. Ba ne ba ikaegile ka lorato, ba ikaeletse go aga dipota tse di oleng. Ba lemoga gore ke eng ka letsatsi leo ba neng ba mo etetse a ne a wele maikutlo, a sa boife gore go ka nna mongwe yo o ka ba patelelang. Botshelo jo ke leotwana. Fa motho a tswa letsholo a ikaeletse go tsweledisa bosula pele bo a tle bo boele go ena. A bua a bitile pelo a sena le tsona ditlhong gore o ne a dumela gore monna ke selepe o a adimisanwa. Bakapelo ba gopola gore moeka o tilisa balekane manyapelo a a kwa pele ao ba iseng ba wele mo go ona.

Mosimane o ne a bo kgontlha fa a utlwa mongwe a konyakonya fa mojako. Ka gonne o ne a setse a fetogile lekgwatlha o ne a sa solofela ope wa sesadi. E ne ya re a bula setswalo ga nna e kete a ka re: 'Lefatshe fatoga ke tsene!' A lemoga gore wa Lowe o ne a opile kgomo lonaka fa a ne tloga a re maropeng go a boelwa, go sa boelweng ke teng. A dumedisa ka boingotlo le boikokobetso go supa boikotlhao ba go dira mokapelo lesilo. Mokgwa o a tswa le ona mo boseeng. Le fa a ne a gola a itlwaeditse go digela balekane fa fatshe, a simolola go ikwatlhaela metsamao ya bonyana.

Mokapelo a mo amogela ka a lemoga gore o fetogile. Ee, semelo sa gagwe se ne se mo lemosa gore boikgogomoso bo tseetswe ke boikokobetso manno. A mo amogela ka katlo e e matla eo e neng ya tsosa botho jwa gagwe.

Legae la bona la simolola go boneswa ke boitumelo le lerato. Ga utlwala dilelo tsa masea tseo e neng e le sesupo sa gore botshelo bo tswelela pele. Le fa a ne a mo phuagantse o mo lemositse gore ke motho, monnatia e seng bomolatlhwa-le-bowa. Mogatse ka go amogelwa ka tladimothwana a nna le bofutho mo pelong. A itse gore ga ba kitla ba rothisa dikeledi ka ntlha ya dimpa tse di logaba. Mosimane go bonala sentle gore ke monna yo o ikaeletseng go dira gore bana ba gagwe ba se ka bolawa ke tlala. A dumela gore moepa-thutse kodumela ga go lehumo le tswang gaufi. Ke dinokwane fela tseo di dumelang mo mahumong ao di sa a direlang, ba buga legaba ka mefufutso ya diphatlha tsa batho ba bangwe.

Mahutsana a lefatshe leno a thuba malapa a mantsi mo lefatsheng. Gompieno fa motho a re o a go rata o a bo a re o go tlhoile. Fa a re o go tlhoile gongwe a re o a go rata ka Motswana a dumela gore, "motshega kgarebe ke motsei wa yona". Fa bakapelo ba itumeletse nyalo gompieno e bile ba supa fa pele ga moruti gore e le nnete ba a ratana, ba re: "Ee, ke go rata ka peloyotlhe ya me mo matlhokong le mo menateng, bolwetseng le mo botshelong. Mo le le latelang o utlwe go twe banyalani ba a tlhalana. Seo se ne se diragetse mme molato oo wa siamisiwa. Fa a ntse a ile ka magang balekane ba ne ba thubegile ka ditshego ka go itse gore bakapelo ba tswa felo go se fa. Tshadi e kgalemela balekane gore ba se etse mosimane yo o ratilweng ke botshelo. Ba lemosana ka mabaka ao a bakang tlhalo. Fa go twe, "khumo e a taga", mosimane a tlola gore a be a tlhome ka longwele fa fatshe gore seo se tswa mo maitsholong a a sa jeseng di welang a motho. A ba biletsa maina a mokawana a banna bao ba atlegileng mo botshelong, mme e sa ba ya kwa tlhogong. Bontsi e le bao ba tseneng sekolo le bona. Ka moeka a ne a le matla mo puong ga bonagala gore o tshaba ka megopolo ya bona. Ya re go tliwa mo magwafeng difatlhego tsa ba bantsi tsa sonya.

Seo se neng sa fitlhelwa mo tsatsing leo e ne e le botsala. Ga senola basimane gore ba tshwanetse go kgothaletsa botsala jo go tswela pele. Balekane ba ba ema nokeng le go ikana gore ba tla nna ba ba kgothaletsa go dira tse di molemo gore tsatsi lengwe fa ba na le bana ba bona, e nne sesupo sa katlego ya ditsala tsa nnete.

Botshelo bo a tle bo re sotle ka go re dirisa dilo tseo re sa ikaelelang go di dira. Tsatsing leo go neng ga latswa tlhogo kwa ga ngaka, ba ne ba ipeta dipelo gore ba tsile go aga malapa a bona. Le fa ba ne ba itse gore ba lebane le namane e tona ya tiro. Go itshiamisa go ne go tlhokagala. Batho ba le bantsi mo lefatsheng ba thanya lo setse lo le tsebeng. Ka na tiro nngwe le nngwe e bona maungo mo pheletsong. E tshwana le setlhare, fa o se otl a ka menontsha e e siameng se tla ungwa maungo a a siameng. Fa motho a dira tiro e e siameng e tla mo lerela maungo a a siameng, fa e le bosula maungo le ona a tla nna bosula. Go a tlhokafala mo botshelong gore fa o bona tsala kgotsa mokaulengwe wa gago a timela, o mo thuse. Batho ba le bantsi fa motho a wetse mo kutlobotlhokong ba mo ja setshego, fa a tsoga a atlega ba mo rera gore a wele ka lemena.

Ga go ope yo o itseng maikaelelo a Modimo ka batho mo botshelong. Fa re semeletse re lwela katlego re a bo re tlhoka kitso ya gore bo tla sa bo ntse jang ka je le latelang. A re tla bo re sa ntse re babaletswa kgotsa bosigo bo tla bo bo utswitse mongwe. Go sego motho yo e a reng a fufula, a itse gore gongwe tseo a di direlang ka thata go ka kgonega gore a se di itumelele mme di jewe botlhaswa ke motho yo o se nang kitso ya gore go botlhoko go le go kae go phakela.

Letsatsi e ne e le labotlhano, nako e le sethoboloko fa go itelekela lekau le jele nala. Go bonala sentle gore le ne la atlega ka go itse nako. Potso e le gore le tle le je nala ka nako ya tiro go ne go diregile eng.

Tota go ne go se na kagiso mo pelong ya lona. Ntwa e ne e setse e simologile. Go ne go tlhokagala go itse gore tshimega ke mang mo lobaleng la ntwā. A bo a le lesego ngwana wa batho. Ya re a amogelwa ka diatla tse bothito a etegela, a itlhoma gore lerumo la ntlha moloi. A ikaeletse go dubisa batho thankga. Leeto la botshelo ke le le botlhoko. Ditsala tseo di neng di arolelana dikgang le diphiri ka boitumelo di tlhokile kitso gore tsatsi lengwe di tla tsogelana kgatlhanong. Go ne go sa akabatse ga bobedi jo bo ne jwa nna le mathata mo tsamaong ya nako. E ne ya faga kwa sekolong se segolo fa mosimane yo wa kwa Tshwane, ke raya Sammy fa a ne a mo loma, a mo senya leina. A le jalajala ya re a lemoga gore o dirile tiro ya gagwe ka matsetseleko le ka katlego a tloga a boela gae ka go itse gore o fentse. Moeka o ne a iketlile ka go gopola gore go fedile. Totatota o tlhokile motho yo o ka mo lomang tsebe gore ke ntwā eo e ka se kang ya khutla. A amogela moeka ka a tsalane le tsala ya gagwe ya go tshega le go tlhonama. Kajeno o mo tlhaba ka lerumo mo mokwatleng. Mosenya-leina yo o ne a sa ntse a gakgametse gore moeka o sa ntse a tshela, e le ka gone bagwetlhi ba gagwe ba ne ba itomile sesino gore ga e kitla e wela a sa ntse a fapanya dinao. Go tsotlhe tseo ba neng ba di mo dira di ne tsa itaya sefologile. Fa ba ka bo ba atlegile o ka bo a sa je mabele. Ga go a diragala ka Jesu fela, yo o neng a mo eka ke yo o neng a ja nae. Gompieno ke moeng yo o lalediwang le gona o tshetse mafoko a a sa jeseng di welang mo ditsebeng tsa mogatse.

O ne a sa ntse a itumeletse monate wa mmutshwane fa a ne a senka nako e e siameng ya go ka mo tshela ka tsona. Thapelo le Gakeitse ba iketlile ba digile mebele ka go itlhoma fa ba na le tsala, ntekwane ba laleditse senokwane mo magaeng a bona ba sa itse.

"Abuti, a o ko o mpolelele gore fa e le mafelo a kgwedi le jewa ke eng?" A mmotsa ka monyebo a lebetse gore ga ba dire tiro e e tshwanang.

"Mma, ga ke a tshwanela go upolola melalatlhageng."

"Athe le lona le na le makunutu le le banna? Le batho ba mofuta mang?" A tlhomaganya dipotso a gakgamaletse tsala ya mogatse.

"Tota ga ke rate fa ditsala tsa me di ka lotlhagana le nna ka ntlha ya go itira mosadi."

"Fa e le gore nka rothisa mmutla madi, ke tla bo ke go bolelela ke go tsene ka eng?" A leka go mo gogela gore a bue.

O ne a sa itse gore o itshenkela seo e tla reng a se utlwa se fetole mogopolo wa gagwe ka isago ya gagwe le ya bana ba gagwe. Tshepo ya bakapelo ba ditsala tsa gagwe e ne e beilwe mo go moeka. Mosimane a le maaka, a na le bokgoni jwa go tshameka ka loleme. Gongwe se ke sona seo se neng se mo dira gore a fenyee dikgetse di le dintsi mo botshelong. Ke raya tsa lorato le tsa ditsala tsa gagwe. Go ne go sa belaetse gore o ne a kgona go aketsa botlhe motsi wa poelano. A kgonne go ikgobokanyetsa maduo ka go itira phepa le go lemosa fa a ikwatlhaela go jabetswa ke botshelo. Tsatsing leo gore o a be a jewa ke eng? Seo se itsiwe ke ene a le nosi. MmaTau o ne a sa itse gore o ikgotlhela semane fa a ntse a dumelela lekau le go eta le le nosi. Gantsi a belaela ka gonne moeka a kgoetsa sekgala se seleele go tloga toropong go fitlha Soweto, go tloga Soweto go fitlha Tshwane. Gompiano o dirile e kete o gana ka khupamarama fela a tlogeletse mosadi wa tsala ya gagwe lefelo. Lefelo leo a neng a sa tshwanela go le umaka, Diepkloof. Lefereferere le ikaeletse go nna le eta go tlwaetsa mosadi yo wa batho gore loeto longwe le longwe lo patwa ke lefoko le le lengwe la sephiri sa ditsala.

Mo nakong e kgori e ne e bona lee, lorapo e sa le bone. Maikaelelo ke go jabetsa tsala ya gagwe mme a sa akanyetse kwa pele. O ne a itebaditse gore ba le botlhe ba agile malapa, le gona a sa ele tlhoko gore matlhaku a mašwa a agelwa mo go a magologolo. Go ne go lemosoga gore ke goreng fa mosadi a ne a phutaphuta a boela gae. E ne e le ditoro tse di maswe tseo di neng di le mo mading a gagwe. Fa motho a rata go mo akgola a ka mo akgolela go dira ka natla mo botshelong, ka motho ga a ke a newa gotlhe, bontle, botlhale le khumo, o ne a na natso fela a timilwe botho le lorato lo lo tlhomameng. Go re a itlwaetse go ratela basadi ba batho go ne go supa gore ga a agega sentle go tswa boseeng jwa gagwe.

A tlwaela go tlhola a etela Motshedise, mogatsa tsala ya gagwe. Malatsi a ne a feta fa a tla mo gopotsa gore ga a ise a le bale mafoko a kwa Taung. A tlola ka letshogo ka gonne ene o ne a gopola gore ga a itse. A leka go itshereletsa fa a lemoga gore maikaelelo a gagwe ao a saleng a a rwala bogologolo a tsile go itaya sefololetse. Ka le le molato le ikatlhola, a lwa ya khubamela ka go lemosa mosetsana, ke raya mmabana ba motho gore tiro eo ke ya bonyana. E ne ya re fa a lemoga gore ga a mo dumele, a mo lemosa gore e ne e se ene yo o mo ntweng. A mo lemosa gore ntwana e ne e tlhaga Gauteng, e bile e tseilwe mofago ke mosetsana yo a neng a sa kgona go fitlhelela maikaelelo a gagwe a otlhe. Go re a lemoge gore le moeka yo a mo kayang tsala gore o a itse, a lemoga gore boferefere ga bo thuse. Mafoko a a reng botlhale bo bolaya mong wa bona a lemosoga gore ke boammaruri ka gonne go ne go lemosoga gore o ne a tsile go fenya. A se ka a letlelela go laolwa ke maikutlo ka go itse gore a ka tloga a ikwatlhaya. Ka ntlha ya gore o tsetswe a le loleme a bua a ba a kgale mathe mo ganong.

Malatsi ao bakapelo ba ne ba simolotse go ratana ka lorato lo lo gakgamatsang. Go itshupa gore mosetsana yo a kileng a mo loma tsebe gore a itlhokomele o ratile go mo kgona. Kana ene o ne a se lefufa le gona o ne a sa ithatele botshelo a le nosi. O ne a akanyetsa mosadi wa motho wa dikgomo le bana ba gagwe. Ga tloga ga ipheretlha moeng yo maikaelelo a gagwe e leng go senya e seng go aga. Mosetsana a setse a lemogile gore ga se motho yo o ka mo ikanyang le go mo dira tsala ya go tshaga le go tlhonama. A lemogile boferefere boo bo mo tlhotlheletsang go eta. A gakologela leeto leo a neng a le tsaya le mokapelo wa gagwe. A itse gore ga ba tswe felo go se fa. A feletsa a ikanya mafoko a mogologolo a a reng "mpotse tsa kwa ke tswang, tsa kwa ke yang teng ga ke di itse". A ka se tlogele mogatse yo a kileng a mo tlotla mo botshelong a ba a mo dira mosadi. A gakologelwa jaaka a kile a ipeta pelo ka nako eo moeka a neng a ilwa lekong-kong ke baithuti ka gona ka ntlha ya mosimane yo wa moaki. A itse gore go thari gore a ka tlogela mogatse, yo e leng ena rraabana ba gagwe. A ka bo a itsitse a ka bo a sa bolo go loma mogatse tsebe. A itlhoma gore fa a sa rothisa mmutla madi o a bo a epela selepe magareng a ditsala.

Mo ntlheng e nngwe moeka le ena a ititeile sehuba gore ga a kitla a latlhela seditse. Mo pelong a ikaeletse gore o tsile go somola marumo a a bogale gore a senye lapa la tsala ya gagwe. A sa lemoge gore fa a tlhaba tsala ya gagwe ka lerumo o tsile go di gama a sa di tlhapela. O tsile go tsena mo dipharagobeng ka gonne tsatsing leo molalatlhageng o tsile go tswela ntle. Bangwe botshelo bo ba ruta go bogisa ba ba botlana, ba gatelela bahumanegi le go ba utlwise botlhoko jo bo feteletseng. O ne a lekile ka natla go beya mosetsana bobi mo matlhong, mme a itaya kwa ntle jaaka tlhobolo ya bujane ka gonne o tlogile a buisa buka mo sefatlhagong sa moeka.

Kwa Tshwane bana ba monna yo o megagaru ba ne ba simolola go itumelela batsadi ba bona. Go ne go setse go le sebakanyana ba sa tlhole ba itse seo se bidiwang monate. E ne ya re fa mmaabo a goroga, a fitlhela moeka a bo kgontlha, a ja ditoro. A dira kagiso eo e neng ya tsisa tsholofelo ya gore le bona ka boraro jwa bona ba tla atlega mo botshelong jaaka batsadi ba bona. Tau eo e neng e rora ka metlha e boifiwa bobe e ne e fetogile kwana. Ka gonne o ne a tle a dire botlhaswa, mme morago a leke go fetola seo a se dirileng ka go dira molemo. Motho a iphetotse pedisetso. Mogatse a itumela thata fa a fitlhela e le motho yo o fetogileng. O ne a tle a buise thamaga ya boJesu, a latlhile go tlhola a gapa dipodi. Go ne go mo supetsa gore ditsala tsa gagwe tse pedi di ne tsa nna le seabe mo go direng gore a se tlhole a ineelela. Tsatsing leo go neng go le moletlo kwa Gauteng o ne a gakgametse a ba a itshwara molomo. Neo eo a neng a e neilwe ya go tshameka ka loleme a bo a e dirisa sentle. A fetoga kgogedi ka gonne bakapelo botlhe ba ne ba tlhwaile tsebe e sere gongwe ba tloga ba fetwa ke go utlwa tseo di kgatlhang pelo.

Letsatsi e ne e le Labotlhano. E le tsatsi leo a neng a rata go itira moeng ka lona. Mogatse a bo a boile tirong go sale phakela ka gonne e ne e le morutabana. A semeletse a tlhatswa diaparotse tsa lelapa la gagwe. A utlwa molodi kwa hekeng. E ne e kete o utlwile ka tsa ga morakile fa mokgwetsi a boeletsa gape. Ya re a tlhagelela a tlhomiwa ka potso eo e neng ya mo tsaya sebakanyana go e araba. A botswa gore o itse rre Setlhare. Pele a fetsa go araba a bona a supetsa ba ba kwa morago ka kgonotswe gore tsotlhe di apere tshiamo ke fa ga moeka. A leka go botsa fela ba mo kgabaganya ba sa mo tseele tlhogong le go reetsa gore o a reng. Mokgwetsi a gakgamaletse go sa lebogeng ga mosadi morago ga gore mogatse a mo leboge ka mabaibai a a ntseng jalo. A mmolelela fa a le sego le gore a tshware ka natla. A

akgola Sammy a sa itse gore ke motho wa mofuta mang. Ka ntlha ya dithoto tsa maratwagolejwa a itlhoma moeka a na le lorato le bopelontle ntekwane phokojwe. A leboga molekane ka mokgwa o o ntseng jalo. Go ne go na le se le sengwe se a neng a retelwa ke go se fetola. Go ne go itshupa gore ke boamaruri fa mogologolo a tlogile a re, "lefufa le apeetswe le lentswe, lentswe la butswa ga sala lefufa". Bothata jo bo mo digela mo mathateng mo nakong tse dintsi. Le fa a ne a gakololwa o ne a gana go utlwelela ka nako tse dintsi. Motho a le manganga. A itlhoma fa e le ene motho a le esi. Ke raya gore o ne a sa kgathalele maikutlo a motho yo mongwe, maikutlo e le a gagwe fela.

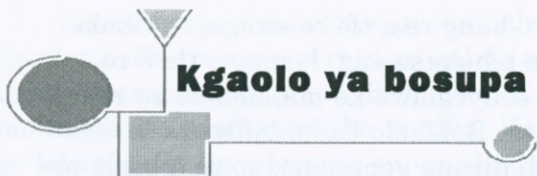
Boitumelo jwa simolola go gola mo lapeng la ga Sammy. A tlhokomela bana ba gagwe e le ruri. E re ba sa lebelela a tle a ba reketse diaparo. Bogale jwa gagwe bo simologa go ritibala. Bana ba tle ba newe madi mo bokhutlong jwa beke gore ba etele kwa serapeng sa dipologolo. Ba rotloetswa ke batsadi gore ba ithute ka thata gore e tle e nne baeteledipele ba naga ya bona e leng Aforika Borwa. Moeka ka ntlha ya maitemogelo a gagwe le ka ntlha ya thuto ya gagwe a tle a rekele bana ba gagwe dibuka gore ba oketse kitsokakaretso ya Setswana le sona sejatlhapi.

Mogatse a simolotse go ikhutsetsa dilelo tseo a neng a di khitla ka dinako tsotlhe ka ntlha ya seatla le maitsholo a mogatse. Tsona tseo di neng tsa dira gore a fuduge. Ee, phetogo e ne e le gona mo lapeng la moeka. Keletso ya gagwe e se ya gagwe fela, ka gonne ba ba neng ba tseile lebelo la go atlega, ba atlegesiwa ke thuto ba le bantsi. Fa a bua ka yo mogolo, a nna motlotlo thata ka gonne go ne go itshupa gore o rata thuto le gona a na le bokgoni. Maduo a gagwe a kwa sekolong a tle a nne kwa mankalengkaleng ka metlha yotlhe.

Keamogetse a simolotse go itumelela go etela kwa Gauteng. Fa rraagwe a rata go galefa a mmolelela leina leo a itseng gore ga se la nnete, Keneilwe. E le leina leo le neng le mo ntsha mo mathateng ka metlha. Ka go twe “gaabo boi ga go lelwe”, a se ka a lore go ka umaka leina la Kutlwano ka go itse gore fa a ka le umaka o tla bo a ikgotlhetse motshitshi. Tota le fa rraagwe a ne a fetogile kwana, o ne a sa rate go iphitlhela a o oreletse. Fa a ne a sa ntse a le monnye rraagwe o ne a tle a mmolelele fa e le ngwana le gona a se na ditshwanelo tsa go ka mo ganetsa kgotsa go mmotsolotsa. Go simologa motsing oo, a a tsenya mo pelong ya gagwe, a gola ka ona. Dimphe tsa kgwedi e nngwe le e nngwe di simolotse go mo dira lekgarebe. Lekgarebe leo lekau lengwe le lengwe le neng le ka tsaya matsapa le fa a ne a ka mo tsenya mo gare ga dinaka tsa kukama fela gore ba ke ba itsane.

Kana “lefoko ga le bowe go bowa monwana”. Kgolagano eo ba neng ba e dira gore ba tla etelana kgafetsakgafetsa e se re gongwe lorato lwa bona lwa tsidifala. Ka metlha fa ba kopane ba rera isaago ya bona. E se ya bona fela, mme le ya bana ba bona le fa ba ne ba ise ba tsalwe. Seo e neng e le keletso ya bona e ne e le go wetsa dithuto tsa bona le go ipona ba dira ditiro tse di botoka tse ba ka iphidisang ka tsona. Ba solofetse gore ba tsile go gaisa batsadi ba bona. Bongwana bo ba sirile matlho go ka bona le go lemoga gore go ba tsere dingwagangwaga le matsapa go fitlhelela fao ba leng gona. Go rokotsa mathe go bona bašwa ba ikaeletse go tswelela pele le go atlega mo isaagong, ka botshelo le jona bo se dikgopo tsa nare. Go bangwe bo siame fa mo go ba bangwe bo tshwana le tshetlho. Gantsi mo go bao ba falolang le go nna bafenyi ke bo mosekaphofu ya gaabo bao ba sa tshabeng go swa lentswe.

Re le batho mo lefatsheng re a tle re sirege, re tlhoke kitso gore botshelo bo re tsholetse eng. Isaago e tle e re jabetse, ke raya gore re senyegelwe ke maikaelelo ao re ikaeletseng go a dirafatsa. Botshelo ka bo tshwana le leotwana, ditiro tseo a di dirang gompieno, go re a boele mo maamong ao a neng a le mo go ona mo nakong e e fetileng o tsile go tshwara phage ka mangana go dira pharologano mo isaagong. Mo gongwe ga a atlege go ka boela mo maamong ao. Fa gompieno o ka bo rwala ka mpa go a tle go fitlhe la ka moso motho a ntse a iphanya ka nnotagi. Se e a tle e nne tlwaelo. Go re motho a latlhe, o tla taboga lefatshe lotlhe a senka thuso. Ba le bantsi ba raga dikgamelo ba ise ba bone lesego leo lefatshe le ka ba nayana go fetola isaago ya bona le go tla le go tswelela pele mo leetong la bona. Botshelo ga bo rate motho yo o legatlapa yo e a reng a utlwa botlhoko jwa mathata a tshabe gongwe a iphanye. Botshelo jwa mongwe le mongwe mo lefatsheng bo botlhokwa le fa ba bantsi ba sa kgone go lemoga seo.

Kgaolo ya bosupa

Lefatshe ka ntlha ya tlhakatlhakano, motho o tshela mo letswalong le go tshwara pelo ka seatla. Botshelo ka ntlha ya bofitlha jwa bona, motho fa o tshela ga o itse gore go tla diragalang ka le le latelang. Bana ba tlwaela go nna ba ntshana se 'inong. Ke rata gore ba itlwaetse go etelana kgafetsakgafetsa. Le fa batsadi go tswa mo matlhakoreng oo mabedi ba ne ba itse gore ke ketelano ya basetsana ba babedi. Ba kwa Tshwane ba sa gopole jalo mme ba boleletswa ke mosetsana ka namana. Go ne go se na ka mokgwa o mongwe ka moo ba ka ganetsanang ka gona. Motho le fa a ka ikaya yo o botlhale a tshameka ka botshelo, a dira ditiro tseo a gopolang gore ga a bonwe o a tle a iphitlhele a le fa gare ga nthagaraga. Mafoko a mogologolo a fetoge boammaruri a a reng "botlhale bo ja mong wa jona". Leina Keinewe le umakwa fa moeka a jewa ke bodutu a tlhologetse lefelo leo a simolotseng go le itse ka motlha wa keto. Ba kwa Gauteng ba simolola go belaela.

Motsing mongwe Kutlwano le Keneilwe ba etela kwa ga rreSetlhare, ba amogelwa ka diatla tsoo pedi. Moeka a simolola go eta fa dikolo di tswetswe. A akgole ngwanaabo ka a tlogile a aga botsala le motsesana yo montle. Fa malatsi a boikhutso a atamela a setse a itse gore o tla botswa gore a ga a ete. A gakgamale thata ka gonne mosetsana o ne a tle a ete mafelo a kgwedi. Ka metlha ene a itlhome fa ketelo e le ya gagwe, mong wa yona o ne a tle a babiwe ditsebe gonne go dumelwa gore fa batho ba bua ka ga gago a tle o tlhotlhone ditsebe.

98 Tsatsi lengwe mosetsana a belaela gonne fa ba etile tsala ya gagwe e ne e tle e mo tlhokomologe, mme botsala bo neelwe mogolowe. A rata go fitlhelela boammaruri. Mogopolo wa boela morago tsatsing le a neng a mo lopa gore ba felegetse ba bangwe kwa ntlwaneng, kajeno ba atamelane bogolo go gaisa la ntlha. Lorato lwa gola tsatsi lengwe le lengwe. Ba lemoga gore gantsi ka malatsi a sekolo ba tle ba tlhwafalelane, ba refosana ditshwantsho.

Go ne go setse go fetile dikgwedi di ka balwa fa mmaagwe a ne a mo ikhutsisa ka ntlha ya gore o bogisitswe ke ditlhatlhobo. Go sa akabatse ka gonne malatsi a le mantsi o ne a fitlhelwa a le mo bukeng. Sebe sa phiri a lebala go fitlha mofago sentle. A mmonela ka letsatsi leo ene a sa itse. A itse gore fa go twe go etelwa kwa Gauteng ga se ya botsalano jo bo siameng. A se ka a se tseela kwa tlhogong ka gonne bontsi joo bo leng mo dingwageng tsa gagwe bo ne bo ratana. Bangwe ba gorosa ba se na matswalo ka gonne e rile ba re ba a ratana ba e latswa bobe. Selelo sa utlwala se kgadiepetsa se sa tswa go kgadiepetsa. Bagolo ba lemoga gore ga go tlhole go na le sengwe se se ka dirwang ka gonne o setse a le mo lefatsheng. Go ba le bantsi e ne e le moila gore motho a gorose namane pele ga nyalo, mme morago ya nna tlwaelo.

Batsadi ba simolola go lemoga gore bana ba bona ba simolotse go ratana bobe. Se se bonagala ka go thusana mo phaposing ya boapelo. Ba dumela gore mabogo dinku a thebana. Tota tiro e mosimane o ne a e tlogelela mosetsana. Mme ya re a tlwaela go mo pata le fa kwa tshimologong a ne a sa itse gore o a mo pata, a gopotswe gore o pata ena. Ba itumelelana ka metlha moo batsadi ba neng ba ba akgolela go ratana le go thusana. Rraabona a re o itumelela fa ba ne ba tshola mafoko a gagwe motsing oo ba neng ba etetse kwa lewatle. Go tshelela mo matswalong ga go jese di welang.

Jo e ne e le botshelo jo moeka a neng a bo tshela ka a ne a rata go tshwara ka tlhaa. Go tlhoka kitso ya Isago go a lomeletsa. Sephiri ke sa motho a le mongwe fela, ka gonne fa o re o seka wa bolelela motho, le ene o tla tswelela pele a re o se ka wa bolelela motho. Tsatsi lengwe mosetsana o ne a hupile tedu. Kutlwano a gopola gore o tshamekisa Keneilwe mo molalatlhageng o tlogileng wa wela mo ditsebeng tse di sa tshwanelang. Le gale, di buiwa go omanwa.

"O se ka wa ntshamekisa. Ke eng o sa tshamekise Keamogetswe?" A phatloga a lebetse gore seo ke pipanapipe.

"O raya tsala ya me? Ga e yo fa, le go na ke ne ke sa lemoge gore ke a go kgopisa." A leka go inamolela.

"Athe ketelo e ga e nosi ngwanaka? Tswaya ka tsona."

"Mma o se ka wa rata go ntsenya mafoko mo ganong." A leka go sireletsa mogoloe fela go ne go setse go le thari.

"Ngwana wa motho o mo tsenetsene ka eng? Re go bolelele ga kae gore o tlogele tshetsana, mme o ele dithuto tsa gago tlhoko?" A mmotsa e kete o ne a tle a kgalemelele sika lo Efa.

"Mma, Keneilwe o ne a sa re jalo, le gona o buisitswe ke tenego. O a itse gore ke "Mmapelwana." A leka go inamolela ka boikokobetso. Mmaagwe o ne amogela le fa a ne a sa rate go ka mo lemosa.

A itumelela gore mosimane o dira sentle kwa sekolong le gona o bona maduo le maemo a a kwa godimo. Batsadi ba gakololana ka fa ba ka tlang morwaabona thuso gore a kgone go efoga bolwetse joo bo thukhuthang malapa a mantsi bana.

Ka mo sethong e le moila go ka bua ka thobalano le bana, le gona batsadi ba bolaiwa ke ditlhong go ka tšhotla kgang ya mofuta o mo phatlhalatseng le bana. Bontsi bo etsa Pilato. Tsotlhe ba di tlogelela barutabana kwa sekolong. Thapelo a tle a ipete pelo go ka tlotla le mosimane wa gagwe.

E re a umaka lorato le thobalano mosimane a tlole a betsege ka ntlha ya ditlhong.

Seetebosigo o ne a roga fa mosetsana yo o agegileng a laela a re o etela tsala ya gagwe. Motho ga a tshwanela go tsaya mafoko a a reng mpotse tsa kwa ke tswang, tsa kwa ke yang ga ke di itse botsatsa. Le gale o ne a ikaya gore o setse a itse lefelo. Gantsi a bona baagi ba teng e le batho ba ba botho le botsalano. Kgolo e a tle e lomeletse motho. Ga se gantsi go bona batho ba ratelelana botshelo, le gona ga se gantsi o ka fitlhelang batho ba rotloetsana go ka dira molemo. Ditiro tse mosimane a neng a di dira di ne di sa nesediwe pula ke ba bantsi ba ba lekane ba gagwe. Fa a ne a tlhaga sekolong o ne o a tle o mmone a semeletse a phepafatsa lebala a be a tlhokomela tshimo ya ditšheše. Gantsi a e nosetsa gore e tle e kgabise lelapa la gaabo. Bangwe ba re o itshema yo o botoka fa ba bangwe ba re o mabela. Lefoko la tswa mo thakeng e tshesane gore o tsile go di gama a sa di tlhapela. Bangwe bona ba re o tshwanetse go ntshiwa mabela. Tota se ga se botlhokwa ka gonne a re tlisetsa molaetsa o o tshwanang. Ka gonne lefoko ga le bowe go bowa monwana. Le ona mafoko a mofuta o a se ka a bowa.

Go na le gore a boe, seso sa tutegele pele. Totatota ba mo sekisetsa gore ga a rate meletlo eo e neng e tshwarwa kwa ntlonglehalahaleng. Mo tshimologong o ne a sotlwa gotwe o boifa tshetsana. Sebe sa phiri e ne e le gore o ne a leka go ikgobokanya ka metlha. Gongwe se ke se se dirileng gore maikutlo a mmaagwe a se ka a tsholetsegela godimo.

Ka sethoboloko ga goroga lekau leo le neng le bonagala gore le lapile. La kgatlhantswa ke mongwe yo o motshwana yo o neng a tseelwa kwa godimo ke bao ba neng ba gola le go ithuta nae. Go re a tle a tshabe a sa laela gore molato o ne o letse fa kae ga go itse ope. Ke raya le Kabelo tsala ya gagwe eo e neng ya mo tlwaetsa mafulo e ne e sa itse gore o ne a felela kae. Ka gonne tsatsi lengwe o ne a re o eta gore atle a botse ka leeto la bona kwa hoteleng, fa a tla fitlhela gore maloba e ne e le maabane. A tloga a tlhobaela ka ntata ya mosetsana ka e ne e setse e le tlwaelo gore a mo tlhome ka dipotso ka ga tsala ya gagwe. Motho a nna mo kutlobotlhokong ka metlha. A tlhora ka motho e kete ke ngwana wa ga mmaagwe etswe ba sa itsane. Go re motho o tlhore o bo o sale o le letlhokwana ka ntlha ya ngwana wa motho ke goreng? Le banyalani ga ba tlhole ba itshenyetsa maroko ka ntlha ya bakapelo ba bona ba ba lalang paeng. O ne a sa mo lebelela, nka re o ne a setse a mo lebala ka gonne e ne e setse e le sebakanyana a tlogile fa gae. Lamatlhatso oo wa tsosolosa botsala jwa bona. A mo laela a ba a boa a mo laela gore a se rothise mmutla madi gore o gorogile. A ikaeletse go ka fetsa malatsi a mabedi go ya go a le mararo le tsala ya gagwe. A ikentsha mo mathateng ka gore o tla eta sentle gore a kgone go bona Makhumo a le mo iketlong. Fa a re o a mo gatelela a mo lemosa gore; "lepotlapotla le ja poti modikologa o ja namane ya tona".

Ba itharabologela ba le mo leetong leo le neng le lebile kwa ntlolehalahaleng kwa thaka e tshesane e atlang e je setlhako gona. Maferefere a kgatlhana le mongwe e kete ke letimela. Matlho a bona a seka a ba letla go ka lebelela go sele fa e se go ene. Moeng o ba tswela kae? Yo o neng a balabala motsing wa ketelo ya dingaka kwa sekolong a re thaka nte ke iteke lesego. Wa moeng a mo lemosa fa ba na le botho. A mo eletsa gore ba ikilele. A ithaya a re o tla kata ka sa morago ntekwane ke yona nako e moeka a kgonang le go itshunya nko mo go tse di sa mo lebanang.

"Nana, dumela", a dumedisa a iphorogotlha diatla.

"Abuti dumela", a dumedisa ka botho mosetsana.

"A ga o boife fa o sa ntse o batla ka nako e ya mafifi ? .

"Abuti tota nka re ga ke batle, ke itse sentle kwa ke yang gona", a araba ka monyebo a setse a bone maikaelelo a moeka.

"A ga o rate fa re ka itsane, ke raya go itsane?", a tshegatshega e kete o mo metshamekwaneng.

A mo lemoga le go mo itse. O ratile go mo jabetse. A rata go ka buseletsa ba le bantsi bao ba neng ba ngongoregela maitsholo a mosimane. Ba mo supa ka menwana ba re ke ena yo o ba bolaisang batsadi ba bona. O ne a tlhomile matlho kwa o yang gona. A gata a gatoga, gongwe se ke sona se dirileng gore a seka a lemoga fa a laletsa wa moeng. A ba itsisane e kete ke bogologolo ba itsane.

A akabala fa e kete ga ba rate go mo tlogela a le nosi. Seo a neng a se gakologelwa ke gore e rile ba kgabaganya fao go senang matlo gona, ba mo itaya ka sengwe e kete tshipi. A leka go tsetsepela mme ba mo feketsa ka gonne ba ne ba le babedi. Moeng a re nte ke latswe pele mme o tla ja morago. Tsala ya gagwe ka go dumela gore mojamorago ke kgosi ya agela kopo ya Kgosi mosako. Ba tshamekela mo mmeleng wa ngwana wa batho kwa ntle ga tetla ya gagwe. Se se botlhoko e le gore ene o ne a lekile ka natla go o tshola o le phepha. Ba kgabaganya Joretane go se ope yo o ba iletsang go dira jalo. Tsatsing leo a ikoka ka go ikaya tshimega le mampodi. Dikeledi ga di thuse.

A goroga go bonala sentle gore o mo matsading. Tshepo ya gagwe ka isaago e e phepa ya goroswa bokhutlong ke batho a sa ba itse. A tllilwe matshediso ke diaparo tseo a neng a di tsentse mo kgetseng eo a neng a e tshotse. Boammaruri e le gore ga ba leswafatsa mmele le diaparo fela, mme le yona isaago ya gagwe. Tiragalo e ya mo ruta gore ga a tshwanela go tshepa motho fa a sa ntse a adimilwe botshelo. A leka go kgobokanya maikutlo a gagwe. Botshelo bo ne bo mo rutile gore motho ke phologolo e e sa tshepagaleng. O ne a thusiwa ke gore e ne e le tlwaelo gore fa a gorogile nako e kgolo le e nnye a e fetse le bana. Ka moo ga ba ka ba ela tlhoko gore mosetsana o wetse mo dinaleng tse di sa siamang. Le ene mosetsana ga a ka a ela tlhoko gore tsala ya gagwe e dirageletswe ke tiro ya mothale oo. E ne ya re a mo tsholela gore a buge legaba a mmolelela fa a siame, e se tlwaelo gore a leboge diyamaleng. Ya re a tshwere namane e tona go phepafatsa dijana a bo a na le moeka ka kwa phaposing e ngwe. Go sa utlwale mantswe lefa e le modumo.

"Ratu, batho ba morafe wa gaeno ba ntse jang?, a rothisa keledi.

"Ke eng fa o botsa potso e? Maloba fa o ne o etile o ne o re ba maitsholo", a araba a gakgamaditswe ke potso.

"Ke wetse godimo ga dithula, ke utlwisitswe botlhoko".

"Kae le gona ke bomang moratuwa?" kutlobotlhoko ya mo etela ka gonne o ne a ise a mo ame.

"Ga ke itse", tsa tsorotla. A retelelwa ke go tswelela pele.

Kgang ya gore go lotlegelwe bagolo a e ganetsa. Le fa a ne a re ba tla thusa go bula kgetse gore ba tle ba lelelwe ke ditshipi. O ne a boifela seriti sa gagwe le sa batsadi ba gagwe.

Ka na e ne e le mongwe wa basetsana oo motho a ka ikgantshang ka ene. Tsotlhe tseo ba neng ba di rera mmogo tsa bonagala e kete ga di ne di diragala. Tiragalo e e ne ya nna khupamarama ya bona. Mosimane kwa sekolong o ne a bona bangwe ba le setlhopanyana, e le setlhophisa ga yoo a neng a pagama serala a ba a tshosa morafe. A kgapela tsotlhe tlhakoreng go ba lemosa gore ga se karolo ya motshameko wa bona.

Botshelo jwa mo fetogela lengana. A sa tlhole a bo bona sentle. Fa a robetse tiragalo e e mo etela mme a se ke a kgone go robala. Kwa sekolong a simolola go tsamaya a le esi, matlhagatlhaga ao a neng a a supa mo teng ga phaposi-borutelo a tlhobaetsa. Barutabana ba simolola go lemoga gore sengwe se gona fa ba bona maduo a ya kwa tlase. Kwa gae ba babedi ba ela tlhoko gore ga a mo matlhong. Mmaagwe a bona gore se teng se se diragaletseng morwadie.

E sa le a boa Gauteng ga e tlhole e le ena. Ya re a sa ntse a akabetse ga tlhaga lekwalo la mo lemosa ka seo se neng se mo belaetsa. A lala a padile ka nnete. Kwa sekolong morutabana Kgosi a mmiletsa kwa kantorong ya gagwe go mo lemosa fa ba rata go mo thusa. Ka a se ka a potologa a mmolelela gore gantsi maemo a a dirwa ke peto, bokgoba kwa lapeng, go latlhegelwa le go tlogelwa ke molekane. Ga nna botoka go phunya sekaku. Morutabana a mo lemosa gore o tshwanetse go amogela gore o tlhoka thuso, mme morago o tla bua le tsala ya gagwe e e leng matwetwe mo dikgang tsa mofuta o, e e dirang kwa kokelong ya Tshwane.

A mo rotloetsa gore ba ete a sa itse le gore o tshwanetse go ikilela. Ngwaga le kgwedi eo a ka se di le bale ka gonne di ne tsa tsisa pharologano mo botshelong jwa gagwe. Phatwe ya dira gore ba itsane. Go ne ga itshupa gore ba iteile sefololetse ka go itlhoma gore ba fentse. Mosimane a ikaeletse go mo rata ka pelo yotlhe.

Batsadi ba re ba etetse kwa tsaleng ya bone e e neng e agile kwa Benoni. Yo motona a sala a tlhokometse baeng. Bakapelo ba ikutswa, yo mmotlana o ne a bo kgontlha. Moatlo wa lelela boatleng, wa tloga wa tlhola mahutsana. Mosimane a re o a mo tshosa ntekwane o tla mmata. A simolola go lwa ntwaga ya mofuta o. A ikaeletse go gaisa bomagogorwane bao ba neng ba ipagolela mogodu. Go tloga tsatsing leo ba ikaelela go kgaogangwa ke loso. Ee, loso ka go ne go dumelwa gore "ga se tlala tlhola malata, ke marumo majamagosana". Ba bua banyalani gore mo khumong kgotsa mo tlaleng. Go ne go lemosoga gore ba ne ba ikaeletse ka gonne matlhabisa ditlhong a maloba ga a ka a kgona go ba kgaoganya. Mo mosong ba tsoga ka boitumelo jo bogolo. A sa itse gore ke eng fa ba itumelelane jalo.

Morago ga dikgwedi morutabana a mo gapolola gore o tshwanetse go ya go bona ngaka. Ka tsala ya gagwe e ne ya dira gore a thube se se mo mafatlheng. A itse gore o mo tla thuso. O gorogile sefatlhego se tletse botshelo kwa bookelong. Ba fetsa metsotso kgotsa ura ba buisana ka dintlha tsa botshelo. A mo ruta ka thobalano, malwetse le peto. A mo kaela gore bontsi jwa dithula bo rotloetswa ke batho bao ba sa rateng go amogela ba bangwe ka ntlha ya mogare. A garoga pelo ka a itse gore e le ruri go a diragala. Ngaka ya mo tlogela gore a ikakanye gore a o rata go ka itlhola. Ka e ne e le motho yo o neng a ikaeletse ka botshelo a rata go nna le isaago e ntle, a e naya tetla go ka mo tlhola. Ya mmolelela gore a tle go mo tlhola morago ga dibeke tse tharo ka ga a dire a le esi. Madi o a tlhatlhoba, mme morago a a romelele ditsala tsa gagwe kwa kokelong e nngwe gore di tle di tlhotlhomise fa diteko tseo a di dirileng e le tse di tlhomameng. Mo malatsing ao go ne go bonala sentle gore tsotlhe di ne di apere tshiamo. Mmaagwe a mo gakgamaletse gore o fetotswe ke eng. A itse gore moeng o mo diretse tse di molemo. A itlhome gore e ka ne e le ene lobaka leo le neng la dira gore a tlhonye.

Nako e e beilweng ya goroga. A goroga a se na letswalo. Tsatsi leo ngaka e ne e se mo matlhong, sefatlhego se ne se edile Keamogetswe a rata go itse dipholo. Ya re a mmona a ntse a ratha sekgwa a itse gore ga a rate go mo itsise seo e leng tshwanelo ya gagwe.

Go na le gore a mmolelele dipholo a mmotsa ka botshelo jwa kwa gae, ka ga batsadi ba gagwe, balekane bao o nang nabo mo botshelong. A fela pelo.

"Go reng rra o mpotsa dipotso tse dintsi o sa mpolelele dipholo?" A botsa a gakgametse.

"Ka gonne ke arabile tseo ke kgonneng go ka di araba, mpolelele dipholo."

"Ke ne ke eletsa go ka go bolelela tsona o na le mongwe wa batsadi ba gagwe yo o mo tshepang."

"A ke gore o bone bolwetse bongwe mo go nna?" A botsa a sa boletsa pele, a mo tsena ganong.

"Rra, ke a ithata, ke na le motho a le esi fela."

"A o a mo tshepa ngwanaka?" A mmotsa a tletse maswabi mo sefatlhegong.

"Ke a mo tshepa.."

"A o a mo tshepa ngwanaka?" A mmotsa a tletse maswabi mo sefatlhegong.

"Ke a mo tshepa, o rile ke sa ntlha." A ipona bomatla.

"Batho ga ba tshepagale ngwanaka. Basimane o ka se ba itse." A itse gore o dirile bomatla.

O ne a sa gopole gore ka tsatsi lengwe o tla bo a bolelelwa gore o lebane le loso. A sa itse gore yo o molato ke mang magareng ga bona ba le babedi. Ene o a mo tshepa ka gonne o ne a mo lemositse gore ga se rralonao. Totatota o ne a sa belaele lorato lwa gagwe. Yo mmotlana o ne a mmoleletse gore ke wa ntlha wa go utswa maikutlo a gagwe. A itse gore molato o tlhaga go bao ba neng ba mo rukhutlha ditshwanelo le bokgarebe jwa gagwe. A eletsa gore lefatshe phatloga ke tsene! A sa itse gore o tsile go mo tla ntlheng efe. Eo ke namane e tona. Molato e le tau eo e neng e rorela dilo tseo di sa reng sepe. Tsatsi leo mmutla o rothang madi o tsile go mo tshabela tlhareng sa mmitlwa. A itse gore gaabo ke nageng. A simolola go tlhora go gaisa la ntlha. Malatsi mangwe a sa iponagatse kwa sekolong. Botshelo bo ne bo sa tlhole bo le botshe go ene. A eletsa gore e kabo e se ene. Tsatsi lengwe a betwa ke pelo moo a neng a tsaya dipilisi a rata go balelwa le badimo. Ka letlhogonolo a falola. Morago ga moo a thusiwa ke dingaka go ka fenyha maemo ao a iphitlhetseng a le mo go ona.

Kutlwano ga a ka a dumela. Le fa go le go nnye ga a ka a dumela. Batsadi ba gagwe bao ba beileng tshepo ya bona mo go ene ka e le maitibolo ba tsile go reng? Mafoko a mmaagwe fa ba ne ba lwa ka mafoko, fa a ne a thelela loleme a bitsa leina la Keamogetswe. O ne a mo lemositse gore o rata fa a ka iphutha metlhala a ikilela. Mafelo a ngwaga mo malatsing a boikhutso ba etela ngaka mmogo. Ga bonagala gore e a atlega mo go ba neeng ditsholofelo tse dintšhwa. Ka tsholofelo e sa tlabise ditlhong, ba simolola go nna le maikaelelo mo botshelong. Ba tswelela ka dithuto tsa bona jaaka gale. Sebe sa phiri e le gore ga go ope wa bona yo o ikaeletseng go ka phunya sekaku mo batsading ba bona.

Le fa mosimane a ne a ikwatlhaela go bo a sa leta, o ne a thusiwa gore a amogele tsotlhe tse di diragetseng. Dipholo tsa tswa, ba fitlhela ba falotse. Ba lemoga gore fa ba ka se letlelele legodu le, go ba utswetsa isaago ka nakwana e ba nang nayo ba tsile go dira go tlala seatla mo isaagong.

Go ne go na le makgotla ao a neng a theilwe ka ntlha ya batho bao ba neng ba tshwaetsegile mo botshelong. Ba nna maloko a ona. Ntwa eo e neng e fagile e ne e se ya bosemorafe. E le ntwa ya gore batho ba amogele bao ba wetseng mo seraing. Makgotla a thusa bao ba neng ba tlhoka kitso le melemo. Ba baya kgang ya bona mo godimo ga lobati la bojelo go leka go lemosa baoki le dingaka tseo di neng di le maemo gore le bona ke batho ba tshwanetse go tshwarwa jaaka batho. Thaka e tshesane eo ka gale e neng e naya bao ba amegileng mainafatshwa. Mo tsamaong ya botshelo a ntse a tshwaetsegile o ne a gopola mafoko a ngaka ka gale gore batho ga ba rate ba mofuta o. Mme se ke sona se se dirang gore batho bangwe fa ba tenegile ka ntlha ya basotli ba iphitlhele ba tsere ka dikgoka. O ne a ikaeletse go tsisa phetogo mo morafeng wa gaabo. Morutabana Kgosi o ne a mo eme nokeng, mme a mo lemosa gore go tla nna botoka fa a ka bolelela batsadi ba gagwe.

Gore a utlwe a re e seng ka maitibolo a gagwe. A ikaelela go ipusolosetsa le fa molato e se wa batsadi. Ka o ne a rata dingaka tsa Setswana a eletsa wa gagwe gore a ke a ye go itlholola gongwe a ka nna lesego a bona pholo. O ne a setse a tabogile lefatshe lotlhe a lopa thuso fa a tla lemoga gore makgotla a le mantsi a tsisa pharologanyo mo baaging. A ipeta pelo gore le fa ba ka mo ja ditshego o tla bo a supile maikarabelo mo botshelong. Kwa sekolong a newa tšhono ya go bolela maikutlo a gagwe. A ema a re :

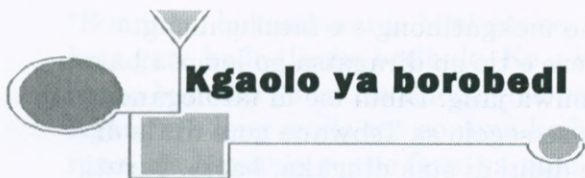
"Bonnake, bokgaityadi le bonkgonne. Ke eme fa pele ga lona gore ke le tlhabe botlhale. Ke a itse gore mo go rona batho bantsho ga go tlwaelege gore re bue ka thobalano. Kgang e e leng moila mo go rona ke botshelo le isaago ya rona. Ke botshelo gonne fa re sa ntse re adimilwe malatsi re a tle re ipagololele mogodu. Ke isaago ka gonne morago ga go ikutswa maikaelelo a rona a isaago a tle a fetoge. Go na le mmaba mo botshelong, mme bontsi jwa rona ga bo dumele gore o a tshela. Ke maikarabelo a me le lona gore re nne ditshwenyana tse di bowa bo ntlha; re ikilele. Re tshwanetse go ithuta go leta ka; lepotlapotla le ja poti modikologa o ja namane ya tona. Rona bašwa re kgatlhwa ke go dira dilo tseo di re fetang, mme morago re ikotlhae. A re keng re emele nyalo gore re tle re kgone go ipholosa. Mogare o teng, o a tshela. Ke raya tshitakalafi. A re se kgobeng ba ba nang le ona; mme re ba neye lerato le bofuthu gore ba kgone go thusa e seng go senya ba bangwe. Gompieno ke rata go le bolelela gore ke motlhokofadiwa wa bolwetse jo. Ga se ka go rata. Ke ka peto. Ga ke rate go bona ope wa lona a le mo maamong ao ke leng mo go ona."

Kgang ya gagwe ya akgolwa ke barutwana ba bangwe ka ntlha ya go nna sebeti sa go ka thusa. Barutabana, bogolo Kgosi, ba itumela thata ka go nna le mongwe mo baithuting yo o ratang go thusa barutwana ka ene.

Mogokgo a mo akgolela tiro e tona e a sa tswang go e dira. A rotloetsa barutwana ba bangwe gore ba dire jaaka a dirile. Morago ga nakwana go ne go sa tlhole go na le letshogo mo batlhokofadiweng ka letlhare le ne le tletse maina a barutwana. Ba le mogopolo o le mongwe gore ba thuse ba bangwe. Ba tlhage ba bangwe botlhale ka bolwetse jo. Go bao ba sa kgoneng go tswela ba le nosi ba gakololwa gore ba dirise mesomelwana.

Ba bona thuso mo mekgatlhong e e farologaneng. Mengwe e laletswa gore e tle go diragatsa go lemosa bašwa gore bolwetse jo bo bonwa jang. Dibui tse di farologaneng tsa laletswa mo sekolong se segolo sa Tshwane gore di tle di arolelane serala. E le dibui di etsa dingaka, baoki, baruti, badirediloago le barutabana. Botlhe ba bo ba le seoposengwe go lwa le sera se sa morafe.

Fa letsatsi e le laboraro, letsatsi la metshameko, go ne go tle go tlhophiwe barutwana ba se kae go etela kwa maakelong. E le gore e nne basupi gore bolwetse jo bo a tshela. E re fa ba boa gona ba tle maikutlo a bona a kgoberegile. Se sentle e le gore ba rata go leta go fitlhelela tsatsing la nyalo. Ba simolola go nna le mowa wa botho. Ba tlhomogela ba ba lwalang pelo. Baithuti ba simolola go ithera gore gangwe ka kgwedi go ntshiwe madi morago go tlhophiwe bangwe go reka dimpho le go di isetsa balwetse go ba lemosa kemonokeng ya bona mo bolwetseng jwa bona. Dimpho tse di ne di ya di le mo leineng la sekolo. Mogokgo, barutabana le barutwana ba akgolwa ke baagi go supa lorato le bopelotlhomogi mo balwetseng. Baopedi le bona ba ne ba sa salele kwa morago. Ba ikatisa ka natla, mme morago ba ye go gomotsa bao ba lwalang ka difela. Bao ba tlogelang lefatshe ba emiwe nokeng ka dipina mo diphithlong. Moano e le "Rotlhe re a fenya, Tshwaragano ke Matla."

Kgaolo ya borobedi

Bontle bo na le dibebejane. Pelo ya motho ga o ka ke wa e ithuta wa ba wa e fetsa. Fa go twe, “molomo o kgabaganya noka e tletse” go a bo go tewa fa go ntse jaana. Mosimane fa a ipala mebala ya kgaka o ne a bolelela mosetsana gore o a mo rata, a ka swa a ka mo ja. O ngwegile a ba a timetsa motlhala wa gagwe. A tlhaba pelo ya mosetsana ka lerumo le le setlhogo leo go leng boima mo go ene go ka le somola. Malatsi a tla a ba a kgabaganya. Mosetsana e sale a beile seatla mo phatlheng a gopola gore gongwe a ka mmona a tlhaga ka tsela a mo gopotse. Pelo ya ja serati. Go ne go se bonolo gore a ka lebala ka ga gagwe. Bolwetse jwa pelo jwa italetsa ka gonne bo ne bo sa tlhoke tetla go ka itelekela. Ka le ene ka go nna bonako o ne a nyela didiba a tlhoka kitso gore o tla mo fetogela longana mo isaagong. Se se botlhoko e le gore tsatsing leo a neng a etile a ba a kgabaganya gaabo a sa dumedise, o ne a tshwantsha motho, mme a se ka a gopola gore e ka nna ena. Motho a beetse hutshe mo phatlheng, matlho a fitlhilwe ka dipekepeke tse dintsho. Go itse mang gore o ne a boifa eng?

Kabelo o ne a leka go ka mo lemosa gore ga go dirwe jalo, mme a se ka a sekegela kgakololo tsebe. Tota o ne a se na nako ka gonne o ne a bonala gore o mo tirong. Ditiragalo tseo di neng tsa direga tsa simolola go tlhola dipelaelo mo tlhaloganyong ya gagwe. A gakologelwa ka moo moeka a neng a ikganetsa ka gona.

Ba sa tswa go fenya ntwā ba le babedi, go na le gore ba itumelele sekgele mmogo o mo tlogelela sona. Ga a itshwenye ka madume go mokapelo. Ba ne ba rerisane gore a oketse malatsi a go ja nala ga gagwe. Ao e ne e kete o a agela mosako gonne tiro eo ba neng ba sa tswa go e dira fa ba ne ba le mo leetong go ya kwa ntlolehalahaleng le fa ba boa e ne e mo lemositse gore moeka o mo boitumelong. Mo mosong fa a di raga a re o tlhola tsala; a fitlhela a dirile sa maloba. A bua mo pelong a re: "Athe, motho yo ke wa mofuta mang?" Fa a eletsā go phunya phefo ka mafatlha o dira jalo ka yona nako eo a sa laela. Ka re le tsona ditsala ga a di laele gore di mo direle mofago oo a tla ikentshang bodutu ka ona mo tseleng." A ikgomotsa ka gore ke ene yo o neng a mo lemosa fa e le diyathotadibapile. A itse gore ke mokgwa wa gagwe o a itlwaeditseng go o dira.

Morago ga dibeke tse tlhano moeka a hulaletse, mosetsana yo etsang mmaagwe ka bontle a etela mosimane yo o neng a mo tlhorontshitse ka dipotso malebana le Kgosi gore ba mo etele kwa ga gabo. Totatota e ne e se keletso ya gagwe, mme e ne e le ya ga mmaagwe morago ga gore a mo lemoge gore o a fela. Mosimane ka gonne o ne a le leferefere, a mmolelela fa a kopane le mongwe kwa toropong yo a mmoleletseng gore o tshwere ke namane e tona ya tiro, mme e tla re ka malatsi a boikhutso a ete go tla go ba tlhola. Mosetsana a simolola tiro eo a neng a itlwaetsa a gopola gore o tla mmoela. Lorato lo mo tsieditse. Bangwe ba ditsala tsa gagwe ba mo tlhanogetse ka gonne o ne a phuagantse Mogale yo o neng a mo lemositse gore o a mo rata. Ene yo o neng a na le maikaelelo a go ka mo tsaya go mo dira sego sa metsi. Leo lebaka ba sa le kaye le letona; leo le neng le dira gore ba rate go fetoga fa ba le gopola e le la gore moeka a tlolwe ke moeng a be a mo phunye fa godimo ga leitlho.

Ya re e le semakaleng ba mo ja ditshego ka gonne dilo o ne a di itirile. E ne e le moipolai yo o sa lelelweng. Ba itumetse gore o ithutile mathaithai a botshelo. Ba dumela gore ga a kitla a dira molato o o ntseng jalo gape. Le gale molato ga se wa gagwe. Ene o ne a gopotse gore letlhogonolo ke lobelo. Le ne le mo wetse ka gonne o ne a tlhophiwa mo gare ga batsayalobelo ba le bantsi.

Maswabi a mo aparela. Ya re a lemoga gore o ne a aketswa ke go ja nala ga moeka ka malatsi a boikhutso a itlhoboga. A tlhorontshwa ke lorato gore a be a rate go tthanola diretse mo lefelong leo a tsaletsweng mo go lona. Mmaagwe, ka go nna le kitso ka ga dikolo tse di kgakajana tse di nang le marobalo a barutwana a mo lemosa fa go le botoka go ya go ithuta kwa sekolong se segolo sa Bethеле. Kutlobotlhoko e ne e laola ditshwetso tsa mosetsana. A bona e kete go botoka go ka hularela bao e kileng ya nna ditsala le mokapelo. A dira dipaakanyo tsotlhe tse di neng di tshwanetswe go ka dirwa. Ferikgong fa e roga mosetsana a etsa mokapelo wa gagwe. Kabelo a re o botsa madume a wela mo mafokong a a reng ga a kitla a mmona sebakanyana. Lefelo ya nna khupamarama go motho le mmaagwe. Fa a bolelelwa lebaka ga twe ke ka gonne a ne a sa dira sentle kwa sekolong ka gonne ga a falola dithuto tsa gagwe.

E ne e le semphethe-ke-go-fete kwa sekolong. Bontsi bo le mo lepotlapotleng bo rata go kgatlhana le go dumedisana le bao ba kgaoganeng nabo ngwagatlola. Bao ba neng ba ntshitse la motlhagare e le bao ba atlegileng mo dithutong tsa bona. Maswabi ke gore ba phinyeditswe ke nakedi. Go bonala gore ba ikgoga fela ka ba pateleditswe ke bagolo. Bosetlabošane ba le bantsi ba tlhokometse ka maikaelelo a gore bona ga ba kitla ba balelwa mo lesomong le le tlhontseng. Ke raya le mosetsana yo o ne a se na kitso e e tletseng ka ga lefelo le.

Makhumo o ne a itheile a re o efogile mekgwa ya marato, a boleletse mmaagwe gore o tsile go itlhokomela. E le se sešwa go ena gore a mo laye jaaka motsadi. A itse gore ke ngwaga o mošwa, o simologile. Ke tlwaelo gore fa e le Ferikgong, letsatsi e le la ntlha mongwe le mongwe a bo a na le maikaelelo ao a ratang go a dira ngwaga otlhe. A na le dilo tse a ratang go di fitlhelela mo ngwageng o mošwa gore fa ngwaga o fitlha bokhutlong a tle a supe katlego ya gagwe. Mosetsana keletso e le go falola ka dinaledi. Lefelo le itshupile gore le mo amogetse, e bile le tsile go mo kgontsha go ka fitlhelela dikeletso tsa gagwe. Basetsana ba le botsalano. E ne ya re a goroga a fitlhela basetsana ba le babedi mo phaposing eo a e reboletsweng. Yo mongwe e le wa maemo a gagwe, fa yo mongwe a utlwile ka tsa ga morakile e kete ke ngwaga wa gagwe wa botlhano. A solofela gore wa maemo a gagwe o tsile go nna tsala ya gagwe ya go tshega le go tlhonama. Leina leo a neng a le tshwara e le Semakaleng. Ba felegetsa batsadi, ka mmaagwe a ne a patilwe ke motsadi yo o mo rotloeditseng go isa mosetsana mo lefelong le ka le wa gagwe a le mo go lona. A kaya gore go botoka gonne le ene wa gagwe a le mo go lona. A kaya gore go botoka gonne ene ke motho wa dingaka a ka rwala mmu ka sehuba nako nngwe le nngwe. Seo se neng se mo gomotsa e le gore wa gagwe ngwana o mo ratile a ba a dira gore a mmone a dira mophatlo wa marematlou.

A se na pelaelo gore o tla falola. Seo se neng se mo tlhomere e le gore a se felele fao ene a wetseng gona, a newa tsholofelo ke gore thuto e tla mo fatlholola.

Botshelo bo ne bo simolola go mo gomotsa mo matsading ao a neng a a boga. A dira botsala jo bošwa le basetsana ba tlhaga mo ntlheng tse nne tsa naga ya rona.

Go lemosega gore yo o neng a sa ka a kgona go tshola leina la gagwe ka a ne a gopola gore ga a ne a nna botlhokwa mo go ene, le gona a gopola gore ga ba ne ba nosana metsi, ba simolola go ratana. Re a tle re ititeye sehuba gore ga re kitla re dira dilo dingwe mo botshelong, mme mo tsamaong ya nako ga re fetoge boPetro. Monna yo o kileng a re ke tla swa le wena, mme fa loso le tsena lorato lwa tswa ka letlhabaphefo a re ga ke mo itse. Le gona re tla fata magodimo ka dipotso gore ke goreng botshelo bo ntse jaana kgotsa ka gonne bontsi bo fetoga baaki. Mokapelo e rile a re ke a go rata ke fa a raya go mo latlha a sa mo laela. Thandi morago ga sekolo o ne a tle a ba tsamaise go ba supetsa dikago tsa sekolo le go ba ruta maina a tsona. Diphaposi tsa marobalo di teilwe maina ke basetsana e kete batho ba rutilwe kwa moseja. Maina a gona e le a mafelo a a kwa godimo a kwa moseja. Sera sa bona e le fa go tla go tshamekiwa ka bona le fa go ne go ilebitswe ke barutabana. Mo tshimologong ba ne ba ikgatholositswe, mme ka gonne go ne ga tloga ga nna le bontsi jo bo neng jwa bona dikgobalo, ba lemoga fa go le botoka go ka ba fokotsa bogale. Ba tlwaela mafulo. A se ka a rata go itlogelela le fa bontsi jo bo gorogileng le ena e kete ba na le dingwaga di le dintsi ba le gona. Ba ne ba tlwaetse go ntshana se' inong morago ga go boa kwa sekolong morago ga go buisa. Loleme, batho ba balabala nako nngwe ba le bale gore ba tshwanetse go tsoga le dikoko. Semakaleng le Makhumo ba beya tshepo ya bona mo magetleng a Thandi. Fa nako e ntse e tsamaya ba lemoga gore go tshelwa jang. Maragaraga a bana ba ba mamina. Go twe selo ke go kwaya. Fela go ne go le monate, ka gonne ba ne ba sa dire phetelela ka gonne ba ne ba disitswe. Mo tshimologong o ne a sa rate go leka, mme a lemoswa gore bontsi bo intsha bodutu jalo. O ne a lemogile letsatsing leo ba neng ba amogelwa semmuso jaaka baithuti, ba bo ba begelwa modimo Oupa Thubego fa e le bo magorogomašwa.

A lemoga gore baeka ba tsamaya ka bobedi ka bobedi ba etsa tsatsi la Noa. Wai! Maaka a loleme.

Ntlolehalahala ya sekolo e ne e tle e tsise mmino, metshameko ya diterama le metshameko ya diatla. Barutwana ka Lamatthatso mongwe le mongwe ba ne ba thologela gona go ya go itumedisa le go khutsisa ditlhogo morago ga namane e tona ya tiro eo ba neng ba tshwaragane nayo mo gare ga beke. Le fa ba ne ba beelwa nako, se se ne se sa ba thibele go ka itsane le go itumedisa. Bontsi jo bo neng bo kwaya bone bo kgatlhana gona mo lefelong le. Jaaka ba ne ba tshepile Thandi mo dilong tse dintsi o ne a kgona go ka ba itsise ditsala dingwe tsa gagwe. Mosetsana a tle a akgolwe ke balekane gore o neilwe leitlho la go tlhopha. E le tshimane ya maratwagolejwa, batho ba apesitswe ka seriti. Ba le bantsi ba bona e le baeteledipele ba mekgatlho e e farologaneng. Ke raya mekgatlho wa baithuti, kgwele ya dinao le bathubalebelo le e mengwe. Ba itsane jaaka ditsala le gona ba sa lebelele gore go tla tswa sengwe mo isaagong.

Semakaleng e le yo mmotlana ka dingwaga fa a lekalekanngwa nabo. Ka le ene o ne a sa timiwa bontle, yo o simologileng e le tsala a tlhaga ntlheng ya Mafikeng a nna le kgatlhego mo go ena. Botsala jo jwa gola moo e neng e tle e re ba gopola ba keketege ka ditshego ka gonne ba ne ba retelwa ke go leba isaago. A lala a padile gore ga e le ena ga go ope yo o ka mo dirang gore a kgaogane le maikaelelo a gagwe a gore ga a ne a amogela ope mo pelong ya gagwe. Ga simolola ya matlho a mahibidu. E le ntwaga magareng ga maphata a mabedi. Bao ba leng mo ntweng ba sa rate go ineela. Lotlhakore lo longwe go na le mosetsana yo a tlhotlheletsang molelo gore a se ka a latlhela seditse e kete legatlapa. Ba le bantsi ba eletsa gore ntwaga e mosetsana a e lwang e kabo e lwewa ke bona. Fa e le mo go ena tse dintsi di le bofitlha.

O ne a sa eletse go ka bona leina ka a itse sentle gore fa motho o ikaeletse go bona leina o a tle a fiswe ke molelo oo o tla mo bayang lobadi. A sa tlhole a rata go ka nna bonako mo ditshwetsong tsa gagwe le gona ka nako e kgolo le e nnye a gopola maikano a gagwe mo go mmaagwe. A etelwa ke ba le bantsi le gona a sa itse gore ba itsile jang. Ka lefelo leo le ne le se legolo mo go kalo, e ne e tle e re go diragetse sengwe go tswa mo ntlheng nngwe, gongwe kwa tshimanyaneng kgotsa kwa tshetsanyaneng, e re le le latelang le tlhaba botlhe ba bo ba itse se se diragetseng.

Letsatsi e ne e le la tshipi fa barutwana ba ne ba kailakaila ka fa ntle ga sekolo. Molao o ne o ise o thatafadiwe jaaka gompieno ka gonne e ne ya re baeka ba newa monwana bona ba tsee seatla se feletse. Fa ba ya go kgabaganya felong foo noka ya Monamaladi e fetang gona fa e lebile Nkaikela ga atumela lekau leo le neng le sa ipelaele. Le feditse dingwaga di le pedi le sa kwae, le gona le se na kgatlhego mo tshetsaneng. Bangwe ba mo kaya dišaše. Go ne go tle go tlotliwe gore ke legatlapa, gompieno o ba lemosa gore ga se legatlapa jaaka ba tlogile ba gopola. A mo atumela, ya re ba bona gore o gorogile ba ba naya tšhono ya go ka tšhotla magang a bona.

"Kgaitsadiake dumela, dumela wena naletsana ya me".

"Dumela, ke tla re o mang?" A botsa e kete ga a itse leina le fa a ne a le gakologela.

"Leina ke Sello, selonyana sa me."

"Iyoo! Motho o ikaeletse go ntshotla. O mpitsa selonyana?"

"Nnyaa, ga o a ka wa ntlhaloganya, mothonyana wa me. Fa ke re selonyana ke a bo ke supa lerato, tlotlo le boikokobetso. Ka re lorato ka gonne o utswitse pelo ya me."

"Ao, o nkutlwisetsang botlhoko? O tshela jang fa ke go tseetse karolo e e botlhokwa ya mmele wa gago?" A mmotsa a wetse makgwafo.

"Ke tota ke go rata moratuwa, ke ka utlwa botlhoko thata fa gompieno ke tla go tlogela o sa amogela lorato lwa me."

"O pelotelele motho ke wena. Nte ke re go.... " A mo thibela ka go mo tswala molomo.

Mosimane a tsaya seatla ka boikokobetso a se atla go mo lemosa fa a kgotsofaletse karabo ya gagwe. Go tloga tsatsi leo go ne go sena ope wa baithuti yo o kileng a dumela gore ba tsile go kgaogana mo isaagong.

Malatsi a ne a tsamaela ka bonako jwa logadima ka bakapelo ba ne ba rwadisana morwalo o o bokete wa botshelo. Ya re go atumelwa malatsi a boikhutso a mariga ba simolola go ngongorega. Ba dumela gore; "sedikwa ke ntšwa pedi ga se thata". Ba dika nako ka go leka go bona gore ba ka e jabetsa jang. Semakaleng a bo a butse diatla go phimola dikeledi tsa ba ba lelang. A bolelela tsala ya gagwe gore a ka tsaya beke mo malatsing a gagwe a boikhutso go etela kwa ga gaabo. A mo lotlegela ka fa batsadi ba gagwe ba ratang baeng ka gona le gore ba tsile go mo amogela ka diatla tsoo-pedi. Gongwe e ne e le lobaka le le dirileng gore a tlhotlhetse tsala ya gagwe go ka tseisana leeto le moeka. Go ne go tla bo go akiwa fa go ne go ka buiwa tse di sokameng ka ga leina la gagwe. Botho le maitseo a gagwe e kete ga se moeteledipele, di ne di dira gore barutwana ba le bantsi ba rate go nna gaufi le ena. Maemo ga a ka a mo taga ka gone le fa basetsana ba ne ba mo rata ga a ka a itigela fela, o ne a itshoka a emetse yo o tla mo gorosang jaaka ngwetsi kwa ga gaabo.

O ne a setse a amogetse lokwalo lwa gore o tla tlodisa malatsi a ka balwa mme morago ga foo o tla goroga. A fata magodimo ka dipotso a leka go bona dikarabo gore ga a ithuta botshelo. O ne a itse gore o ne a utlwiswa botlhoko ke mofeti ka tsela. Seo e ne e tsile go nna thuto mo botshelong. Maemo a gagwe a mo kaya mosadi ka gonne o ne a ithutile mathaithai a botshelo. A itshegetsa ka tsholofelo eo a neng a mo solofeditse yona gore o utlwile, a ka se boeletse. Ka nako e le sera sa motho, malatsi a goroga gore ba boele magae. Ba laiwa ke barutabana go itshwara sentle le go buisa ka gonne ngwaga o le gaufi le go fela. Ya re bontsi bo tlhamalalela magae bo tlhologetse batsadi, ene a tsaya ya Mafikeng. Matswalo a robetse ka gonne o ne a laela ka lokwalo. Motho yo o botlhale o a tle a fetole maikaelelo a gagwe. Go ene Sello a sa tshwane le wa maloba. Yoo ke senokwane sa go ka latlhelwa mo kgolegolong.

Batsadi ba ne ba sa belaele sepe. Sello a ja nala letsatsi le letsatsi. Ngwana ba mo ratile le fa ba sa itse batsadi ba gagwe. Ba itumelela boikobo jwa gagwe. O amogetswe ka diatla tsoo-pedi. Seo ba neng ba se itse ke gore ke ditsala. O tla bo o boletsang tse dintsi fa o sa rate go epolola tshele. Ba boleletswe gore ka Lwetse o tla eta nae. Moeka a etelwa ke basetsana ba babedi. Semakaleng ba sa simolole go mmona ka e le ngwana wa fa gae fa yo mongwe ba itumelela boingotlo le bontle jwa gagwe. Bontle o ne a bo taboletswe ngwana wa motho. Gongwe se ke sona se se dirileng gore Sello morago ga dingwaga a tsosolose maikutlo. Marematlou a ikaeletse go o digela le go tswelela ka bonako gore a tle a age motse. Botshelo ke sera sa rona. Ba le babedi kutlobotlhoko e ne e dirile gore ba ikane gore ga ba kitla ba dira gape. Tsatsi lengwe a ja nala a le esi. Kagiso eo e neng e rena magareng ga bona ya tloga ya senyega. isaago ya senyegela ruri. Ya re a re o a eta a aga motse, bagolo ba sa gopole gore wa bona o setse a butswitse. Ga diragala. A itse gore ke sona se a neng a se itima dingwaga tse dintsi.

A kgabaganya dithaba ka letlhogonolo, metsi a ela. Ga diragala. Ba lemoga gore ba tshwanetse go dira ka natla gore ba age mmogo. Seo ba se utlwileng e le se se ka ba lotlhanyang le batsadi. Ba sa gopole gore ba ka ya maele di le kalo. Le gona ga se ka ga nna le phetogo. Go bona ya sala e ntse e le bana. Leina le ga se ka ga nna bonolo go ene go le tlosa mo magalapeng a gagwe. Leina Sello, leina le le mo pelong le mo maikutlong a gagwe. A rata go ikwatlhaela bomatla jwa gagwe jwa go mo losa ntwana e kalo, kana tshimane e boferefere. O a tle o utlwele motho botlhoko a omeletse melomo e le semakaleng, o re o mo dira motho ka go mo amogela a tloge a go gatelele fa fatshe a re o dumele fela. O ne a ithusitse ka gonne o ne a mo tlotla. Le gore a tloge a mo iteseletse o ne a tsere nako. Se ke sona se moeka a neng a rata go mo gorosa fa a digela ka dithuto tsa gagwe.

Mmaagwe o ne a itumela thata fa a mmona gonne ka malatsi a Mopitlwe-Moranang o ne a lotlegelwa gore o rata go ikhutsa a le kwa sekolong ka gonne ga a rate go bona Kgosi yo o mo phuagantseng le go mo laela a sa mo laela. Le le latelang a dira tiro eo a neng a e tlwaetse pele a romelwa kwa sekolong. Fela loeto lwa gompiano le farologane le a mangwe ka molaetsa. Mo go lona o botswa ka ga botshelo le go mo lotlogela ka jwa gagwe. Ya re a mmona a itumela thata ka gonne moeka o ne a etile mme a mo tlogelela ditshwantsho. Loratonyana lo sa ntse lo le gona. A di tsaya ka maikaelelo a go di gagola. A fitlhela a ntshitse lefoko le legolo leo a sa gopolang gore a ka le ntsha ka wa gagwe. A tsewa ke maikutlo fa a gopola ngwagatlola le gona di buiwa go omanwa. Ba itumelelana. A mo lotlegela ka lorato le ka diphetogo tseo a sa di itseng tsa mo motseng.

"Kabelo o bua ka lorato?" Potso a sa itse gore e tšhemologile jang.

"Lorato, rona re ja mašwi le dinotshe. Ga re rate go jewa ke nako."

"Rona bašwa. Re a tle re ipiletse mathata a le kgakala le rona. Maloba o ne o leka go re ruta ka ga mogare. E kete gompieno o fetotse lewa."

"Tsa maloba di fetile. Boruti jwa rona bo ratile go re ja nako. Bagolo ba tle ba re time monate ba ntse ba re re lete. Fa re ka sama le badimo re ise re utlwe re tla sekisediwa go sa dire tiro eo re tshwanetseng go e dira."

Ya re a lemoga gore ga a tlhole a na le ena, a mo ikgatholosa. A lemoga diphetogo tseo di diregileng mo go ena fa a ne a le kwa sekolong. Go itse mang? Motho o a tle a fetoge a sa le a makaditse ditšhaba. Sekolo seo e neng e le sephiri se mo fetotse. Fa a ka bo a sa mo lotlegela pele, a mmotsa gore o le tswa ntlha efe, a ka bo a mmoleletse ka fa a neng a tseya tshweetso morago ga gore mmaagwe a mo lobeletse gore o ile majako. Le fa a ne a mo ithutile e bile a itse gore ga se motho wa go ka ja nala. Bontle bo le kae? Leina leo la felelela le tswile mo molomong wa gagwe.

Mmaagwe a mmolelela gore ke kgale a belaela. A re o sa ntse a mo ithuta. Lefufa a tshwara ka tlhaa. Go sa ntse go le phakela gore a ka mmolelela. A ka tloga a dira gore a tlhorontshege.

"Ngwanaka, lerato re tshela ka lona. Ke mpho ya Modimo go motho. Ke rata gore o itshole, o itshireletse."

"Mma, go itse wena gore ke lwela go itshola jaaka lekgarebe."

"Go bolwetse jo bo tlhasetseng. Se tabogele mapai. Le fa o ka kaiwa tumuga, se tabogele dikobo."

"Tota leina leo ke le umakileng mong wa lona o itse sentle gore ke rata go leta?"

"Ke fetsa ka gore se robale gotlhe, go bolwetse. Ke boammarui, bo teng."

A ikgalemela go ka botsa dipotso kgotsa go tshwaela. E le sa ntlha a mmona a le mo maemong ao. A lemoga gore o a mo rata, o mo ratela botshelo. Mokgwa oo di neng di geletse ka ona, go diregileng fa a ne a sa ntse a le kwa sekolong. A e le gore o mo kgopisitse ka go bitsa leina la Sello. Yo, o gaisa wa ntlha. A mo kaya monna ka gonne o ne a na le maikaelelo a go nna motho mo isaagong le gona a dira ka natla go bona tsotlhe tseo a ratang go ka di fitlhelela. Ya re a di latlhela bofofu gape a rata go betoga, a iphitlhela a di latlhetse mo molelong oo o neng o gotseditswe serame seo se neng se gaketse ka fa ntle. Mo motshegareng ga a ka a utlwa phefo ya mariga eo e neng e tlhaba marapo. Le gale o ne a gopotse yo o ratileng go nna tsala ya gagwe. O ne a mo eleletsa tse di gapang maikutlo mo botshelong.

Dijanaga di ne di thuba phefo ka dinko di sa rapelesege. Lorole lo beta mokodue, matlho a phage a sule boroko. Ba ne ba itlhaganeletse gore ba boele morago go ise go nne thari. Boitumelo bo laola barutwana. Ba le bantsi ba rata go kgatlhana ka gonne e ne e setse e ka nna kgwedi ba kgaogane. Go bona e ne e kete ke dingwagangwaga. Ba le bantsi ba sa rate legae jaaka sekolo. E re ba tsere dikgang ba bue ka ditsala, dijo le metshameko ya kwa sekolong. Ba setse ba fetogile ditshwakga. Legae e le mmaba ka gonne batsadi ba ne ba tle ba ba lemose gore, "ngwana kgomo o tshwanetse go ithuta molodi a gopole letsatsi leo malata a ileng". Sa bona e le go tšhotla dikgang tsa kwa magaeng. E re ba re ba bolela ka bakapelo kwa gae o utlwe gore ga ba ba lepalepane le ba fa sekolong. Boammaruri e le gore baeka ba latlhegelwa ke dikgele.

Semakaleng a di etile kwa pele, e kete motho a di itse etswe a boleletswe.

"Ao, tsala. O ne wa ya lewatle?" a botsa a thubegile ka ditshego.

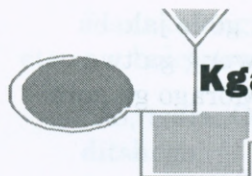
"O tota o ratile ke lefelo la bo Semakaleng. Bona ka fa o leng mosweu ka teng? Sefatlhego se tlhapogile."

"Wai! Thandi. O a bo o rata go mpatla tshele."

Ba tshwara se le sele. Ya re ba lemoga gore nako ke legodu ba tloga ba bo kgontlha. Mo malatsing ao botsala bo goletse kwa godimo, dijo di simolotse go wela sentle. Ga go se se gaisang pelo e e itumetseng mo botshelong. Maikutlo a bokgarebe a sa ntse a le bolelo. Dipuo di ba tlhotlheletsa gore ba leke ba se ka ba tlotlelwa. Bangwe e re ba re ba leka sa ntlha e bo e le nako eo ba welang mo seraing se se setlhogo se se gaketseng.

Sello le ena o ne a setse a fetogile. Setlhako o kgona go ipona mo go sona. Maitsholo e le a lekau tota. Lekau le le etetseng kwa ga gaabo mokapelo. Wa kwa Mafikeng le ena a supa boitumelo jo bogolo. Go a tle go twe, "mosekaphofu ya gaabo ga a tshabe go swa lentswe". A Tebogo, Sello le Nteseng ba ne ba bone seo ba neng ba se senka? Tebogo e re a tsere magang le ditsala a ba bolelele gore Mafikeng ga se lefelo leo ene le Semakaleng ba ka agang mo go lona fa ba tsayane semolao. Moeka a bua ka Gauteng a sa itse bophologolo boo bo inyalantseng le batho. Seo motho a neng a ka akgola makau ka sona, e ne e le maikaelelo mo botshelong le lerato lwa nnete mo go bakapelo. Ga se gantsi tshimane e e golang e ka nna le maikaelelo a go ka tsaya bakapelo jaaka basadi ba bona ba ka moso. Bontsi bo mo metshamekwaneng, ba tshameka ka lorato jaaka motho a ka fetola diaparo.

E a re ba sena go kgotlhela ba tlogele fela go le jalo ba tlhabele pele. Basimane ba akgola yo go tlogilweng ga twe o tshabela tshetsana mo tlhareng sa mmitlwa. Morago ga gore a ba lotlogele gore o kgabagantse molapo.

Kgaolo ya borobongwe

Batho ba ba se nang botho ba tle ba wele mo dipharagobeng. Bao ba sa itshegetseng ka Motswana fa a re, "gaabo boi ga go lelwe", ba tle ba tsholole dikeledi tsa boikotlhao. Fa a ne a simolola go kgwa mowa gore ga a sa tlhole a eta kgafetsakgafetsa a mmona a thula kgoro ka sehuba ka go itse gore katse ga e teng. Tsa maloba di ratile go mo ntshetsa ntle. Lefoko a le ntshitse Sammy ka wa gagwe gore o tsile go ipusolosetsa. Ee, o tsile go di gama a sa di tlhapela. O tsile go mmaakanya. Ga le boe. Ga bonagala sentle gore o rata go e tsamaya gape. A iteile sehuba gore fa e le gompieno o tsile go mmereka Sekwena. Fa a sa ntse a re o a gakgamala, a itse gore o tshwanetse go tshwara thata e sere gongwe a wa a phutlhama.

"Lefelo ke lona leo. Tsotlhe di simologile gona."

"Ao! Goreng o ntse o sa mpolelele. Le gona wa re ke a mo tshepa."

"Mma, motho ga a itsiwe e se naga. Ke go loma tsebe fela ka go tlhomogela pelo."

"E tla re ke re ke dipitse ke di bone ka mmala. Ga ke dumele sepe sa tse o di mpoleletseng."

"Dikopano tsa mafelo a kgwedi ke tsona tse."

"O molotlhanyi. Ke goreng fa o ne o sa tswale molomo o o buang thata wa gago. A ke tla go tshwarela go tsotlhe tse?"

A simolola go mmolelela ka mo a neng a na le kgatlhego mo go ene ka teng kwa Pudumoe. Ga a ka a kgona go ipala mebala ya kgaka kwa Taung. Ba le babedi ba na le bana le balekane. A mo tshwara ka loleme gore a bo a wele mo seraing. Le gona go ne go mo thusa eng go tlhamalala fa moeka a tsamaya le dinyatsi. Le fa a ne a lemogile gore Thapelo o fetogile, o rata go tshela jwa batho. Ene mo gare ga batho botlhe? A e ka nna ene yo o ka mo jabetsang? Morago ga gore a we a tsoge le ena, a itshoketse dikgobo ka ntlha ya gagwe. A tlhobogane le bontsi jwa ditsala tsa gagwe morago ga gore di se atlege mo go mo tlhotlheletseng go phuganya mokapelo. Go tsona e se motho e le molatlhwaleboba. Ya re a re o a gopola a rata go fitlhelwa a atlile lefatshe." Moratuwa a tla a ntira dilo." Ao e ne e le mafoko a gagwe a bofelo a lebetse gore o na le bana. O ne a sa lemoge fa a tla iphitlhela a wetse mo thamong ya moeka a senka kgomotso. Maloba ya nna maabane. A fitlhela legadima le setse le phatsimile. Ya re a ipotsa gore go diregileng, a itse gore o mo iteile ka tladimothwana. O nnile botlhaswa go laolwa ke maikutlo. Ya tloga ya nna tlwaelo. Le gale o ne a sa belatse. O sejanaga sa segompiano se se mabonomantle, o madi le ntlo e e mabaibai.

A ipeditse sehuba gore fa a tsena o tsile go mo tshela ka tsona. Go ne go kete go nna le selo se se kgabaganyang mo tlhaloganyong ya gagwe. A ke sona seo a neng a leka go mpolelela sona? O ne a itshwara gore a se kgwe se se mo sehubeng. Ga tla maikutlo a seeng gore fa a ka mo kgorogela gongwe o tla bo a mo siamololela. A bona gore go botoka go tshwana le mo malatsing a a ntseng a kgabaganya. Le fa a ne a kgarakgatshega gonne seo e ne e se maikaelelo a gagwe gore a be a iphitlbele a ikabile motho e se wa gagwe. Ba kopanela tsela ya go tlhorontshwa ke maikutlo. Ba lala ba padile gore ga ba kitla ba bolelelana se se ba diragaletseng.

Batho ba, ba ne ba na le lerato go bana ba bona. Lorato lo ne lo simologile go tsidifala fa e tla re tsatsi lengwe a re o a omana a tloga a mo tshela ka tsona. A iphitlhela e kete ga a ikatega. A re o leka go ikwatlhaya le go ipobola ga pala.

"Tsatsing leo ke neng ke rata go go bolelela tsotlhe ke ne ka garolwa ke letswalo ke boifa maragaraga a a tshwanang le a?" A lemoga gore e ne e se ka maikaelelo a a tletseng. Motho a tseile tshwetso a sa tlhole a gopola bana. A mmolelela gore o a huduga le gona o rata go tlhala. A leka go e tlhabana senna ka gore Lorato e nne motseraganyi, fela a iteya kwa ntle jaaka tlhobolo ya bujane.

Lokwalo lwa tlhalo lwa goroga, mme ba kgaogana dithoto. A mo fitlhela a gateletswe kwa kokelong ya Baragwanath. Dingaka di ne di rata go mo golola ka di dumela gore di lekile, mme di paletswe. Tsa tlhalosetsa ba gaabo gore molemo ke go letela tshipi. Fa a goroga o ne a ntse a itse gore o ne a setse a mo lotlegetse gore o ineetse gore a balelwe le badimo. Tsatsing leo a neng a mo etetse o ne a bone ka fa a fokotseng ka gona, motho a ka phepheulwa ke phefo. A ikgomotsa ka gore ga ba mo tsaya ka bonako. Sefoka o se tsere ka gonne ga a tsamae a le nosi. Tiro eo a e reketsweng o o dirile ka manontlhotlho. Lebaka gore Lefufa a ete e le go mo lotlegela gore rrakgetse-ntshala-morago, ke raya dimo wa bona yo ba sa leng ba lwa nae ka dilemolemo o wele. Balekane ba ne ba sa lemoge gore ditiro tsa bona tsa lefifi le bona di ba amile le ba malapa a bona.

"A o sa ntse a akotse?" A mmotsa a iphetola go bonala gore o a ikgapeletsa.

"O sa ntse a akotse moloi oo. Ke utlwa go twe o tsile go dira mo bookelong jo gautshwane."

"E kete a ka mphitlhela ke setse ke ragile kgameo."

"O se ka wa mmoifa, o tla re sala morago le ena."

"Go thusang re duela ka matshelo a rona le bana ba rona?"

"Mmata, bolwetse jo ga bo kgetholole. E re lo bona di ja maaparankwe malata lo itlhoboge. A re ikgomotse le fa re ka nyonyiwa, ka gore le tsona dingaka di a tle di amiwe ke bolwetse jo."

O ne a mo lotlegela gore a ka seka a ba tswa dinaleng mo sebakeng se. A ikantse ka fa a neng a kgaoganya basetsana ka gona. A tlhoka yo o ka mo thusang ka go mmolelela gore a batile e e thamo telele, Sammy. Sebe sa phiri e le wa lekgotla la bona. Batho ba timetswa ke mathaithai a bona. Botlhale jwa bolaya mong wa jona.

Morago ga phitlho ya Tshepiso a utlwa go twe tsala ya gagwe e amogetswe mo bookelong. Ka magang a tseiwa ke phefo a se ka a lala a gore o jewa ke eng. Dipuo tsa simolola go anama. Bangwe ba re kgale re mmona gore o tla felela mo phefong fa bangwe ba mo eme nokeng. Ditsala tsa gagwe tse pedi di aperwe ke maswabi ka gonne ga a dira jaaka mmona. Go tsotlhe tse mosimane yo a neng a di lelela e le mokapelo wa gagwe, yo o tlogileng a nna bofefo mo ditsuatsueng tsa botshelo a mo fetogela. A se ka a mmeya molato ka gonne o ne a mo neile pelo ya gagwe yotlhe a tloga a mo direla bosula. Ba tloga ba beya yo o setseng a bone kotlhao ya gagwe molato, mme ba itse gore ke diyathota di bapile. Ba ikwatlhaela go sa kgalemelane. Ka kitso ya gagwe ya bongaka a itse gore wa gagwe o tshwaetsegile. Ga a kitla a mo itshwarela. Ke ka ntlha ya go tlhoka botshepegi jwa gagwe. A leka go tlhatlhoba mathata ao a dirileng gore botsalano jwa bona bo senyege, e se jwa bona fela, mme e le jwa bakapelo le bana ba bona. A tlhoka kitso gore le bana ba bona ba aperwe ke leru le lentsho.

Ba dira seo ba neng ba tlwaetse go se dira pele ba kgaogana nako e telele e leng go gomotsana. Tsatsing leo ba neng ba kgatlhana ka lona e le nyalo, ba ne ba gomotsana fela jaaka gompieno. Gompieno ba lebanwe ke namane e tona ya mathata ao a ba senyetsang metse.

O ne a sa ntse a tlhatlhoba batho fa a tla wela Lefufa yo o kileng a mo senyetsa motse. Ene yo e neng e tla re a tlhaga mo boikhutsong a fitlhela a senyegetswe, mme a lomiwa tsebe go twe ke ene yo o neng a tlhotlheletsa batho gore ba mo rute batho. Ya nna e kete o a lora. Fa a re o gopola mmaagwe a itse gore Modimo o tshwanetse ke go bokwa ka gonne a mo thusitse go kgabaganya melapo e mentsi e e neng e le dirai tseo ba neng ba mo thaisitse ka tsona. A kata ka sa morago a rata gore mosetsana a se ka a mo lemoga.

"O bewa ke eng fa?"

"Ke a lwala abuti Thapelo." A araba ka maitseo.

"Bothatha ke eng ngwana wa ga mma?" A botsa ka boikokobetso a mo lemosa gore ga se mmaba wa gagwe.

"Ke bolwetse, o a bo itse. O intshwarele fa ke go diretse ka setlhogo mo botshelong." A mo tsena ganong.

" Ngwanamma, re bana ba thari e ntsho. Re tshwanetse ra itshwarelana mo makoeng. A re le bale tse di diregileng tsa paka e e fetileng." O ne a gopola gore o tla nna lesego jaaka tsala ya gagwe ya go romelwa kwa Taung go twe o amegile, ya re a ya go leka, fa a boa morago ga gore a re tiro o e weditse a fitlhela a siame a le phepha. A tshola ngwana a ba a wetsa marematlou. A kgotlha setlhako fa ba sena go laelana a sa itse gore mosetsana o kopa boitshwarelo fa a dirile eng. Mongwe a mmita ka leina fa a sa ntse a re o tla tswa ka kgoro. Ya re a latlhela bofofu a itse gore lefatshe le tla bokhutlong. A bona motho yo o neng a sa solofela go ka mmona.

Mosetsana yo motshwana yo o neng a gogela ba le bantsi kwa lefelong la maitiso. Mosetsana yo e neng ya re tsala ya gagwe e mmona ya itlola matšato. Go sa diriseng tlhaloganyo a iphitlhela a šwele. Yo ke ene yo o tlogileng a tlhamalatsa puo gore fa go twe intshwarele ke ka gonne ke ne ka go epela lemena la gore o wele mo bolwetseng. Go tloga tsatsing leo a itse gore ba losika lwa mosadimogolo ga se batho ba go ka tshepiwa.. Ke dibata tseo di ka gagolang motho di mo tlogele a sa ikatega. Sa ntlha ba mo nositse seno se tlhakane le kgakalo. Morena a mo tla matshediso ka go betola pele se tlhakana le madi a gagwe. Ya re ba tlhwaile tsebe ba tloga ba bona dingwaga di kgabaganya a sa direge sepe. Sa bobedi a neelwa mosetsana yo o tlogileng a mo tlogela a sa mo laela, a thusiwa ke mosomelwane. Ya re a mo utlwela mo kokelong a re o a mo tlhola a bo a latolwa. A sena kitso gore ke seo a neng a se eletsa. Sa boraro a thubelwa ntlo a etile. Gompieno o utlwa go twe yo o neng a ba tlhakantse berese botlhe pele ba etela Tshwane sa ntlha o ne a lebagantswe ena. Ke ena yo o tlogileng a latsa tsala ya gagwe Sammy le mokapelo Motshedise mo kokelong.

Mathapelo o ne a ikwatlhaela go nna seelele ka go tloga a tlogela mogatse a reetsa leferefere leo le mo lwadisitseng. Kutlobotlhoko e le gore ga a kitla a bona bana ba gagwe bao ba neng ba dira gore a nne le lebaka la go tshela. Bokgoni jwa bona kwa sekolong bo mo tsosetsa keletso ya go ka ba bona mo isaagong e le batho mo morafeng. Go ne go sa tlhole go fitlhegile mo go ene gore le fa motho a ka nna le maitshwaro a a phepa o a tle a relele mo botshelong. A lemoga gore motswana o ne a le mo mafokong fa a ne a re “o se ka wa tshega yo o weleng, mareledi a sa le kwa pele”. E ne e se motho wa tshotlo, le fa re ka mo senya leina o dirilwe ke maikutlo. O ne a rata batho ngwana wa batho. A tloga a tshepa motho a sa itse gore o busolosetsa mosetsana wa gagwe Keamogetswe. Mosimane a boifa go rothisa mmutla madi.

Mogatse a mo ema nokeng ka malatsi otlhe a bolwetse jwa gagwe. Tsatsi lengwe a bona Thapelo a tsena le mosetsana e le la ntlha a mmona. A mo tlhoma matlho, mme a itse gore le fa a ka bona tsela mogatse ga a latlhega. A tloga a nna bonolo jaaka kwana fa a mo itsise gore fa a rata go mo ya ntlo o mmuletse ditsela fela a mo tlhokomelele bana. Lorato a mo itsise gore mogatse o ne a setse a kgaogane nae. Lerato la bona le sale le tsidifala fa ba bowa lewatle. A mmolelela gore o rata go lebelela ena fela, ntekwane o tla utlwa ka tlhalano. Ya nna e kete o utlwile ka tsa ga morakile. A rothisa keledi, mme a mo gomotsa ka go mo atla. A koafala thata fa a utlwa ka ga Kutlwano maitibolo a gagwe. A ikgomotsa ka gore ke botshelo.

Kwa gae botshelo bo ne bo fetogile ka go tlhoka borutho jwa mme. Go ne go itshupa gore o tshwara thipa ka fa bogaleng. A ba rotloetsa gore ba dire diteko go itse fa ba sa ntse ba ka itlhokomela. A bua se e le ka go bona gore ba setse ba godile. Letsatsi leo mosimane a mmotsa, ga a ka a mo tshepa. Ba ne ba setse ba tlwaetse go ntshana se inong, fa a tla mmotsa ka mosetsana. A mo gopotsa tsatsing leo a neng a ba ema ka lefoko mme monnamogolo a tlala kutlobotlhoko ka a gopotse mosimane wa gagwe kwa gae. Fa a ne a mo leba o ne a bona Thapelo morwae wa madi. E ne e re fa a lebelela ditlogolo tse dingwe tsa gagwe a itse gore bone ke letsopa la maloba. Ba gompieno ga se bao motho a ka ba ikanyang gore ba ka mo fitlha. Lerumo leo le neng la tlhaba pelo ya gagwe le ne la nna thata mo go ene go ka phekolwa. O latlhegelwa ke maloko a mabedi a lelapa la gagwe a lebile, go se ka mokgwa oo a ka a pholosang ka ona.

Sello morago ga dingwaga a ntse a itsane le Makhumo o ne a mo tsaya go nna mosadi wa gagwe. Morago ga ngwaga ba tlhogonolofatswa ka ngwana wa mosimane.

Go tloga mo botsalong jwa gagwe o ne a fokola thata, a lwala ka malatsi a mantsi. Ngaka ya mo tlhatlhoba madi, mme ka maswabi ya fitlhela a na le mogare. Ga a ka a ba tshelela. Morago ga loso lwa ngwana wa bona ga tsoga dikgogakgogano. Mosimane a rata go itse gore ke goreng fa a mo dirakantse dilo? A mo tlhalosetsa gore ga se ka maikaelelo. Fa ntwana e ntse e fagile a gopola lekau la kwa Tlokwe. A itse gore o tsile go tsena ka leina la Kgosi mo lebitleng. Ba senka thuso mo dingakeng mme tsa kgona go ba lemosa gore motho o kgona go tshela sentle le fa a na le twatsi ya bolwetse jo. Go ne go se bonolo mo go Makhumo go ka itshwarela fela mogatse o ne a leka ka metlha go mo gomotsa le go mo lemosa gore ga se molato wa gagwe.

E ne e le nako eo a neng a thanya ka yona mo borokong ka go itse gore moeng o ne a sa tsamaisa lorato e ne e le bese ya bolwetse ka gonne o ne a nna a le mo tseleng ka metlha. Nako e, e ne ya dira gore a lemoge gore fa a ne a itatola motho a mo itse e ne e le go dira gore a se ka a mo loma tsebe. Lekau gore le fete gaabo le go tsena le sa tsene molato e ne e le o tshwanang le o. Le ne la tswa le sa dira mofago gore le tle mo Gauteng ka go lomeletsa ngwana wa motho a tshwanetse go nna ngaka. Ba gaabo ba mo tsoma ba rata go mo lobela dintsi, mme a tlhanola direthe.

E ne ya re Makhumo a utlwela gore Mogale le ena o mo mathateng a, a retelelwa ke go bo tshela ka kagiso. Ngwana wa motho a lekile go ikilela a tshelwa ke madi a moeng mo leitlhong a sena botho. Ya re a etela ngaka ya mmolelela ka bolwetse a sa solofela gore bo ka mo tshwara. Sa ntlha o ne a dumela gore ngaka e ja ditlhare ka meno ka gonne o ne a ise a ke a ikutswe. Ya re a tlhatlhoba botshelo jwa gagwe a itse gore o phepa. Fa a ka bo a nwa a ka bo a gopotse gore o ipagolotse mogodu mo setlhareng a jele ntshe. A tlhora gore a sale e le letlhokwa.

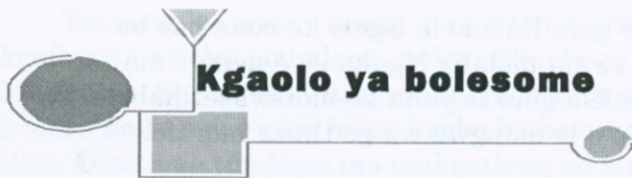
Tsatsing leo a tshwarang gore o tshetswe ke madi a kgofa kwa ntlolehalahaleng, a ikwatlhaela go itsane le Makhumo. Se ya nna thuto eo a neng a rata go e ruta le go lemosa ba bangwe gore ba se kgobe ba ba amegileng ka ba sa itire. O ne a sa tlhokege mo makgotleng ao a neng a rata go fetola matshelo a bašwa.

Kgosi fa re bua o lwalela loso kwa ga gaabo. Morago ga gore a lemoge gore ga go na molemo mo go ena a ipeta sebete a boela Tlokwe ka go twe gaabo motho go thebe phatswa. Ba mo tlogela ka go mmona fa e le molora. A ikwatlhaela go bolaya morafe ka tsela e ya gagwe e e sa jeseng di welang. Yo o mmoneng a sa ntse a na le puo o ne a tlhotlhomisa gore ke motho a ikwatlhaya a rata go fetola maemo a batho le go ruta ba bangwe gore ba se ka ba ipusolosetsa. Lobaka leo a neng a le naya batho o ne a re batho ba ne ba mo ja ditshego ka ntlha ya maemo a gagwe, mme a retelelwa ke go thibela mowa wa ipusolosetso. Kabelo o a bobola le Dineo mokapelo wa gagwe. O ikwatlhaela go nna le lefufa leo le mo tlhotlheleditseng go beta Keamogetswe. Ya re a re moja morago ke kgosi a bo a re mo ja morago ke moswa morago. O tsentse botshelo jwa mokapelo wa gagwe mo kotsing, ene yo o neng a mo pata mo meletlong. Go tlhoka kitso mo botshelong go a lomeletsa. Fa a ka bo a itsitse gore ke goreng Kgosi tsala ya gagwe e ne e le bofefo jwa logadima mo tshetsaneng a kabo a sa mo letlelela go nna tsala ya gagwe, bogolo segolo fa a ka bo a itsitse gore o mo rafolela bolwetse, a ka bo a sa gapa ka dikgoka. Ba jewa ke nkabo. Fa e le ngwana wa ga Sammy, a nna a kgaratlhela go bo bona, a ba bolelela gore lefufa ga le duele sepe. Go ipusolosetsa go a lomeletsa. Tsatsi lengwe a etela Kutlwano yo o neng a setse a koafetse.

Ba itse le go lemoga gore botshelo jo bo ka kwano ga bo dikgopo tsa nare. Ba eleletsana masego le pholo mo botshelong. Ba le babedi ba se ka ba supa ope ka monwana,

le fa ba ne ba itse gore Kabelo le Kgosi ke bona bao ba tshwanetseng go rwala molato. Ngaka eo e neng e mo gomotsa ga tlhagelela gore le yona ke motswasetlhabelo. Ba kopanya mogopolo o le mongwe wa go thusa morafe.

Mmuisi, makwalodikgang a ne a gatisitse kotsi eo e neng e diregile go dumelwa gore ga go na kotsi ya mothale o, eo e kileng ya direga. Kutlobotlhoko e a tle e itire tsala ya motho. Ka motswana a ne a tle a re dikeledi tsa monna ga di bonwe, Thapelo a lelela mo pelong. A botshelo bo ka mo tseela mokapelo le maitibolo? Fa a re o a ikgomotsa, gofejane wa gagwe o amega mo kotsing. O ne a felelwa ke madi, gore a tshele o ne a tshwanetse ke go thuswa ka madi ke batho ba bangwe. Modimo a tla Thapelo matshediso ka go tshedisa mosetsana. Sebe sa phiri e le gore o ne a na le mogare. Mo nakong e a itse gore thuso e bonwa fela mo Modimong. Mosetsana a nna a etela moruti gore ba tshware thapelo. Ntumele fa ke re Modimo o mogolo. Gompieno Keneilwe le ene ke mosupi gore Modimo ga a fengwe ke sepe. Ba ikotlhaela go lomeletsa maloko a mangwe a ntlo ya bona, ka go sa ba bolelele ka sephiri sa kalafi. Boikotlhao e le gore melemo ya mogare kgotsa tshitakalafi ke thapelo.

Kgaolo ya bolesome

Ya re dingwaga di ntse di latelelana dintsho le tsona tsa nna di kologana. Morafe wa lemoga gore o fa gare ga naka tsa kukama. Bana ba sala ba iphotlhere ba sa itse gore ba simolole botshelo ntlheng efe. Dikhutsana tsa oketsega mo merafeng. Selelo seo se neng se lelwa mo Gauteng se ne se sa farologane le seo se neng se lelwa kwa Mafikeng. Ba ba tlogileng ba sotla ba bangwe ka go nna le twatsi le go itlhoma ba ba nyonya ba ithuta selo se le sengwe, go re ke bolwetse jo bo sa kgethololeng. Bo tsaya bahumi le bahumanegi, magatlapa le diganka, batlotlegi le boesengmang, dikgosi le malata, dingaka le balwetse. Bontsi joo bo neng jwa timetsa bana ba bona ka go ba tlosa mo motheong oo ba kileng ba o thea ba le seoposelesengwe ba simolola go tsholola dikeledi. Ka go nna basupi gore bolwetse bo kgakgautha bana ba bona, bone bao ba tlogileng ba solofela gore e tla nna baeteledipele ba morafe. Baeteledipele ba bantsi ba morero oo ba ile ga maotwana hunyela ka ntlha ya bolwetse. Bana ba simolola go tlhoka dijo, dino le diaparo. Bangwe ba ithusa ka go utswa mme bontsi jwa iphitlhela bo le mo teng ga dikgolegelo. Go ne go setse go na le dikgaogano mo morafeng. Bana ba bomalome le ba masika ba ba neng ba sa ba rekegele ba iphitlhela e le bana ba mebila. Thuto ya letela baithuti le fa palo ya bona e ne e wela tlase. Maokelo a iphitlhela a gwetlha le palo eo e neng e gola letsatsi ka letsatsi mo kokelong.

Kwa sekolong bangwe ba barutabana ba gakololana gore go tshwanetse ga lelekwa ngwana mongwe le mongwe yo o nang le mogare. Puo e ya naya bangwe ba baithuti tšhono ya go ka sotla ba bangwe. Barutabana ba bangwe ba rata go ba lemosa gore ba tla bo ba sa dire se se siameng. Mo go bona ga bo go na le ba ba tshwaetsegileng, ba tloga ba ema ka dinao ba lopa go kobiwa le bona. Ya re ba sekaseka kgang e ba fitlhela gore fa ba ka nesetsa tshweetso e pula ba tsile go di gama ba sa di tlhapela ka gonne palo e tsile go oketsega. Ba lemoga gore ba tlhodile maemo ao go se kitlang go nna bonolo go ka a busetsa mannong. Bao ba neng ba itse gore ba tshwaetsegile ba ne ba itshuba, mme ba e jale mo go ba bangwe gore ba fedise kgobo ya bona. Sekolo sa Kwenā sa itemogela kwelotlase ya baithuti bao ba neng ba falola ka dinaledi Mo go ba bangwe go ne go se bonolo go amogela, bontsi bo iphanya fa bangwe ba ne ba ineela mo diritibatsing.

Mekgatlho ya dingaka tsa setso e ne ya kopana go ka leka go tla ka melemo eo e ka thusang. Fa ba tla re ba a kgona go senyege gape. Go na le bangwe mo go bona bao, ba neng ba re ga se bolwetse jo bošwa bo tswa ga lowe. E bile ba kaya gore ba bogologolo ba ne ba bo fenya. Ditlhare tsa rona tsa setso tsa simolola go retelelwa ke go alafa bolwetse jo. Bao ba beyang ditshipi le bona ba nna mo lobating lwa bojelo go tla ka tharabololo ya mathata a a teng. Ga tla le bao ba tswang kwa moseja gore ba lemosane gore ba ka fenya jang. Le bona ba lemoga gore ke moeng yo o se kitlang a tlogela lefatshe la bo rona mo kagisong. Bangwe ba latlhela seditse ba re o tsile go agela sa ruri.

Thapelo le tsala ya gagwe ka nako e nnye le e kgolo ba ne ba semeletse go ka tla ka setlhare sa kalafi. Mafelo a bona a katogane fela ba ikaeletse go lwa. Ba Gauteng ba simolola go ikaega ka mekgatlho eo e neng e rata go naya ba ba lwalang lorato le tsholofelo mo isagong.

Ka botlhokatsebe bo ne bo setse bo golela kwa godimo ba lemoga gore ka ona mokgatlho o ba ka leka go bo digela tlase. E ne e le mokgatlho o o akareditseng barutabana, dingaka, barutwana le balwetse, bagolegwa, baoki le badirediloago. A leka go ka kgona ka go ba lemosa phenyo ya bona ya maabane lefa e kete o ratile go tsosa diletseng go ba bangwe. Moeka o ne a ba lemositse gore ga a tlhole a le mo kgang eo. Ka moeka a ne a setse a retelwa ke go tshola palo ya balwetse, leano la ntlha e ne e le go aga moago o mogolo oo o neng o tla tlamela balwetse ka tsotlhe tse ba di tlhokang. Moono wa bona e ne e le: "Kgetse ya tsie e kgonwa ka go tshwaraganelwa." Mongwe le mongwe a ipona fa a na le seabe mo go atlegiseng maikaelelo ao. Seo se neng se tswa mo pateng ya mongwe le mongwe sa ba atlegisa go fitlhelela tsotlhe tse ba neng ba di senka.

Leina la moago ba dumelelana gore nne "Motshedise-Lefufa." Seo se simologileng e le mathata sa tloga sa fetoga tsholofelo. Tsholofelo ya gore ba tsile go fenywa mathata otlhe a ba nang nao. Mo teng ga yona go ne go na le moruti yo o neng a rera lefoko la Modimo le go ba lemosa gore Jesu o ne a tletse yo mongwe le yo mongwe wa bona ka lorato, a ba naya tsholofelo ya gore botshelo jo bo ka kwano ga bo botlhokwa. Fa a ba eletsa a ba bolelela mafoko a motlhalefi yo mongwe yo o neng a re: "Nako ya go swa e gaisa ya go tsalwa, ya botlhoko e gaisa boitumelo." Mo letlhakoreng le lengwe go le badirediloago bao ba neng ba ineetse mo go phuteng dikhutsana le go di naya lefelo leo ba ka latsang ditlhogo mo go lona. Ba dira ka natla go bona gore bana ba abelwa dijo tse di siameng le diaparo. Go na le bao ba neng ba ba rotloetsa go tsenela metshameko e e farologaneng. Baithaopi ba ba tshwanang le Thapelo le baoki ba bangwe ba abela balwetse melemo e e maleba.

Barutwana bao ba neng ba sa tlhole ba na le thata ya go ka ikgoga ba tlisetswa thuto ke barutabana bao ba neng ba na le lorato mo morafeng wa bona.

Maemo mo mafelong a a farologaneng ga a ka a kgaotsa. Bana ka ke lesedi la ka moso ba etelwa mo dikolong, ba rata go ba lemosa gore ba se ka ba nna bofelo jwa logadima mo go direng dilo tsa thobalano. Molaetsa e le gore ba tlhokomele thuto ya bona gore e nne baeteledipele ba morafe. Ba ba lemosa gore bolwetse jo ga bo na letlhale. Moruti e le yoo ba sa mmeyeng sebete ka gonne o ne a ba rotloetsa go nyala pele ga mapai. Bontsi bo supa gore bo sa ntse bo feketswa ke maikutlo a botho. E ne e tle e re a lemoga gore ga ba nesetse la gagwe pula, a arolelane serala le mooki kgotsa ngaka. Kwa bokhutlong jwa puo ya gagwe go ne go utlwala legofi. Baeka ba rata fa ba ka newa mesomelwana. Le fa ba ne ba lemoswa gore go na le loso le fa ba e dirisa ba ne ba lemosa fa ba se na maikaelelo a go reetsa.

Sa ntlha seo ba neng ba ba rotloetsa gore ba se dire e le go phepafatsa mafelo a bona a borobalo le go jala ditšhese, ba ba lemosa gore ba tla tlala boitumelo fa ba ka dira ka fa ba laelwang ka gona. Mo nakong eno ba ba bolelela go jela balwetse nala kwa maokelong le go tsenya seatla fa go tlhokafalang gona. Ba lemosiwa gore tlotlo e e bonwang ka thobalano ke e e khutlang, le gona e khutla kwa felong ga baswi. Lorato leo e seng lona ga le na mosola. Mo batsheding ke mang yo o ka tlhomamisang isaago? Ke mang yo o ka bolelelang pele tseo di tla diragalang mo Isagong? Gompieno e ntse e fagile. Baruti ba tllhabanela ba ba lwalang ka lefoko la Modimo. Ba leka go ka tla ka tsela eo e ka kgatlhang bašwa gore e nne dira tsa dikobo. Fela bontsi ga bo na kgatlhego mo ntlong ya Modimo. Bontsi bo kwa mafelong a nnotagi. Le fa ba ikanya mesomelwane, e a re fa ba bo rwele ka dimpa ba ralale fela ba sa rate go itse.

Motho wa teng o tla tsoga a ikotlhaya ka le le latelang fa a bona go tsoga motho fa thoko ga gagwe. Fa dingaka di ntse di semeletse go batla kalafi, tsholofelo mo balwetseng ga e tlhole e le teng, mme se se ka supiwang ke ditoto tsa batho bao ba thulang botala ka ditlhogo letsatsi le letsatsi. Kereke e dumela mo go se le sengwe gore pholoso ke Jesu. Go bosupi gore batlhanka bangwe ba Modimo ba bo kgona ka thapelo. A re tsaletswe go swa mo lefatsheng le le ka kwano? Le gompieno jwa bogompieno lefatshe le ntse le tlhasetswe ke mmaba o. Go mo batsading go tla ka leano mo baneng ba bona. Fa go omangwa go a tle go twe ga ba tshwane le ba maloba bao ya bona e neng e le e nkgwe. Ba gompieno ba epelwa lebitla ke ditshwanelo tseo ba nang natso. Fa ba tshwanetse go robala, bona ba kwa nnong. Moruti mongwe o ne a lwa ya khubamela gore e seng mo ga gagwe. Ena o beya molao. A molao wa kereke o lekane go ka emelana le wa kgotlatshekelo? A dinako tsa segompieno di ka tshwana le tsa maloba? Le fa motho a ka re o a fuduga dinaga tsotlhe tsa lefatshe di lwela ditshwanelo tsa botho. Gompieno fa go twe motho o betile, le fa go se na bosupi jo bo tletseng o a tsodisiwa a digwe seriti fa pele ga bana ba ba solofetsweng go nna baeteledipele ba ka moso. A moruti o tla e kgona mo go ba gagwe?

Ka nako tsa maitiso re a tle re bogele thelebišene. Thobalano ga se sephiri. A se ga se kitla se tsosa maikutlo a botho mo baneng, maikutlo ao a tla ba tlhotlheletsang go robalana? Bana bangwe ba ba kwa tlase ka dilemo ba bonwe ba betelela. Morafe wa tlogelwa o beile diatla mo melomong. Motsadi mongwe a re o beya thelebišene molato ka go tshamekisa ditshwantsho tseo di tlhagisang ditshwantsho ka dikobo. Dibuka gompieno le ditshwantsho di tlhagisa ditiro tsa thobalano. A moruti wa rona o tla kgona go efosa ba gagwe mo marumong a a ba lebileng? Mafelo mangwe a letlelela diaka go rekisa mebele ya tsona.

Ga go na gore o lesea kgotsa o motona fa fela o kgona go duela. O utlwe makgarebe a re nna ga ke a mo ngata ga se lesea mo go nna. A ntwana e e tla fengwa? A go sa ntse go tla nna le pharologano magareng ga mogolo le ngwana? Ke ne ka tsitsibana mmele fa ke re ke buisa lokwalodikgang ka bona moAforika a tsodisitswe. Barutabana ba re ke sekai le fa e se ena yo o molato; ke ditsala tsa gagwe. Seo ba neng ba leka go se tlhagisa e le gore ke diya-thoteng-di-bapile.

Botho jwa ngwana wa thari e ntsho, ngwana wa mmala wa sebilo. A dithula di tshwanetse go tsodisiwa le go fagolwa ke morafe? Dingaka tsa sekgowa le tsa setso di sa ntse di dira melemo eo e godisang maikutlo a thobalano. Mmuisi, kgang ke e. Ntumele fa ke re ba rona ba setso fa ba tenegile ba a tle ba tswakantshe mere go betisa motho. Kgang ke e, go fatlha magotlo. Re a fatlhela kae? A re tla kgona go itlotla fa re bo rwele ka tsoopedi? Ntwana e befile mogaetsho. A re tla kgona re le maAforika? A re fetoleng mekgwa ya botshelo, a re rataneng re tlotlaneng. A re fetoleng ditshwantsho tsa dithelebišene, ditshwantsho le dibuka. A re tla kgona fa go sa ntse go na le mabele mabelega batho? Baruti ba bantsi ba dumela gore re lebile kwa bokhutlong jwa lefatshe. Nako e khutshwane a re e diriseng re je monate ka tshwanelo fa re sa ntse re adimilwe botshelo. Mmuisi boammaruri ke gore e befile. Ka nako eo matlho a phage a swang boroko ka yona go direga matlhotlhapelo.

A re ikilele gore letsatsi le re tlhabele ka moso. Tsela e nngwe fela eo e ka re falodisang mo malatsing a. Go itlhokomela le go tlotla mebele ya rona. Seipone ke batsadi ba rona. Baeteledipele bao ba newang dikgetse tsa peto letsatsi lengwe le lengwe, ditharabololo tsa mathata a, ke tsona tseo di tla re itsiseng gore bana ba tla falola kgotsa nnyaa. Boammaruri ke gore lefatshe le fetogile.

A batsadi ba rona ba ruta bana go nna bodipa, go rogana, go bolaya le go utswa? Le ojwa le sa le metsi. A re lweleng botho le morafe wa rona. Tsotlhe re tla di fitlhelela fa re le seoposengwe, ka monagano le maikaelelo a le mangwe. Re basupi gore palo e namelela kwa magodimong, a re ikileleng. Re basupi gore lefufa leo re nang le lona mo dipelong tsa rona, lona leo re le dirileng ditsala tsa rona le na le gona gore le ka re tlogela re rothisa dikeledi re ikwatlhaya. Bana ba Aforika, a re semeleleng re lwe ya khubamela pele re jewa ke nkabo, ka re pele re re nkabo namane ya morago. Thapelo ke eo mmuisi.